

АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ СУДАЛГААНЫ ҮНДСЭН ТАЙЛАН 2008-2009

МОНГОЛ
УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ
СТАТИСТИКИЙН
ХОРОО

Улаанбаатар хот
2009 он

**МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ
СТАТИСТИКИЙН ХОРОО**

АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ СУДАЛГААНЫ ҮНДСЭН ТАЙЛАН 2008-2009

(2008 оны 7 сараас 2009 оны 6 сар)

**Улаанбаатар
2009**

Хүснэгт, зургийн жагсаалт
Хавсралт, хүснэгтийн жагсаалт

Бүлэг 1. Удиртгал	3
1.1 Нийтлэг зүйл	3
1.2 Судалгааны зорилго	4
1.3 Судалгааны хугацаа	4
1.4 Тайлангийн агуулга, бүтэц	5
1.5 Судалгааны хамрах хүрээ	6
1.6 Судалгааны түүвэрлэлт	6
1.7 Судалгааны асуулга хуудас, ахлагч тоологч нарын сургалт, мэдээлэл цуглуулалт	8
1.8 Мэдээлэл боловсруулалт	10
1.9 Ойлголт тодорхойлолтууд	10
Бүлэг 2. Судалгааны арга зүй, зохион байгуулалт, ойлголт тодорхойлолтууд	16
2.1 Нийтлэг зүйл	16
2.2 Хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд	16
2.3 Хүн амын тоо, байршил, бүс нутгаар	16
2.4 Хүн амын нас, хүйсийн бүтэц	19
2.5 Хүн ам зүйн ачаалал	20
2.6 Гэрлэлтийн байдал	21
2.7 Өрхийн бүтэц	21
2.8 Эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх	22
2.9 Боловсролын түвшин	23
2.10 Бичиг үсгийн мэдлэгийн түвшин	24
Бүлэг 3. Ажиллах хүч	25
3.1 Танилцуулга	25
3.2 Ажиллах хүчний оролцооны түвшин	25

3.3 Насны бүлэг дэх оролцооны түвшин	29
3.4 Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам	31
Бүлэг 4. Ажил эрхлэлт	34
4.1 Тухайн үеийн ажиллагчид	34
4.2 Ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар	36
4.3 Ажиллагчдын тоо, ажил мэргэжлийн ангиллаар	38
4.4 Ажиллагчдын тоо, ажил эрхлэлтийн байдлаар	39
4.5 Ажиллагчдын тоо, байгууллагын хариуцлагын хэлбэрээр	40
4.6 Давхар ажил эрхлэлт	41
4.7 Бүрэн бус ажил эрхлэлт	42
Бүлэг 5. Ажилгүйдэл	48
5.1 Нийтлэг зүйл	48
5.2 Ажилгүйчүүдийн тоо.....	48
5.3 Ажилгүйдлийн түвшин	49
5.4 Ажилгүйдлийн боловсролын түвшин	51
Бүлэг 6. Албан бус сектор дахь ажил эрхлэлт	54
6.1 Нийтлэг зүйл	54
6.2 Тодорхойлолт	54
6.3 ХАА-н салбарын ажил эрхлэлт	55
6.4 ХАА болон ХАА-н салбарын ажил эрхлэлт	56
6.5 Албан бус сектор дахь аж ахуйн нэгж, байгууллагын ажиллагчдын тоо	56
6.6 Албан бус сектор дахь ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар	59
6.7 Албан бус сектор дахь ажиллагчдын тоо ажил мэргэжлийн ангиллаар	60

Бүлэг 7. Ажиллах хүчний улирлын хэлбэлзэл	62
7.1 Нийтлэг зүйл	62
7.2 Эдийн засгийн идэвхитэй хүн ам	62
7.3 Ажиллагчдын тоо	64
7.4 Ажил эрхлээгүй хүн ам	66
Бүлэг 8. Ажиллах хүчний 2002-2003, 2006-2007, 2007-2008	
2008-2009 оны судалгааны үр дүнгийн харьцуулалт	68
8.1 Нийтлэг үндэслэл	68
8.2 Хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд	69
8.3 Эдийн засгийн идэвхитэй хүн ам	70
8.4 Ажиллагчдын тоо	72
8.5 Ажил эрхлээгүй хүн ам	74
Бүлэг 9. Түүврийн алдаа	76
9.1 Нийтлэг үндэслэл	76
9.2 Түүвэрлэлт.....	76
9.3 Түүврийн алдаа	80
Хавсралт. Хүснэгтүүд	

Хүснэгт 1.1 Ажиллах хүчний түүвэр судалгааны бүлэг тус бүр, сонгогдсон ТАШН, өрхийн тоо	7
Хүснэгт 2.1 Өрх, хүн амын тоо, хот хөдөө, бүсээр	17
Хүснэгт 2.2 6 сараас дээш хугацаагаар өрхөөс гадуур байгаа гишүүдтэй өрхийн тоо, хот, хөдөөгөөр, бүсээр.....	18
Хүснэгт 2.3 Өрх, хүн амын тоо, хот, хөдөө, бүсээр, хүйсээр.....	18
Хүснэгт 2.4 Хүн амын нас, хүйсийн бүтэц, хүйсийн харьцаа.....	20
Хүснэгт 2.5 Хүн ам зүйн ачааллын харьцаа хот, хөдөө, бүсээр.....	21
Хүснэгт 2.6 Хүн амын гэрлэлтийн байдал хот, хөдөө, бүсээр, %.....	21
Хүснэгт 2.7 Өрхийн тоо ам бүлийн тоогоор, байршлаар, бүсээр,%.....	22
Хүснэгт 2.8 Нийт өрхөд эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхийн эзлэх хувь, ам бүлийн тоогоор, хот хөдөөгөөр	22
Хүснэгт 2.9 15 ба түүнээс дээш насны хүн амын тоо боловсролын түвшингээр, хүйсээр, хот, хөдөөгөөр,%.....	23
Хүснэгт 2.10 Насанд хүрэгчдийн бичиг үсэг тайлагдалтын түвшин, хот, хөдөө, бүсээр, хүйсээр,%.....	24
Хүснэгт 2.11 Насанд хүрэгчдийн бичиг үсэг тайлагдалтын түвшин, насны бүлгээр, хот, хөдөөгөөр, хүйсээр	24
Хүснэгт 3.1 15 түүнээс дээш насны хүн амын ажил эрхлэлтийн байдал, хот, хөдөөгөөр, хүйсээр.....	26
Хүснэгт 3.2 15, түүнээс дээш насны хүн амыг ажил эрхлэлтийн байдлын зэрэгцүүлэлт, судалгааны дүнгээр.....	27
Хүснэгт 3.3 15, түүнээс дээш насны хүн амын ажиллах хүчний оролцооны түвшин тухайн насны бүлгээр, хүйс, хот, хөдөөгөөр,%.....	29
Хүснэгт 3.4 15 ба түүнээс дээш насны хүн амын эзлэх хувь, идэвхгүй байгаа шалтгаан, хүйс, байршлаар, %	32
Хүснэгт 4.1 Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, хүйсээр, хот, хөдөө, бүсээр.....	34
Хүснэгт 4.2 Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, хүйсээр, аймаг, нийслэлээр.....	35

Хүснэгт 4.3 Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, хүйсээр, Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар.....	36
Хүснэгт 4.4 Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, ажил мэргэжлийн ангилал, хүйсээр, хувиар.....	38
Хүснэгт 4.5 Тухайн үед ажил эрхэлсэн 15, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, аж ахуйн нэгж, байгууллагын төрлөөр, хот, хөдөө, бүс нутгаар...	40
Хүснэгт 4.6 Сүүлийн 7 хоногт давхар ажил эрхэлж буй хүн амын тоо, хүйсээр, ажил мэргэжлийн ангиллаар.....	41
Хүснэгт 4.7 Нэмэгдэл ажил эрхлэн боломжтой хүний тоо, хүйсээр, хот, хөдөө, бүсээр.....	43
Хүснэгт 4.8 Нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой хүн амын тоо, хугацаагаар, хот, хөдөө, бүсээр.....	45
Хүснэгт 5.1 Ажилгүйчүүдийн тоо, ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр, хот, хөдөө, бүс нутгаар.....	48
Хүснэгт 5.2 Ажилгүйчүүдийн насны бүтэц, хувиар.....	49
Хүснэгт 5.3 Ажилгүйчүүдийн боловсролын түвшин, хүйсээр, дүнд эзлэх хувиар.....	51
Хүснэгт 6.1 ХАА болон ХАА-н бус салбарт тухайн үед ажилласан, 15 ба түүнээс дээш насны хүн амын тоо, хүйсээр, хот, хөдөө, бүс нутгаар.....	56
Хүснэгт 6.2 Сүүлийн 7 хоногт ажил эрхэлсэн хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийн тоо, хот, хөдөөгөөр, бүс нутгаар, хүйсээр.....	57
Хүснэгт 6.3 Албан бус сектор дахь ажиллагчдын тоо, аймаг, нийслэлээр, хүйсээр.....	58
Хүснэгт 6.4 Албан бус секторт дахь ажиллагчдын тоо, хүйсээр, ажил мэргэжлийн ангиллаар.....	59
Хүснэгт 6.5 Албан бус секторт дахь ажиллагчдын тоо, хүйсээр, ажил мэргэжлийн ангиллаар.....	61
Хүснэгт 7.1 15, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвхи, улирлын тооцоогоор.....	63
Хүснэгт 7.2 15, түүнээс дээш насны ажил эрхэлсэн хүн амын	

тоо, хүйсээр, эдийн засгийн үйл ажиллагааны үндсэн салбар, ажил эрхлэлтийн байдлаар, улирлаар.....	64
Хүснэгт 7.3 15, түүнээс дээш насны ажилгүйчүүдийн тоо, хүйсээр, байршлаар, улирлаар.....	67
Хүснэгт 8.1 Өрх, хүн амын тоо, АХС-ны дүнгээр.....	70
Хүснэгт 8.2 15, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвхи, АХС-ны дүнгээр.....	71
Хүснэгт 8.3 15, түүнээс дээш насны ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, 2002-2003, 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009 оны АХС-ны дүнгээр.....	73
Зураг 2.1 Хүн амын насны бүтэц, 2000 оны ХАОСТ, АХС-ны дүнгүүдээр	19
Зураг 3.1 Ажиллах хүчний оролцооны түвшин, хүйсээр байршлаар	28
Зураг 3.2 Ажиллах хүчний оролцооны түвшин, насны бүлэг, хүйсээр	30
Зураг 3.3 Ажиллах хүчний оролцооны түвшин, насны бүлэг, хот, хөдөөгөөр	30
Зураг 3.4 15 ба түүнээс дээш насны эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын бүтэц, шалтгаанаар	32
Зураг 4.1 Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, хүйсээр, хот, хөдөөгөөр	35
Зураг 4.2 Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн ам, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар, хувиар	37
Зураг 4.3 Тухайн үеийн ажиллагчдын ажил эрхлэлтийн байдлын бүтэц, хувиар	39
Зураг 4.4 Сүүлийн 7 хоногт давхар ажил эрхэлсэн хүн амын бүтэц, давхар ажил эрхэлсэн хугацаагаар, хувиар	42
Зураг 4.5 Нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой ч эрхлээгүй шалтгаан, улсын дүнгээр, хувиар	44

Зураг 4.6 15 ба түүнээс дээш насны нэмэгдэл эрхлэх боломжгүй байсан хүний тоо, хүйсээр, хот, хөдөө, бүсээр	46
Зураг 4.7 15 ба түүнээс дээш насны, нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжгүй байсан хүн, шалтгаанаар	47
Зураг 5.1 Ажилгүйдлийн түвшин, насны бүлэг, хүйсээр.....	50
Зураг 5.2 Ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр, боловсролын түвшингээр, хувиар	52
Зураг 5.3 Ажилгүйдлийн түвшин, аймаг, нийслэлээр, хувиар.....	52
Зураг 6.1 Албан бус сектор дахь хөдөлмөр эрхлэгчид, хот, хөдөө, бүсээр, хувиар	57
Зураг 6.2 Албан бус секторт ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар	60
Зураг 7.1 Ажиллах хүчний оролцооны түвшин, хүйс, улирлаар	63
Зураг 7.2 Ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны үнсэн салбар, улирлаар	65
Зураг 7.3 15, түүнээс дээш насны хүн амын ажил эрхлэлтийн түвшин, хот, хөдөөгөөр, улирлаар	66
Зураг 7.4 Ажилгүйдлийн түвшингийн улирлын тооцоо, хүйсээр, хувиар	67
Зураг 8.1 Хүн амын насны бүтэц, 1979, 1989, 2000 оны ХАОСТ, 2002-2003, 2006- Зураг 2007, 2007-2008 оны АХС-ны дүнгээр.....	71
Зураг 8.2 Ажиллах хүчний оролцооны түвшин, хүйсээр, АХС-ны дүнгээр	72
Зураг 8.3 Ажиллагчдын эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын бүтэц, 2002- 2003, 2006-2007, 2007-2008 оны АХС-ны дүнгээр	73
Зураг 8.4 Ажиллагчдын ажил эрхлэлтийн байдлын бүтэц, 2006-2007, 2007-2008 оны судалгааны дүнгээр	74
Зураг 8.5 Ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр, ажиллах хүчний судалгааны дүнгээр, хувиар	75

БҮЛЭГ I. СУДАЛГААНЫ АРГА ЗҮЙ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ОЙЛГОЛТ ТОДОРХОЙЛОЛТУУД

1.1. Нийтлэг зүйл

Монгол Улсад “Ажиллах хүчний судалгаа”-г 2002-2003 онд анх удаа олон улсын нийтлэг жишиг аргачлалын дагуу улирлаар явуулсан нь хөдөлмөрийн зах зээл дэх улирлын хэлбэлзлийг тусгасан хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний хэмжээний суурь судалгаа болсон билээ. Харин олон улсын нийтлэг аргачлалын дагуу АХС-г улирлаар тогтмол явуулж байх нь зүйтэй гэж үзэн Монгол Улсын “Статистикийн тухай” хуулинд 2004 онд нэмэлт заалт оруулсны дагуу 2006 оноос эхлэн АХС-г улирлаар явуулж, үр дүнг нэгтгэн тархааж байгаа билээ. Энэ хугацаанд АХС-тай хавсарга болгон Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгааг хоёр удаа, Хувиараа хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгааг нэг удаа явуулж, судалгааны үр дүнгийн тайланг тусд нь боловсруулан гаргаж тархаасан. АХС нь олон улсын нийтлэг тодорхойлолт, арга зүйг ашиглан хүн амын эдийн засгийн идэвхийг сүүлийн 7 хоногийн буюу тухайн үеийн, сүүлийн 12 сарын буюу байнгын идэвхийн аргачлалаар тооцох замаар хүн амын ажил эрхлэлтийн байдлыг тодорхойлон, хүн амын ажил эрхлэлт, ажилгүйдлийн холбогдолтой статистик үзүүлэлтүүдийг бүс нутаг, хот, хөдөөгөөр, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, ажил мэргэжлийн ангилал, ажил эрхлэлтийн байдлаар улирлын нөлөөллийг тусган тооцож гаргаснаараа чухал ач холбогдол бүхий судалгаа юм.

Ажилгүйдэл, бүрэн бус хөдөлмөр эрхлэлт байсаар байгаа өнөөгийн нөхцөлд хөдөлмөр эрхлэлтийн стратеги, хөтөлбөрийг боловсруулах, үр дүнг дүгнэхэд шаардлагатай хөдөлмөр эрхлэлтийн талаарх статистикийн суурь мэдээллийг өргөжүүлэн баяжуулах, шалгуур үзүүлэлтүүдийг оновчтой зөв тооцон гаргах, мэдээллийн давтамжийг тогтмолжуулах, хөдөлмөрийн статистикийн системийг боловсронгуй болгох шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна. Энэхүү шаардлагын үүднээс АХС-г цаашид явуулах нь зүйтэй гэж үзэн Монгол Улсын “Статистикийн тухай” хуульд 2004 оны 4-р сарын 23-нд нэмэлт өөрчлөлт оруулан, 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн ё-д “Хүн амын ажил эрхлэлтийн түүвэр судалгааг улирал тутам явуулж байх”-аар заасан.

Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар нарийвчлан тогтмол судлах, ажиллах хүч, ажилгүйдлийн шалгуур үзүүлэлтүүдийг бодитой тооцох зорилгоор энэ удаагийн судалгааг 2008 оны 3-р улирлаас 2009 оны 2-р улирлыг дуусталх бүтэн 1 жилийн хугацааг хамруулан явуулав.

Монгол Улсад албан бус сектор дахь хөдөлмөр эрхлэлт нь орлогын эх үүсвэр бүрдүүлэлтийн нэлээд хэсгийг хангадаг. Иймд Олон Улсын Хөдөлмөрийн Байгууллагаас зөвлөмж болгосноор албан бус секторын талаарх тоо мэдээг статистикийн тогтолцооны нэг хэсэг болгож тогтмол цуглуулснаар албан бус секторын цар хүрээ, хэмжээ, төлөв байдлын талаар байнгын мэдээлэлтэй болж, гарч буй өөрчлөлтөнд хяналт тавих боломжтой болох юм.

1.2. Судалгааны зорилго

“Статистикийн тухай” Монгол Улсын хуульд “Хүн амын ажил эрхлэлтийн түүвэр судалгааг улирал тутам явуулах” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ хөдөлмөрийн статистикийн суурь мэдээллийг өргөжүүлэн баяжуулж, хөдөлмөр эрхлэлтийн хэв шинжийг бүрэн хамруулсан дүн шинжилгээ хийх, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулахад чиглэгдсэн Засгийн газрын бодлого, хөтөлбөр боловсруулах, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд хяналт, шинжилгээ хийх, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, хөдөлмөрийн зах зээлийг зөв төлөвшүүлэн хөгжүүлэхэд нь бодлого боловсруулагчид, шийдвэр гаргагчид, бизнес эрхлэгчид, шинжлэн судлаачид, төр захиргааны албаны ажилтан хэн бүхэнд гарын авлага, тогтмол мэдээллийн эх сурвалжийг бий болгоход оршино. Үүний тулд ОУХБ-аас гаргасан нийтлэг тодорхойлолт, арга зүйн дагуу хүн амын ажил эрхлэлт, ажилгүйдлийн холбогдолтой үзүүлэлтүүдийг улирлын нөлөөллийг тусган бүс нутаг, байршил, аймаг, нийслэл, нийгэм, эдийн засгийн үйл ажиллагааны ангиллаар өргөн хэмжээнд тооцож гаргахад шаардлагатай иж бүрэн тоон мэдээллийг өрхүүдээс цуглуулах зорилт тавьж байгаа юм.

1.3. Судалгааны хугацаа

Судалгааны хамралтын хугацаа нь 4 улирал буюу 2008 оны 7 дугаар сараас 2009 оны 6 дугаар сарыг дуусталх нэг жилийн хугацааг хамарсан. Судалгааны эхний улирлын мэдээллийг 2008 оны 7-9 дүгээр сард, хоёрдугаар

улирлынхыг 2008 оны 10-12 дугаар сард, гуравдугаар улирлынхыг 2009 оны 1-3 дугаар сард харин сүүлчийн буюу дөрөвдүгээр улирлын мэдээллийг 2009 оны 4-6 дугаар сард цуглуулсан. Иймд судалгааны улирлын хугацаа нь цаг тооллын улирлын хугацаатай таарахгүй болохыг анхаарна уу.

1.4. Тайлангийн агуулга, бүтэц

Ажиллах хүчний энэ удаагийн судалгааны үр дүнгийн тайлан нь дараах 9 бүлгээс бүрдэнэ. Үүнд:

- Бүлэг 1. Судалгааны арга зүй, зохион байгуулалт, үзүүлэлтийн ойлголт, тодорхойлолтууд
- Бүлэг 2. Хүн ам зүйн болон өрхийн үзүүлэлтүүд
- Бүлэг 3. Ажиллах хүч
- Бүлэг 4. Ажил эрхлэлт
- Бүлэг 5. Ажилгүйдэл
- Бүлэг 6. Албан бус сектор дахь ажил эрхлэлт
- Бүлэг 7. Ажиллах хүчний улирлын хэлбэлзэл
- Бүлэг 8. Ажиллах хүчний 2002-2003, 2006-2007, 2007-2008 оны судалгааны үндсэн үр дүнгийн харьцуулалт
- Бүлэг 9. Түүврийн алдаа

Тайлангийн 1-р бүлэгт судалгааны арга зүй, зохион байгуулалт, ойлголт, тодорхойлолтууд, Бүлэг 2-т хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд, Бүлэг 3-т ажиллах хүч, ажиллах хүчний тооцоо, ажиллах хүчний оролцооны түвшин, эдийн засгийн бус үйл ажиллагааны талаар, Бүлэг 4-т тухайн үед ажил эрхэлж буй 15 ба түүнээс дээш настай хүн амын талаар, Бүлэг 5-д ажилгүйдийн түвшин, залуучуудын ажилгүйдэл, өмнө нь ажиллаж байсан ажилгүйчүүдийн талаар, Бүлэг 6-д ажил эрхэлж буй 15 ба түүнээс дээш насны хүн амын албан бус сектор дахь ажил эрхлэлтийн байдлын талаар, Бүлэг 7-д ажиллах хүчний байдлыг улирлаар харьцуулан харуулсан бол Бүлэг 8-д сүүлийн 4 удаагийн буюу 2002-2003, 2006-2007, 2007-2008 онд явуулсан судалгааны үр дүнг энэ удаагийн судалгааны үр дүнтэй харьцуулсан дүн шинжилгээний талаар тайлбарласан болно.

1.5 Судалгааны хамрах хүрээ

Ажиллах хүчний судалгаагаар хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн талаарх бодит тоон мэдээллийг улсын хэмжээнд болон бүс нутаг, аймгийн түвшинд тооцож, тодорхойлно. Үүний тулд судалгааг байршлын хувьд Монгол Улсыг бүхэлд нь хамруулан өргөн цар хүрээнд явуулахаар төлөвлөж улсын хэмжээнд 4 бүс нутаг (Төв, Баруун, Зүүн, Хангай), Улаанбаатар хотын нийт 7008 өрхийн 5, түүнээс дээш насны гишүүдээс асуулга авахад хангалттай гэж үзэв. Бүтэн жилийн туршид судалгаанд 7008 өрхийг хамруулахаар төлөвлөсөн ба судалгааны хамралтын түвшин 100.0 хувьтай байна.

Мэдээллийг сар бүр цуглуулан, үр дүнг улирлаар нэгтгэж, түүвэрлэгдсэн нийт өрхийн дөрөвний нэгийг тухайн улирлын судалгаанд хамруулсан болно. Судалгааны үзүүлэлтүүдийн мэдээллийг бүтэн жилээр буюу 12 сараар нэгтгэн боловсруулахын зэрэгцээ улирлын хэлбэлзлийг тодорхойлох зорилгоор зарим үзүүлэлтийг улирлаар тооцов.

Судалгаа нь өрхөд суурилан явагдаж байгаа тул цэргийн хуаран, дотуур байр, засан хүмүүжүүлэх газар, сүм хийд зэрэг нийтийн байруудад түр амьдрагчид, байнгын орон гэргүй хүн амыг хамруулаагүй. Учир нь нийтийн байрууд нь байнгын оршин суух газарт тооцогдохгүйгээс гадна байнгын орон гэргүй хүн амыг тодруулан судалгаанд хамруулахад бэрхшээлтэй зэрэг шалтгаанаар өрхийн судалгаануудад хамруулдаггүй.

1.6 Судалгааны түүвэрлэлт

Судалгааны түүвэрлэлтийн нэгж нь өрх бөгөөд байнга хамтран амьдарч, орлогоо нэгтгэн хоол хүнсээ бэлтгэж, нэг тогооноос хоол иддэг нэг буюу хэд хэдэн хүнийг “өрх” гэж үзнэ. Эдгээр хүн ам нь хамаатан садан болон ажил олгогчтойгоо хамтран амьдардаг цусан төрлийн хамааралгүй гэрийн үйлчлэгч, бусад хөлсний ажилчид ч байж болно. Өрхийн ам бүлийн тоонд тухайн өрхөд 6 сараас дээш хугацаагаар эзгүй байгаа (хугацаат цэргийн албан хаагч, оюутан сурагчид, гадаадад ажиллаж амьдарч байгаа болон цагдан хоригдож байгаа) иргэдийг оруулахгүй.

**Хүснэгт 1.1. Ажиллах хүчний түүвэр судалгааны бүлэг тус бүр,
сонгогдсон ТАШН, өрхийн тоо**

Бүлгийн дугаар	Аймгийн нэрс	Нийт хүн ам	Түүвэрлэгдэх нэгжийн тоо	Түүвэрлэгдэх өрхийн тоо	Улиралд түүвэрлэгдэх тоо
1	Архангай	88725	32	256	64
2	Баян-Өлгий	94398	36	288	72
3	Баянхонгор	81214	28	224	56
4	Булган	57346	24	192	48
5	Говь-Алтай	57818	24	192	48
6	Дорноговь	53584	20	160	40
7	Дорнод	74194	24	192	48
8	Дундговь	48960	12	96	24
9	Завхан	79526	24	192	48
10	Өвөрхангай	109492	36	288	72
11	Өмнөговь	47299	12	96	24
12	Сүхбаатар	52545	20	160	40
13	Сэлэнгэ	90772	36	288	72
14	Төв	88828	28	224	56
15	Увс	79473	24	192	48
16	Ховд	89040	36	288	72
17	Хөвсгөл	123275	44	352	88
18	Хэнтий	68952	24	192	48
19	Дархан-Уул	90224	32	256	64
20	Орхон	88155	28	224	56
21	Говь-Сүмбэр	13301	8	64	16
	Аймгийн дүн	1577121	552	4416	1104
	Улаанбаатар				
22	Сонгино хайрхан	217431	72	576	144
23	Баян зүрх	221649	72	576	144
24	Баянгол	145574	52	416	104
25	Сүхбаатар	125180	36	288	72
26	Хан Уул	93259	28	224	56
27	Чингэлтэй	136014	48	384	96
28	Налайх	26992	8	64	16
29	Багануур Багахангай	29508	8	64	16
	Улаанбаатарын дүн	995607	324	2592	648
	УЛСЫН ДҮН	2572728	876	7008	1752

Ажиллах хүчний болон Хүүхдийн хөдөлмөрийн 2002-2003 оны судалгааны түүвэрлэлтийн нэгж нь 2000 оны Хүн ам, орон сууцны улсын тооллогын нэгж байсан бол дараагийн 3 судалгаанд түүвэрлэлтийн нэгжээр Монгол Улсын засаг, захиргааны нэгжийг авч, тухайн судалгааны өмнөх оны хүн ам, өрхийн тоонд тухайлбал энэ судалгааны түүвэрлэлтийг 2008 оны өрх, хүн амын тоонд үндэслэн хийсэн. Судалгаанд 21 аймаг тус бүрийг нэг бүлэг,

Улаанбаатар хотын 9 дүүргийг 8 бүлэгт (хамгийн цөөн өрхтэй 2 дүүргийг нэг бүлэгт хамруулсан) хувааж нийт 29 бүлэг болгон хамруулсан. Судалгааны ТАШН нь Улаанбаатар хотын хувьд дүүргийн хорооны хэсэг, харин аймгийн хувьд сумдын багууд болно. Энэ түүвэр судалгаанд Улаанбаатар хотоос түүврийн анхан шатны 324 хэсэг, аймгаас 552 баг нийт 876 нэгжийг, тухайн нэгж тус бүрээс 8 өрхийг сонгон хамруулснаар судалгааны үр дүнг аймгийн түвшинд тооцох боломжтой болж байна.

Ажиллах хүчний түүвэр судалгаанд олон шатат түүврийн арга хэрэглэсэн. Түүвэрлэлтийг хийхдээ нийт хүн амд таамаглаж байгаа ажилгүйчүүдийн тооны эзлэх хувийн жингээр магадлал хийн тооцсон болно. Нөгөөтэйгүүр түүвэрлэлтийг аймаг, хотын дүүргээр бүлэглэн хуваарилахдаа нийт хүн амд пропорциональ харьцаагаар жигд тархаан тооцсон.

Түүврийн эхний шатанд “Пропорциональ магадлалт түүврийн арга”-ыг (ПМТ) ашиглан ТАШН-ийг Засаг захиргааны нэгжийн нийт хэмжээнд пропорционалиар сонгосон. Түүврийн хоёрдугаар шатанд ТАШН бүрээс 8 өрхийг сонгохдоо ТАШН-ээс энгийн санамсаргүй системчилсэн циклт түүврийн дэд түүвэрлэлтийн техникийг ашигласан болно. Өөрөөр хэлбэл судалгаанд хамрагдах өрхийг сонгохдоо 2 шаттай түүвэрлэлтийн (sub-sampling) аргыг хэрэглэсэн.

1.7 Судалгааны асуулгын хуудас, мэдээлэл цуглуулалт

Ажиллах хүчний судалгаа болон Хүүхдийн хөдөлмөрийн 2006-2007 онд явуулсан судалгааны асуулга 9 бүлэг бүхий 159 бүрдэж байсан бол энэ удаагийн судалгааны асуулга нь 6 бүлэг 140 асуултаас бүрдэж байгаа нь өмнөх судалгааны үр дүнг боловсруулах явцад хүн амын ажил эрхлэлт, холбогдох шалтгаануудыг тодруулах зорилгоор хүн амын шилжих хөдөлгөөн, боловсрол, сургалт, албан бус хөдөлмөр эрхлэлттэй холбогдолтой үзүүлэлтүүдийг нэмсэнтэй холбоотой.

Судалгааны зорилго, зорилтууд, хамрах хүрээг харгалзан, тухайн үеийн болон байнгын эдийн засгийн идэвхийн тодорхойлолт, тооцох аргачлалыг ашиглан судалгааны асуулгыг дараах мэдээллийг боловсруулан гаргахад чиглүүлж боловсруулсан. Үүнд:

1. Хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд (өрхийн тэргүүлэгчтэй ямар хамааралтай болох, хүйс, төрсөн он, сар, өдөр, сургуульд суралцсан, суралцаж байгаа эсэх, боловсролын түвшин, бичиг үсгийн мэдлэг, гэрлэлтийн байдал, хөгжлийн бэрхшээлтэй эсэх, хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон шалтгаан);
2. Сүүлийн 7 хоног буюу тухайн үеийн идэвхи (эдийн засгийн болон эдийн засгийн бус үйл ажиллагаа, түүнд зарцуулсан цаг, эдийн засгийн идэвхтэй, идэвхгүй байдал, үндсэн болон давхар ажил эрхлэлт, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, байгууллагын төрөл, ажил эрхлэлтийн байдал, ажил мэргэжлийн ангиллаар, үндсэн ажлынхаа цалин хөлсийг ямар хугацааны давтамжтай авдаг, авч буй цалин, хөлс, орлого);
3. Нэмэгдэл ажил хийх хүсэл, боломж (нэмэгдэл ажил хийх хүсэл, боломжтой эсэх, нэмэгдэл ажил хийх хүсэл боломжгүй байгаа шалтгаан, нэмэгдэл ажил хэрхэн хайсан);
4. Ажилгүйдэл (ажил хийхэд бэлэн байсан эсэх, эдийн засгийн идэвхгүй байсан шалтгаан, ажил хайсан хугацаа, ямар төрлийн/ажил мэргэжлийн ажил хийх хүсэлтэй байгаа, хичнээн төгрөгний цалин хөлс (өдрийн, сарын) авах бодолтой байгаа, хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний хэлтэст бүртгүүлсэн эсэх, хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний хэлтэст бүртгүүлсэн хугацаа, сүүлийн 30 хоногт ажил хайсан эсэх, ажил хайсан хэлбэр, ажил хайгаагүй шалтгаан, ажилгүй байсан хугацаа);
5. Байнгын эдийн засгийн идэвхи (сүүлийн 12 сарын буюу байнгын эдийн засгийн идэвхи, сүүлийн 12 сарын хугацааны үндсэн болон давхар ажил эрхлэлт, ажил эрхлэлтийн байдал, ажил мэргэжил, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, байгууллагын төрлөөр, ажилгүй байсан хугацаа, ажил хайсан хэлбэр, сүүлийн 12 сард үндсэн болон давхар ажил эрхлэлтээс авсан дундаж цалин хөлс, орлого) ;
6. Өмнөх үеийн ажил эрхлэлт (өмнөх үеийн ажил эрхлэлт, ажил мэргэжил, ажил эрхлэлтийн байдал, ажиллаж байсан эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, байгууллагын төрөл, хамгийн сүүлийн ажлаа хир удаан хийсэн, хамгийн сүүлчийн ажлаа хийхээ больсон шалтгаан, ажилгүй байх хугацаандаа ямар орлого, тусламжаар амьдарч байгаа);

Судалгааны тоологч, ахлагч нар нь сонгогдсон өрхүүдэд очиж 15, түүнээс дээш насны гишүүн бүртэй нэг бүрчлэн уулзаж, ярилцлага хийх замаар

мэдээллээ цуглуулсан. Судалгааны нэгдүгээр улирлын мэдээллийг цуглуулах ажил 2008 оны 7-9 сард, хоёрдугаар улирлынх 2008 оны 10-12 сард, гуравдугаар улирлынх 2009 оны 1-3 сард, дөрөвдүгээр улирлынх 2009 оны 4-6 сард хийгдэж дууссан. Монгол Улсад хүн амын шилжих хөдөлгөөн их байгааг харгалзан судалгаа авах үеэр өрх эзгүй байх тохиолдолд судалгаанд сонгогдсон өрхөө бүрэн хамруулахын тулд тухайн өрхөд 2-3 удаа очиж, судалгаанд хамруулах ажилд хяналт тавьж ажилласан. Үүний дүнд 4 улиралд нийт 7008 өрхөөс асуулгыг бүрэн авч, судалгааны ажлын хэсгийн гишүүд, байгууллагын удирдлагуудаас бүрдсэн хяналтын баг АХС-ны ажлын явцыг хянаж шалган, гарсан ололт, дутагдлыг тухай бүр нь танилцуулж, шаардлагатай арга хэмжээг авч ажилласан.

1.8 Мэдээлэл боловсруулалт

АХС-ны мэдээлэл боловсруулах ажлыг 2 үе шаттайгаар явуулсан. Судалгааны асуулгын загвар болон мэдээллийг компьютерт бэлтгэн оруулах, бүрдэлтийг шалган хүлээн авах, хянах, засварлах, боловсруулах, нэгдсэн үр дүнг гарган авах ажлуудыг ҮСХ-нд, харин өрхөөс ярилцлага авч, цуглуулсан мэдээллийг зааврын дагуу шалгаж, кодлон компьютерт шивж оруулах, шалгах, улмаар засварыг хийсний дараа төвд дамжуулах ажлыг аймаг, нийслэлийн статистикийн ажиллах хүчний судалгааны баг хийж гүйцэтгэсэн.

АХС-ны мэдээллийг компьютерт шивж оруулах, шалгах, засварлахад тооллого, судалгааны мэдээлэл боловсруулдаг CPro3.1 багц программыг, бэлэн болсон мэдээллийн үр дүнг боловсруулж, холбогдох хүснэгтүүдийг SPSS13.0 програмыг тус тус ашиглан улмаар статистикийн дүн шинжилгээ хийж, судалгааны боловсруулалтын үр дүнг хянах, илэрсэн алдааг засварласны үндсэн дээр судалгааны үр дүнгийн хүснэгтүүдийг боловсруулсан.

1.9 Ойлголт тодорхойлолтууд

Судалгааны асуулгын хуудсанд тусгагдсан зарим үзүүлэлтүүдийн ойлголт, тодорхойлолтуудыг НҮБ болон ОУХБ-аас санал болгосон олон улсын нийтлэг стандарт бүхий ойлголт, тодорхойлолттой нийцүүлэн Монгол улсын онцлогийг тусган боловсруулав. Ингэснээр энэ судалгааны үр дүнг ҮСХ-ноос явуулсан болон явуулж байгаа бусад судалгааны үр дүнтэй зэрэгцүүлэн дүн шинжилгээ хийх боломжийг олгож байна.

Өрх

Өрх гэдэг нь байнга хамтран амьдарч, орлогоо нэгтгэн хоол хүнсээ бэлтгэж, нэг тогооноос хоол иддэг нэг буюу хэд хэдэн хүмүүсийг хэлнэ. Эдгээр хүмүүс нь хамаатан садан болон ажил олгогчтойгоо хамтран амьдардаг, цусан төрлийн хамааралгүй, гэрийн үйлчлэгч, бусад хөлсний ажилчид ч байж болно.

Өрхийн тэргүүлэгч

Өрхийн тэргүүлэгч гэдэг нь бусад гишүүд нь өрхийн тэргүүн хэмээн хүлээн зөвшөөрсөн өрхийн гишүүн бөгөөд насанд хүрсэн байна. Хэрвээ тухайн сууцанд нэгээс олон өрх амьдран сууж байвал төдий тооны өрхийн тэргүүн байна.

Эдийн засгийн үйл ажиллагаа

НҮБ-ын 1993 оны ҮТС-ийн хүрээнд эдийн засгийн үйл ажиллагааг тодорхойлсоны дагуу цалин хөлс, ашиг орлого олох зорилгоор болон өөрсдийн хэрэглээндээ зориулан эрхэлж буй өрхийн аж ахуйн үйл ажиллагааг ажил гэж хэлнэ. Ажил нь цалин хөлстэй болон цалин хөлсгүй, албан болон албан бус хэлбэртэй байж болно. Жишээлбэл, өөрийн өрхийн аж ахуйн бизнест цалин хөлсгүй оролцож буй хүнийг эдийн засгийн үйл ажиллагаа эрхэлж байна гэж үзнэ.

Эдийн засгийн бус үйл ажиллагаа

Өөрийн өрхийн гэрийн ажилд оролцож буй хүүхэд нь эдийн засгийн бус үйл ажиллагаа эрхэлсэн буюу эдийн засгийн идэвхгүйд тооцогдоно. Үүнд:

- Гэр орон цэвэрлэх, хувцас бусад нэхмэл, сүлжмэл эдлэл оёх, арчлах;
- Хувцас угаах, индүүдэх, гэр байшин, эд хогшил сэргээн засах;
- Хоол унд хийх, аяга таваг угаах;
- Хүүхэд асрах;
- Өвчтэй хүн, өндөр настангуудыг асрах
- Гэрийнхээ хэрэгцээт зүйлийг худалдаж авах, дэлгүүр явах.

Ажиллагч

Ажиллагч гэдэг нь ажиллах хүчинд хамаарагдах тухайн хугацаанд ажил, хөдөлмөр эрхэлж байгаа болон тухайн долоо хоногт ажил эрхлээгүй ч ажилтай байсан хүнийг хэлнэ. Тухайн хугацаанд (сүүлийн долоо хоногт) ямар нэг байдлаар ажил хөдөлмөр эрхэлсэн (нэг цагаас дээш хугацаагаар) хүнийг ажилтай гэнэ. Өвчлөл, гэмтэл, амралт, чөлөө, цаг агаарын таагүй байдал, ажил хаялт болон бусад шалтгаанаар түр хугацаагаар ажил эрхлэхгүй байгаа ч ажилтай, бизнес эрхэлдэг бол тухайн хүнийг ажиллагч гэж үзнэ.

Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч

Бусад ажиллагчдын оролцоогүйгээр аж ахуйн нэгж, байгууллага, хамтарсан үйлдвэрийг удирдаж байгаа хүнийг хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч гэнэ. Харин өрхийн гишүүд цалин хөлсгүйгээр энд ажиллаж болно.

Өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч

Өрхийн аж ахуйн нэгжид цалин хөлсгүйгээр нэг цагаас доошгүй ажилласан хүн. Ялангуяа хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, загас агнуурын салбарт өрхийн аж ахуй зонхилж байдаг тул цалин хөлсгүй оролцогч их байдаг. Өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцсон хүүхдүүдийг хөдөлмөр эрхэлсэн гэж үзнэ.

Ажилгүйчүүд

Ажилгүйчүүд гэдэг нь ажиллах хүчинд хамаарагдах тухайн хугацаанд ажил, хөдөлмөр эрхлээгүй байгаа болон тухайн долоо хоногт ажил эрхлээгүй боловч ажил эрхлэхэд бэлэн байсан, ажил хөдөлмөр идэвхтэй хайсан хүнийг хэлнэ. Ажил хөдөлмөр эрхлэдэггүй ч ажил эрхлэх боломжтой байгаа, ажилд орох өргөдлөө өгсөн болон ярилцлаганд орохоор хүлээж байгаа хүнийг мөн ажилгүйчүүд гэж тодорхойлно.

Байнгын болон тухайн үе

Энэхүү судалгаанд “тухайн үеийн” болон “байнгын” гэсэн хугацааг хэрэглэсэн. Тухайн үе гэдэгт судалгаа явагдаж байгаа үеийн өмнөх долоо хоног, өөрөөр хэлбэл сүүлийн долоо хоног, байнгын гэдэгт судалгаа явагдаж байгаа үеийн өмнөх 12 сар, өөрөөр хэлбэл сүүлийн 12 сар гэсэн хугацааг авсан болно.

Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам

НҮБ-ын үндэсний тооцооны системийн хүрээнд, тодорхой цаг хугацаанд тодорхойлогдсон бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг үйлдвэрлэхэд ажиллах хүчээ нийлүүлж байгаа ажиллагчид, нийлүүлэхэд бэлэн байгаа ажилгүйчүүдийг эдийн засгийн идэвхтэй хүн амд тооцдог. Эдийн засгийн идэвхтэй хүн амыг урт хугацаагаар хэмжигдэх байнгын идэвхтэй хүн ам, нэг долоо хоног буюу нэг өдрийн хугацаагаар хэмжигдэх тухайн үеийн идэвхтэй хүн ам буюу “Ажиллах хүч” гэсэн хоёр аргаар тодорхойлно.

Байнгын идэвхтэй хүн ам

Заагдсан хязгаараас дээш настай (АХС-гаар 15 ба түүнээс дээш насыг авсан) ажилтай болон ажилгүй байсан нь урт хугацаагаар буюу хуанлийн жилийн (сүүлийн 12 сарын) туршид эрхэлсэн үндсэн үйл ажиллагааныхаа байдлаар тодорхойлогддог хүн амыг хэлнэ.

Тухайн үеийн идэвхтэй хүн ам

Ажиллах хүч буюу тухайн үеийн идэвхтэй хүн амд ажилтай болон ажилгүй байсан нь судалгааны өмнөх сүүлийн 7 хоногт эрхэлсэн үндсэн үйл ажиллагааных нь байдлаар тодорхойлогдож байгаа ажиллагчид болон ажилгүйчүүдийн доторхи тодорхой шаардлагыг хангах бүхий л хүмүүсийг хамруулна.

Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам

Тогтоосон насны хязгаараас дээш насны байнгын болон тухайн үеийн эдийн засгийн идэвхтэй хүн амд хамаарагдахгүй хүн ам болон тогтоосон насны хязгаараас доош насны хүнийг эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам гэнэ. Эдийн засгийн идэвхгүй хүн амыг урт хугацаагаар хэмжигдэх байнгын идэвхгүй хүн ам, нэг долоо хоног буюу нэг өдрийн хугацаагаар хэмжигдэх тухайн үеийн идэвхгүй хүн ам гэсэн хоёр аргаар тодорхойлно.

Байнгын идэвхгүй хүн ам

Урт хугацаанд буюу сүүлийн 12 сарын туршид эрхэлсэн үндсэн үйл ажиллагаагаараа эдийн засгийн идэвхтэй хүн амд тооцогдохгүй (ажиллагчид болон ажилгүйчүүдийн алинд ч хамаарахгүй) хүмүүсийг эдийн засгийн байнгын

идэвхгүй хүн ам гэнэ. Үүнд: оюутан сурагч, гэрийн ажилчид, тэтгэврийн орлого авдаг хүмүүсийг хамруулна.

Тухайн үеийн идэвхгүй хүн ам

Сүүлийн 7 хоногт сургуульд суралцаж байгаа, гэрийн ажлаа хийж байгаа, тэтгэвэрт гарсан болон өндөр настай, тахир дутуу зэрэг шалтгаанаар тухайн хугацаанд ажиллагчид болон ажилгүйчүүдийн алинд ч хамаарахгүй хүмүүсийг тухайн үеийн эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам буюу ажиллах хүчинд хамаарагдахгүй хүн ам гэнэ.

Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар

Тухайн хүний ажиллаж байгаа ажлын байр, үйлдвэрийн газар, байгууллагын үйлдвэрлэдэг үндсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний төрлөөр тодорхойлогдоно. Олон Улсын Стандарт Ангилал 3-т нийцрүүлэн боловсруулсан “Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал”-ыг ашигласан.

Ажил мэргэжил

Цалин, хөлс, орлого олох зорилгоор тухайн хүний хийж гүйцэтгэж буй эдийн засгийн үйл ажиллагааны ажил, мэргэжлийн төрлийг ажил, мэргэжил гэнэ. Хэрвээ тухайн хүн ажилгүй байгаа бол эрхлэхэд бэлэн байгаа ажил, мэргэжлийн төрлийг тухайн хүний ажил, мэргэжил гэж үзнэ.

Үндсэн ажил

Тухайн хугацаанд (сүүлийн долоо хоног, сүүлийн 12 сард) нэгээс олон ажил цалинтай болон хувиараа эрхэлж байгаа бол нийгмийн болон хууль зүйн тал, цалин хөлсний хэмжээ, ажиллаж байгаа цагаас нь хамааруулан үндсэн ажлыг тодорхойлно. Хэрвээ тухайн хүн зөвхөн нэг л ажил эрхэлдэг бол түүнийг үндсэн ажилд тооцно.

Давхар ажил

Тухайн хугацаанд (сүүлийн долоо хоног, сүүлийн 12 сард) нэгээс олон ажил цалинтай болон хувиараа эрхэлж байгаа бол нийгмийн болон хууль зүйн тал,

цалин хөлсний хэмжээ, ажиллаж байгаа цагаас нь хамааруулан үндсэн ажлаас бусад ажлыг давхар ажил гэж тодорхойлно.

Бүрэн бус ажил эрхлэлт

Тухайн хүний ажлын туршлага, мэргэжлийн чадварт дүйцэхүйц бус ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа тохиолдолд бүрэн бус ажил эрхлэлт байдаг. Бүрэн бус ажил эрхэлж байгаа хүн нь цалин, хөлстэй болон хувиараа эрхэлж байгаа тухайн үйл ажиллагаанд тогтоогдсон цагаас бага цагаар өөрийн хүслээр бус ажиллаж байгаа тухайн хугацаанд нэмэлт ажил хайж байгаа болон нэмэлт ажил эрхлэхэд бэлэн байгаа хүн юм.

Ажил олгогч

Өөрийн ажил мэргэжлээс үл хамааран нэг болон түүнээс дээш ажиллагчидтай аж ахуйн нэгж, хамтарсан үйлдвэрийг удирдаж байгаа хүнийг ажил олгогч гэнэ.

Цалин хөлс

Мөнгөн болон биет хэлбэрээр авч байгаа хөлс, урамшуулал, гарын мөнгө, ашиг орлогын хувь, илүү цаг ажилласны мөнгө, ажил олгогчоос хангаж байгаа хоол хүнс, байрыг цалин хөлсөд хамааруулна.

Бичиг үсгийн мэдлэг

Тухайн хүн энгийн өгүүлбэрийг уншиж мөн бичиж чаддаг бол бичиг үсэг мэддэг гэнэ. Харин зөвхөн өөрсдийнхөө нэр юмуу тоог уншиж, бичиж чаддаг эсвэл уншиж чаддаг мөртлөө бичиж чаддаггүй бол бичиг үсэг мэддэг гэж үзэхгүй.

Оюутан

Тухайн хүний үндсэн үйл ажиллагаа нь их, дээд сургууль, коллежид суралцаж байгаа болон хичээлийг нь бие даан суралцагчдыг оюутан гэж үзнэ.

БҮЛЭГ II. ХҮН АМ ЗҮЙН БОЛОН ӨРХИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

2.1. Нийтлэг зүйл

Энэ бүлэгт АХС-ны дөрвөн улирлын турш хийсэн (2008 оны 7 дугаар сараас 2009 оны 6 дугаар сарыг дуусталх) тооллогын нийт 876 нэгжийн 7008 өрхөөс цуглуулсан мэдээлэл, түүн дээр үндэслэн тооцсон судалгааны үр дүнг танилцуулж байна. Түүвэрлэлтийн загварын дагуу тооллогын нэгж бүрээс 8 өрх, нийт 7008 өрх сонгогдож хамрагдах ёстойгоос нийт 7008 өрх хамрагдаж, хамралтын түвшин 100.0 хувь байна.

Энэ удаагийн АХС нь ОУХБ-аас гаргасан нийтлэг ойлголт, тодорхойлолт, арга зүйн дагуу хийгдэж байгаа ажиллах хүчний 4 дэхь удаагийн түүвэр судалгаа болно. ҮСХ-ноос энэхүү судалгааны тоо мэдээ, үр дүнг улирал тус бүрээр болон бүтэн жилээр нэгтгэн боловсруулав. Өөрөөр хэлбэл энэ тайлан нь улирал бүрээр болон дөрвөн улирлаар нэгтгэн боловсруулсан тоо мэдээ, үр дүнд үндэслэсэн бөгөөд тайланд зөвхөн үндсэн үр дүнг харуулсан хүснэгтүүдийг оруулсан болно.

2.2. Хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд

“Ажиллах хүчний судалгаа”-гаар хүн амын тоо, насны бүлэг, хүйс, боловсролын түвшин, сургуульд хамрагдалт, бичиг үсгийн мэдлэг, өрхийн ам бүлийн тоо, гэрлэлтийн байдал гэх мэт хүн ам зүйн холбогдолтой үндсэн үзүүлэлтүүдийг хот, хөдөөгөөр, дөрвөн бүс нутаг, Улаанбаатар хот гэсэн ангиллаар боловсруулав. Хүн ам зүйн үзүүлэлтүүдийг эдгээр ангиллаар тооцон боловсруулахад түүврийн нийт хэмжээг хангалттай гэж үзэж, дөрвөн улирлын нэгдсэн тоонд үндэслэн дэлгэрэнгүй хүснэгтүүдийн мэдээллийг байршлаар болон бүс, аймгаар боловсруулав.

2.3. Хүн амын тоо, байршил, бс нутгаар

Судалгааны үр дүнг тархаасан тооцоогоор манай улсын 656.2 мянган өрхөд 2.479 мянган хүн амьдарч байгаагаас нийт өрхийн 14.6 хувь нь болох 96.1 мянган өрхийн 157.7 мянган гишүүд 6 сараас дээш хугацаагаар өрхөөсөө гадуур амьдарч байна.

Судалгаанд хамрагдсан өрхийн хүн амыг тооцохдоо сургуулийн хүүхдийн дотуур байр, цэргийн хуаран, засан хүмүүүүлэх газар, эмнэлэг, сувилал, нийтийн байранд амьдрагчдыг хамруулаагүй болно.

Хүснэгт 2.1-д түүвэр судалгааны дүнг тархааж, тодорхойлсон өрх, хүн ам, өрхийн ам бүлийн дундаж тоог байршил, бүсээр харуулав.

Манай улсын өрхийн 57.9 хувь нь, хүн амын 56.5 хувь буюу 1,401 мянган хүн хот, суурин газарт амьдарч байна. Хүн амын байршлыг бүс нутгаар авч үзвэл 35.5 хувь нь нийслэл хотод, 23.1 хувь нь хангайн, 17.3 хувь нь төвийн, 16.5 хувь нь баруун, 7.9 хувь нь зүүн бүсэд амьдарч байна. Өрхөөс гадуур 6 сараас дээш хугацаагаар амьдарч байгаа 157.7 мянган гишүүдийг хамруулсан тооцоогоор өрхийн ам бүлийн дундаж тоо улсын дунджаар 3.8, хот, суурин газарт 3.7, хөдөөд 3.9 байна.

Хүснэгт 2.1. Өрх, хүн амын тоо, хот хөдөө, бүсээр

Байршил/ Бүс	Өрх		Нийт хүн ам		Үүнээс:		Ам бүлийн дундаж тоо
	Тоо	%	Тоо	%	Өрхөд байгаа хүн амын тоо	Өрхөөс гадуур байгаа хүн амын тоо	
Хот	380135	57.9	1401808	56.5	1334568	67240	3.7
Хөдөө	276107	42.1	1078180	43.5	987645	90535	3.9
Төв	118398	18.0	428940	17.3	398145	30795	3.6
Зүүн	51641	7.9	188146	7.6	184951	3195	3.6
Баруун	96683	14.7	409505	16.5	365056	44449	4.2
Хангай	147035	22.4	572573	23.1	523249	49324	3.9
Улаанбаатар	242485	37.0	880827	35.5	850813	30014	3.6
Дүн	656242	100.0	2479988	100.0	2322213	157775	3.8

Хүн амын ажил эрхлэлтийн 2008 оны жилийн эцсийн тайлангийн дүнгээр суурин хүн амын тоо 2,645 мянга байна.

АХС-нд нийтийн байранд амьдрагчид болон 6 сараас дээш хугацаагаар эзгүй байгаа өрхийн гишүүдийг хамруулаагүй болно. Өрхөөс 6 сараас дээш хугацаагаар гадуур байгаа гишүүдийн тоог хот, хөдөөгөөр болон бүсээр тооцож Хүснэгт 2.2-т үзүүлэв.

Хүснэгт 2.2. 6 сараас дээш хугацаагаар өрхөөс гадуур байгаа гишүүдтэй өрхийн тоо, хот, хөдөөгөөр, бүсээр

Хот, хөдөө/ Бүс	Өрхийн тоо	Өрхийн гишүүдийн тоо	Өрхөөс гадуур амьдарч байгаа хүний тоо	Үүнээс:		
				Суралцаж байгаа	Ажиллаж байгаа	Бусад
Хот	44565	154894	67240	37394	23543	6303
Хөдөө	51542	182937	90535	70233	13324	6978
Төв	20494	69751	30795	21497	7252	2045
Зүүн	2084	7727	3195	1845	863	487
Баруун	24990	90206	44449	35636	5146	3666
Хангай	28983	103766	49324	39653	6451	3220
Улаанбаатар	14524	66380	30014	8996	17154	3863
Дүн	96107	337831	1577777	107627	36867	13281

Тухайн өрхийн гишүүн боловч 6 сараас дээш хугацаагаар эзгүй байгаа нийт 157777 хүн байгаа нь нийт хүн амын 6.4 хувийг эзэлж байна. Эдгээр гишүүдийн 31.3 хувь нь хангайн, 28.2 хувь нь баруун, 19.5 хувь нь төвийн, 2.0 хувь нь зүүн бүсэд, 19.0 хувь нь нийслэл хотын өрхүүдэд харъяалалтай байгаа ба тэдгээрийн 68.2 хувь нь буюу 107627 хүн сургууль, курст суралцаж, 23.4 хувь нь буюу 36867 хүн ажил эрхэлж байна.

Судалгааны үр дүнг өрхөөс гадуур амьдарч байгаа цэрэг, хоригдол, дотуур болон нийтийн байранд амьдарч байгаа мөн 6 сараас дээш хугацаагаар эзгүй байгаа өрхийн гишүүдийг оруулахгүйгээр тооцсон хүн амын тоонд үндэслэн боловсруулсан болохыг анхаарна уу.

Хүснэгт 2.3. Өрх, хүн амын тоо, хот, хөдөө, бүсээр, хүйсээр

Байршил/ Бүс	Өрх		Өрхийн ам бүлийн дундаж тоо	Хүн амын тоо		
	Тоо	%		Бүгд	Үүнээс: хүйсээр, %	
					Эрэгтэй	Эмэгтэй
Хот	380135	57.9	3.5	1334568	47.9	52.1
Хөдөө	276107	42.1	3.6	987645	50.0	50.0
Төв	118398	18.0	3.4	398145	49.9	50.1
Зүүн	51641	7.9	3.6	184951	51.2	48.8
Баруун	96683	14.7	3.8	365056	50.3	49.7
Хангай	147035	22.4	3.6	523249	49.0	51.0
Улаанбаатар	242485	37.0	3.5	850813	47.0	53.0

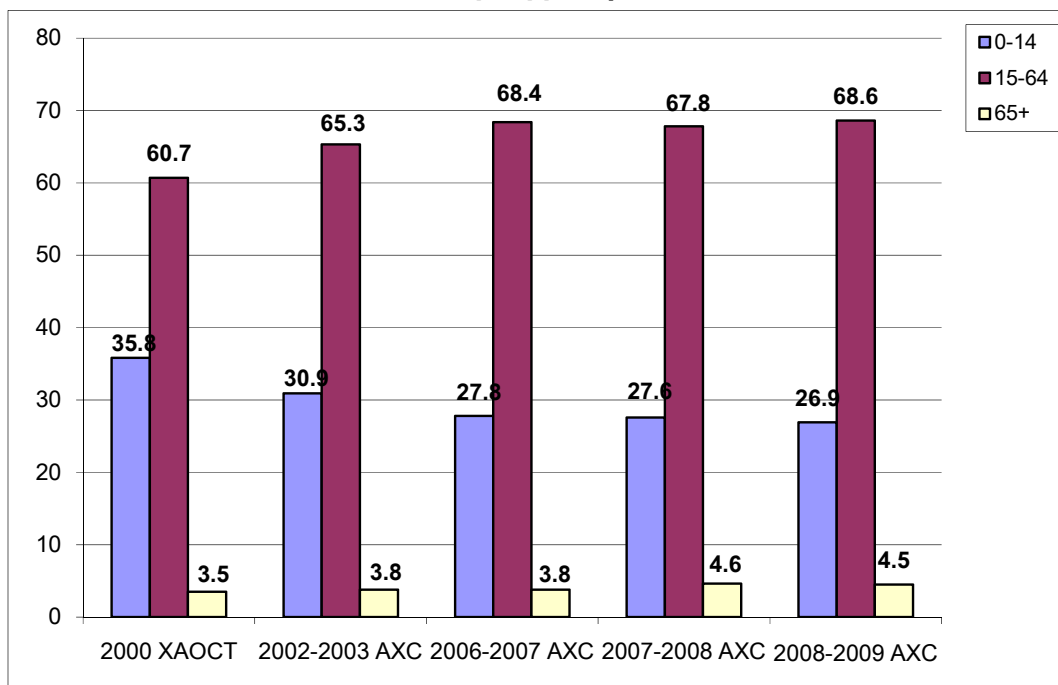
Улсын дүн 656242 100.0 3.5 2322213 48.8 51.2

Хүснэгт 2.3-т судалгаанд хамрагдсан хүн амын тоог хот, хөдөө, бүс нутаг, хүйсээр харуулав. Ам бүлийн дундаж тоог тодорхойлоход өрхөөс гадуур байгаа 157.7 мянган гишүүдийг хамруулаагүй болно.

2.4. Хүн амын нас, хүйсийн бүтэц

Хүн амын нас, хүйсийн бүтцийг Хүснэгт 2.4-т харуулав. Нийт хүн амын дотор 0-14 насны хүүхэд 26.9 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд хүйсээр нь авч үзэхэд эрэгтэйчүүдийн 28.3 хувь, эмэгтэйчүүдийн 25.6 хувь нь энэ насны бүлэгт хамрагдаж байна. Зураг 2.1-д Хүн амын насны бүтцийг хүн ам, орон сууцны 2000 оны тооллого болон АХС-ны дүнгүүдээр харуулав.

Зураг 2.1. Хүн амын насны бүтэц, ХАОСТ(2000 оны), АХС-ны дүнгүүдээр

Судалгаагаар нийт хүн амын 68.6 хувийг 15-64 насны хүн ам, 4.5 хувийг 65, түүнээс дээш насны хүн ам тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 2.4. Хүн амын нас, хүйсийн бүтэц, хүйсийн харьцаа

Насны бүлэг	Бүгд		Эрэгтэй		Эмэгтэй		Хүйсийн харьцаа ¹
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%	
00 – 04	187903	8.1	92016	8.1	95886	8.1	96.0
05 – 09	205536	8.9	105502	9.3	100035	8.4	105.5
10 – 14	232196	10.0	123339	10.9	108857	9.2	113.3
15 – 19	254650	11.0	131584	11.6	123067	10.4	106.9
20 – 24	227440	9.8	108308	9.6	119131	8.6	90.9
25 – 29	196630	8.5	96533	8.5	100097	8.4	96.4
30 – 34	183256	7.9	87475	7.7	95782	8.1	91.3
35 – 39	181658	7.8	83570	7.4	98088	8.3	85.2
40 – 44	164113	7.1	78672	6.9	85441	7.2	92.1
45 – 49	155016	6.7	71630	6.3	83386	7.0	85.9
50 – 54	111378	4.8	52433	4.6	58946	5.0	89.0
55 – 59	67194	2.9	31609	2.8	35584	3.0	88.8
60 – 64	51134	2.2	24250	2.1	26883	2.3	90.2
65 – 69	44650	1.9	20173	1.8	24477	2.1	82.4
70+	59458	2.6	26427	2.3	33031	2.8	80.0
Дүн	2322212	100.0	1133521	100.0	1188691	100.0	95.4

¹ 100 эмэгтэйд ногдох эрэгтэйчүүдийн тоо

2.5. Хүн амын ачаалал

Хөдөлмөрийн бус насны хүн амын нийгэмд үзүүлэх ачааллыг хүн ам зүйн ачаалал гэж үздэг. Хүн ам зүйн ачааллыг 15 хүртэлх насны хүүхэд болон 65, түүнээс дээш насны хүн амын тооны нийлбэрийг 15-64 насны хүн амын тоонд харьцуулж тодорхойлох бөгөөд судалгааны дүнгээр хөдөлмөрийн насны 100 хүн тутамд хөдөлмөрийн бус насны 45.8 хүн ногдож байгаа нь 2007-2008 түвшнээс 2 хүнээр багассан байна. Хүснэгт 2.5-д Хүн ам зүйн ачааллыг байршил, бүс нутгаар авч үзвэл хөдөлмөрийн насны хүн амд ногдох ачаалал улсын дунджаас хот, суурин газарт 5 хүнээр, төвийн бүсэд 2 хүнээр цөөн, харин хөдөөд 8 хүнээр, зүүн бүсэд 4 хүнээр илүү байгаа бол баруун бүсэд хамгийн олон (17 хүнээр), харин нийслэл хотод 8 хүнээр тус тус цөөн ногдож байна. Дээр дурьдсанчлан энэхүү тооцоонд сургууль, курст суралцах зорилгоор 6 сараас дээш хугацаагаар өрхөөс гадуур амьдарч байгаа 88082 залуусыг хамруулаагүй болно.

Хүснэгт 2.5. Хүн ам зүйн ачааллын харьцаа, хот, хөдөө, бүсээр

Хүн ам зүйн ачаалал	Бүгд	Хот	Хөдөө	Төв	Зүүн	Баруун	Хангай	УБ
Залуу насны (0-14)	39.3	33.8	47.5	37.9	42.4	56.1	43.6	30.8
Ахимаг насны (65+)	6.5	6.5	6.6	6.2	7.2	6.4	6.9	6.4
Улсын дундаж	45.8	40.3	54.1	44.1	49.6	62.5	50.4	37.2

2.6. Гэрлэлтийн байдал

Судалгаагаар 15, түүнээс дээш насны хүн амын гэрлэлтийн байдлыг гэрлэсэн, огт гэр бүл болоогүй, хамт амьдардаг, тусдаа амьдардаг, салсан, бэлбэсэн гэсэн 6 бүлгээр авч үзэв. Монгол Улсын 15, түүнээс дээш насны нийт хүн амын 55.9 хувь нь гэрлэсэн, 32.1 хувь нь огт гэр бүл болоогүй, 7.3 хувь нь бэлбэсэн байна. Гэрлэлтийн мэдээллийн үнэн зөвийг гэрлэсэн эрэгтэйчүүдийн тоо нь, гэрлэсэн эмэгтэйчүүдийн тоотой ойролцоо болон тэнцүү байгаа байдлаар үнэлдэг. Ингэж шалгаж үзэхэд гэр бүл болсон эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн тоо хот, хөдөөд адил гарч байгаа нь судалгааны энэ асуултад өгсөн хариулт үнэн бодитой болохыг харуулж байна.

Хүснэгт 2.6. Хүн амын гэрлэлтийн байдал, хот, хөдөө, бүсээр, %

Гэрлэлтийн байдал	Бүгд			Хот		Хөдөө	
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Огт гэр бүл болоогүй	32.1	35.3	29.2	35.9	30.2	34.5	27.5
Гэрлэсэн	55.9	57.7	54.2	56.3	51.5	59.6	58.5
Хамт амьдардаг	1.0	1.0	0.9	1.1	1.1	0.7	0.6
Тусдаа амьдардаг	1.5	1.2	1.9	1.6	2.6	0.5	0.7
Салсан	2.2	1.4	2.9	1.4	3.8	1.5	1.5
Бэлбэсэн	7.3	3.5	10.9	3.7	10.7	3.1	11.1
Дүн	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15, түүнээс дээш насны хүн амын тоо	1696580	812665	883915	474537	538599	338128	345316
Гэрлэсэн хүний тоо	947943	468760	479183	267168	277254	201592	201930

2.7. Өрхийн бүтэц

Хүснэгт 2.7-д нийт өрхийн тоог ам бүлийн тоо болон хот, хөдөө, бүс нутгаар харуулав. Судалгааны дүнгээр өрхийн ам бүлийн тоонд өрхийн түр эзгүй байсан гишүүдийг оруулаагүйгээс шалтгаалж өрхийн ам бүлийн дундаж тоо нь доогуур гарсан байна. Нийт өрхийн 10.4 хувь нь нэг ам бүлтэй өрх, харин 4.0 хувийг 7 ба түүнээс дээш ам бүлтэй өрх эзэлж байна. Баруун бүсийн

өрхийн ам бүлийн дундаж тоо 3.8 байгаа нь улсын дундаж болон бусад бүс нутгаас өндөр байгаагийн зэрэгцээ энэ бүсийн нийт өрхийн 5.1 хувийг 7 ба түүнээс дээш ам бүлтэй өрхүүд эзэлж байна. Түр эзгүй байгаа гишүүдийг оруулж тооцсоноор өрхийн ам бүлийн дундаж тоо Улаанбаатар хотод 3.5 байхад баруун бүсэд 3.8 (Хүснэгт 2.1-г үзнэ үү) байна.

Хүснэгт 2.7. Өрхийн тоо ам бүлийн тоогоор, байршлаар, бүсээр, %

Өрхийн ам бүлийн тоо	Улсын дүн	Хот	Хөдөө	Төв	Зүүн	Баруун	Хангай	УБ
1	10.4	9.6	11.6	12.2	12.5	9.3	10.7	9.4
2	15.7	17.3	13.6	17.3	13.4	12.5	13.6	18.0
3	24.0	25.0	22.5	25.7	19.7	22.2	22.9	25.3
4	25.6	25.2	26.1	23.5	29.6	24.2	27.4	25.2
5	14.6	13.6	15.9	13.9	14.3	17.8	16.9	12.3
6	5.7	5.1	6.4	4.9	6.0	8.8	5.0	5.1
7	2.4	2.4	2.5	1.3	2.8	3.5	2.4	2.4
8+	1.6	1.8	1.3	1.3	1.6	1.6	1.0	2.2
Дүн	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Түр эзгүй байгаа хүнийг оруулаагүй өрхийн ам бүлийн дундаж тоо	3.5	3.5	3.6	3.4	3.6	3.8	3.6	3.5

2.8. Эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх

Судалгаагаар нийт өрхийн 21.1 хувь, хотын өрхийн 24.9 хувь, хөдөөгийн өрхийн 15.8 хувь нь эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхүүд байна. Эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхийн эзлэх хувийн жинг ам бүлийн тоо болон хот, хөдөөгөөр Хүснэгт 2.8-д харуулав.

Хүснэгт 2.8 Нийт өрхөд эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхийн эзлэх хувь, ам бүлийн тоогоор, хот, хөдөөгөөр

Өрхийн ам бүлийн тоо	Эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх		
	Бүгд	Хот	Хөдөө
1	47.6	48.9	46.1
2	33.5	37.8	26.0
3	21.2	26.8	12.8
4	12.1	14.0	9.5
5	10.2	14.2	5.6
6	12.1	15.9	8.0
7	10.9	15.6	4.7
8+	13.0	17.4	4.9
Улсын дундаж	21.1	24.9	15.8

Эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхүүд гол төлөв цөөхөн ам бүлтэй байгаагаас өрхийн ам бүлийн тоо нэмэгдэх тусам эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрхийн эзлэх хувь хэмжээ багасч байна. Тухайлбал нэг ам бүлтэй өрхийн 47.6 хувийг эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх эзэлж байхад, 2-3 ам бүлтэй өрхийн 54.7 хувь, 4-6 ам бүлтэй өрхийн 34.4 хувь, 7-гоос дээш ам бүлтэй өрхийн 23.9 хувийг эмэгтэй тэргүүлэгчтэй өрх эзэлж байна.

2.9. Боловсролын түвшин

Судалгаагаар хүн амын эзэмшсэн боловсролын түвшин, сургуульд хамрагдалт, бичиг үсгийн мэдлэгийн талаархи мэдээллийг цуглуулсан. 15, түүнээс дээш насны хүн амын эзэмшсэн боловсролын түвшинг Хүснэгт 2.9-д харуулав. Хүснэгтээс харахад хот, хөдөөгийн алинд ч эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдийн эзэмшсэн боловсролын түвшин бараг ойролцоо, гэхдээ эмэгтэйчүүдийн боловсролын түвшин эрэгтэйчүүдийнхээс арай дээгүүр байна. Хүснэгт 2.9-өөс харахад эрэгтэйчүүдийн 3.0 хувь, эмэгтэйчүүдийн 3.2 хувь нь боловсролгүй, эрэгтэйчүүдийн 12.9 хувь, эмэгтэйчүүдийн 11.8 хувь нь бага боловсролтой байна. Хөдөөгийн хүн амын 6 орчим хувь нь боловсролгүй, 21.6-24.6 хувь нь бага боловсрол эзэмшсэн байна. Хотын хүн амын 16.0-18.9 хувь нь, хөдөөгийн хүн амын 3.1-4.9 хувь нь бакалаврын болон магистрийн зэрэг эзэмшсэн байна. Хүн амын боловсролын түвшинг хот, хөдөөгөөр харьцуулж үзэхэд хөдөөд доогуур байна.

Хүснэгт 2.9. 15, түүнээс дээш насны хүн амын тоо боловсролын түвшингээр, хүйсээр, хот, хөдөөгөөр, %

Боловсролын түвшин	Бүгд			Хот		Хөдөө	
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Боловсролгүй	3.1	3.0	3.2	1.2	1.2	5.5	6.2
Бага	12.3	12.9	11.8	4.9	5.5	24.2	21.6
Суурь	23.7	26.3	21.4	19.3	15.5	36.1	30.7
Бүрэн дунд	33.0	32.6	33.3	40.6	38.6	21.4	24.9
Мэргэжлийн анхан шатны	6.0	6.6	5.4	7.7	6.3	5.0	4.1
Дипломын дээд, тусгай	9.7	7.9	11.4	10.3	14.0	4.6	7.4
мэргэжлийн дунд Дээд/бакалавр	11.4	10.0	12.7	14.8	17.7	3.1	4.9
Магистр ба түүнээс дээш	0.8	0.8	0.8	1.2	1.2	0.1	0.2
Дүн	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
15, түүнээс дээш насны хүн амын тоо	1696580	812665	883915	474537	538599	338128	345316

2.10 Бичиг үсгийн мэдлэгийн түвшин

Судалгаанд хамрагдсан 15, түүнээс дээш насны хүн амын бичиг үсэгт тайлагдалтыг тодорхойлохын тулд “энгийн захиа уншиж, бичиж чадах уу” гэж асууж, энгийн бичиг захиаг уншиж, бичиж чадаж байвал бичиг үсэгт тайлагдсанд тооцсон болно. Харин зөвхөн өөрийнхөө нэрийг унших эсвэл тоо уншиж чаддаг боловч бичиж чаддаггүй бол тэр хүнийг бичиг үсэгт тайлагдсанд тооцоогүй. Насанд хүрэгчдийн бичиг үсэгт тайлагдалтын хувийг 15, түүнээс дээш насны нийт хүн амын дунд энгийн бичиг, захиа уншиж, бичиж чаддаг хүний эзлэх хувиар тодорхойллов. Хүн ам, орон сууцны 2000 оны тооллогоор хүн амын бичиг үсэгт тайлагдалтын түвшин 97.8 хувь байсан бол энэ удаагийн судалгаагаар хүн амын бичиг үсэгт тайлагдалтын түвшин 0.7 пунктээр дээгүүр буюу 98.5 хувьтай байна.

Хүснэгт 2.10-т Хүн амын бичиг үсэгт тайлагдалтын түвшин хөдөөд 97.4 хувь байхад хотод үүнээс 1.9 пунктээр дээгүүр байгааг харуулж байна.

Хүснэгт 2.10. Насанд хүрэгчдийн бичиг үсэгт тайлагдалтын түвшин, хот, хөдөө, бүсээр, хүйсээр, %

Хот, хөдөө/бүс	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Хот	99.3	99.3	99.4
Хөдөө	97.4	97.8	96.9
Төв	98.0	98.1	97.9
Зүүн	97.1	97.5	96.7
Баруун	97.7	97.9	97.6
Хангай	98.1	98.4	97.8
Улаанбаатар	99.6	99.7	99.5
Улсын дүн	98.5	98.7	98.4

Хүснэгт 2.11-д 64 хүртэлх насны эрэгтэй, эмэгтэй хүн амын бичиг үсэгт тайлагдалтын түвшин 98-аас дээш хувьтай байна.

Хүснэгт 2.11. Насанд хүрэгчдийн бичиг үсэгт тайлагдалтын түвшин, насны бүлгээр, хот, хөдөөгөөр, хүйсээр

Насны бүлэг	Улсын дүн			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
15 – 24	98.3	98.4	98.2	99.4	99.2	99.5	96.6	97.1	96.1
25 – 34	98.7	98.5	98.9	99.6	99.4	99.7	97.6	97.4	97.8
35 – 44	98.7	98.7	98.8	99.1	98.7	99.4	98.2	98.7	97.8
45 – 54	99.2	99.0	99.3	99.8	99.6	100.0	98.1	98.2	98.1
55 – 64	99.1	99.5	98.7	99.2	99.7	98.8	98.9	99.3	98.6
65+	96.1	99.0	93.7	97.8	99.6	96.3	93.6	98.1	89.8
Дүн	98.5	98.7	98.4	99.3	99.3	99.4	97.4	97.8	96.9

БҮЛЭГ III. АЖИЛЛАХ ХҮЧ

3.1 Танилцуулга

НҮБ-ын Үндэсний Тооцооны систем(ҮТС)-д тодорхойлсны дагуу тодорхой цаг хугацаанд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэхэд ажиллах хүчээ нийлүүлж буй нийт хүн амыг *эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам* гэж үздэг бол *үйлдвэрлэл, үйлчилгээ* гэж бараа борлуулах, солилцох болон өөрийн хэрэгцээнд зориулан бараа, бүтээгдэхүүн боловсруулах, үйлдвэрлэх, үйлчилгээ эрхлэх үйл ажиллагааг ойлгоно. Тухайн үеийн эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам буюу ажиллах хүчийг сүүлийн 7 хоногт ажил эрхэлж байсан болон ажил эрхлээгүй боловч ажил эрхлэхэд бэлэн байсан ажил хөдөлмөр идэвхтэй хайсан, ажилгүй байсан хүн ам бүрдүүлдэг. Сургуульд суралцаж байгаа, гэрийн ажил хийж байгаа, тэтгэвэрт байгаа болон өндөр настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй зэрэг шалтгаанаар тухайн хугацаанд ажиллагчид болон ажилгүйчүүдийн алинд ч хамаарахгүй хүн амыг эдийн засгийн идэвхгүй буюу ажиллах хүчинд хамаарагдахгүй хүн ам гэж үздэг.

Хэдийгээр Монгол Улсад мөрдөгдөж буй хууль тогтоомжоор хөдөлмөр эрхлэх насыг 16-59 нас гэж заасан боловч ажиллах хүчний судалгаанд хүн амын эдийн засгийн идэвхийг 15 ба түүнээс дээш насаар тооцсон нь олон улсын аргачлалд ойртуулах, бусад улс орны мэдээлэлтэй харьцуулах боломжийг бүрдүүлж өгч байгаа юм.

3.2 Ажиллах хүчний оролцооны түвшин

Судалгааны дүнгээр 15, түүнээс дээш насны 1696.6 мянган хүн байгаагийн 47.9 хувь буюу 812.7 мянга нь эрэгтэй, 52.1 хувь буюу 883.9 мянга нь эмэгтэйчүүд байна. Тухайн үеийн эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам (ЭЗИХА) 1038.1 мянган хүн буюу 15, түүнээс дээш насны нийт хүн амын 61.2 хувийг эзэлж байна. Ажиллах хүч буюу ЭЗИХА-ыг сүүлийн 7 хоногт ажил эрхэлж байгаа болон ажил эрхлээгүй боловч ажил эрхлэхэд бэлэн байсан, ажил хөдөлмөр идэвхтэй хайсан ажилгүй хүн ам бүрдүүлдэг. Эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 90.0 хувь буюу 933.9 мянган ажиллагчид, харин 10.0 хувь буюу 104.2 мянган ажилгүйчүүд байна. Нийт эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын 51.4 хувь нь

болох 533.6 мянган хүн хот, суурин газарт, 48.6 хувь нь болох 504.5 мянган хүн хөдөө орон нутагт амьдарч байна.

Хүснэгт 3.1. 15, түүнээс дээш насны хүн амын ажил эрхлэлтийн байдал, хот, хөдөөгөөр, хүйсээр

Байршил/ Тухайн үеийн байдал	Бүгд		Үүнээс: хүйсээр			
			Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%
Улсын хэмжээнд						
Тухайн үеийн идэвхтэй хүн ам	1,038,060	61.2	539,621	66.4	498,439	56.4
Ажиллагчид	933,859	55.0	487,211	60.0	446,648	50.5
Ажилгүйчүүд	104,201	6.1	52,410	6.4	51,791	5.9
Тухайн үеийн идэвхгүй хүн ам	658,520	38.8	273,044	33.6	385,476	43.6
15, түүнээс дээш насны хүн ам	1,696,580	100.0	812,665	100.0	883,915	100.0
Хот						
Тухайн үеийн идэвхтэй хүн ам	533,581	52.7	274,502	57.8	259,079	48.1
Ажиллагчид	459,474	45.4	238,325	50.2	221,149	41.1
Ажилгүйчүүд	74,107	7.3	36,177	7.6	37,930	7.0
Тухайн үеийн идэвхгүй хүн ам	479,555	47.3	200,035	42.2	279,520	51.9
15, түүнээс дээш насны хүн ам	1,013,136	100.0	474,537	100.0	538,599	100.0
Хөдөө						
Тухайн үеийн идэвхтэй хүн ам	504,479	73.8	265,119	78.4	239,360	69.3
Ажиллагчид	474,385	69.4	248,886	73.6	225,499	65.3
Ажилгүйчүүд	30,094	4.4	16,233	4.8	13,861	4.0
Тухайн үеийн идэвхгүй хүн ам	178,965	26.2	73,009	21.6	105,956	30.7
15, түүнээс дээш насны хүн ам	683,444	100.0	338,128	100.0	345,316	100.0
Улсын хэмжээнд						
АХОТ*		61.2		66.4		56.4
Ажил эрхлэлтийн түвшин		90.0		90.3		89.6
Ажилгүйдлийн түвшин		10.0		9.7		10.4
Хот						
АХОТ		52.7		57.8		48.1
Ажил эрхлэлтийн түвшин		86.1		86.8		85.4
Ажилгүйдлийн түвшин		13.9		13.2		14.6
Хөдөө						
АХОТ		73.8		78.4		69.3
Ажил эрхлэлтийн түвшин		94.0		93.9		94.2
Ажилгүйдлийн түвшин		6.0		6.1		5.8

* АХОТ = Ажиллах хүчний оролцооны түвшин

Ажиллах хүчний болон Албан бус секторын 2007-2008 оны судалгааны нэгдсэн үр дүнг хүн амын ажиллах хүчний эдийн засгийн идэвхийн байдлын үндсэн үзүүлэлтүүдийг 2002-2003 он мөн 2006-2007 онуудын Ажиллах хүчний судалгаа, Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгаа, түүнчлэн засаг захиргааны бүртгэлд үндэслэн гаргадаг Хүн амын ажил эрхлэлтийн 2007 оны жилийн тайлангийн дүнтэй харьцуулан Хүснэгт 3.2-т үзүүлэв. 2008-2009 оны Ажиллах хүчний судалгаа болон Албан бус секторын судалгааны нэгдсэн үр дүнгээр хүн

амын ажиллах хүчний эдийн засгийн идэвхийн байдлын үндсэн үзүүлэлтүүдийг 2002-2003 оны Ажиллах хүчний судалгаа, Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгаа, 2006-2007 оны Ажиллах хүчний судалгаа, Хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгаа, 2007-2008 оны Ажиллах хүчний судалгаа, Албан бус секторын судалгаа болон болон засаг захиргааны бүртгэлд үндэслэн гаргадаг хүн амын ажил эрхлэлтийн 2008 оны жилийн тайлангийн дүнтэй харьцуулан Хүснэгт 3.2-т үзүүлэв.

Засаг, захиргааны бүртгэлд үндэслэн ҮСХ-ноос жил бүр гаргадаг Хүн амын ажил эрхлэлтийн 2008 оны жилийн тайлангаар ажиллах хүчний нийт тоо 1071.5 мянган хүн байгаагийн 1041.4 мянга нь ажиллагчид, 29.8 мянга нь аймаг, дүүргийн хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний хэлтэст бүртгэлтэй ажилгүйчүүд байна.

ҮСХ-ноос засаг захиргааны бүртгэлд үндэслэн жил бүр гаргадаг хүн амын ажил эрхлэлтийн 2008 оны жилийн тайлангаар ажиллах хүчний нийт тоо 1071.5 мянган хүн байгаагийн 1041.4 мянга нь ажиллагчид, 29.8 мянга нь аймаг, дүүргийн хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний хэлтэст бүртгэлтэй ажилгүйчүүд байна.

Хүснэгт 3.2. 15, түүнээс дээш насны хүн амын ажил эрхлэлтийн байдлын зэрэгцүүлэлт, судалгаануудын дүнгээр

Эдийн засгийн идэвхийн байдал	2002-2003 ажиллах хүчний судалгаа	2006-2007 оны ажиллах хүчний судалгаа	2007-2008 оны ажиллах хүчний судалгаа	2008-2009 оны ажиллах хүчний судалгаа	2008 оны ажил эрхлэлтийн жилийн тайлан*
А/ Хүн амын тоо, мян.хүн					
15, түүнээс дээш насны хүн ам	1,539.2	1,615.4	1,631.7	1,696.6	1,688.7
Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам	1,004.8	1,013.4	990.6	1,038.1	1,071.5
Ажиллагчид	862.5	898.9	899.8	933.9	1041.7
Ажилгүйчүүд	142.3	114.5	90.8	104.2	29.8
Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам	534.4	602.0	641.1	658.5	617.2
Б/ Түвшин, хувиар					
Ажиллах хүчний оролцоо	65.3	62.7	60.7	61.2	63.5
Ажил эрхлэлт	85.8	88.7	90.8	90.0	61.7
Ажилгүйдэл	14.2	11.3	9.2	10.0	2.8

* 2008 оны АЭТ-д хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг 16 насаар авсан. АЭТ нь засаг захиргааны мэдээлэлд үндэслэдэг бөгөөд ажилгүйчүүдийн тоо нь Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний хэлтэст бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн тоо болно.

Ажиллах хүчний болон Хүүхдийн хөдөлмөрийн 2002-2003 оны мөн 2006-2007 оны хавсарсан судалгаанууд, түүнчлэн 2007-2008, 2008-2009 оны Ажиллах хүчний судалгааны нэгдсэн үр дүнгүүд ойролцоо гарч байгаа нь энэ судалгаануудад ОУХБ-аас гаргасан нийтлэг үзүүлэлтүүд, тэдгээрийн тодорхойлолт, арга зүйг ашигласантай холбоотой юм. Харин зарим цөөхөн үзүүлэлтийн ойлголт, тодорхойлолт, тооцох аргачлалын зөрүүгээс шалтгаалан эдгээр судалгааны үр дүн болон ажил эрхлэлтийн жилийн тайлангийн зарим үзүүлэлтүүдийг хооронд нь харьцуулах боломжгүйг анхаарах нь зүйтэй.

Ажиллах хүчний 2008-2009 оны судалгаагаар ажиллах хүчний оролцооны түвшин (АХОТ) нь улсын хэмжээнд 61.2 хувь байсан бол 2002-2003 оны судалгаагаар 65.3 хувь, 2006-2007 оны судалгаагаар 62.7 хувь харин 2008 оны ажил эрхлэлтийн жилийн тайлангаар 63.5 хувьтай байна. Судалгаагаар АХОТ хот, суурин газарт 52.7 хувь, хөдөөд үүнээс харьцангуй өндөр 73.8 хувьтай байгаа нь хот, суурин газарт сургуульд хамрагдалтын түвшин хөдөө орон нутгийнхнаас өндөр байгаатай холбоотой юм. Иймээс хотод АХОТ хөдөөгийнхөөс 21.1 пунктээр доогуур (эрэгтэйчүүдийнх 57.8 хувь, эмэгтэйчүүдийнх 48.1 хувь) байна.

Ажиллах хүчний оролцооны түвшин /АХОТ/-г хөдөлмөрийн насны нийт хүн амд эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын эзлэх хувиар тодорхойлдог. Мөн ажиллагчид болон ажилгүйчүүдийн нийлбэр нь эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам буюу ажиллах хүчийг бүрдүүлдэг.

$$\text{АХОТ} = \frac{\text{Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам}}{\text{Хөдөлмөрийн насны хүн ам}} * 100$$

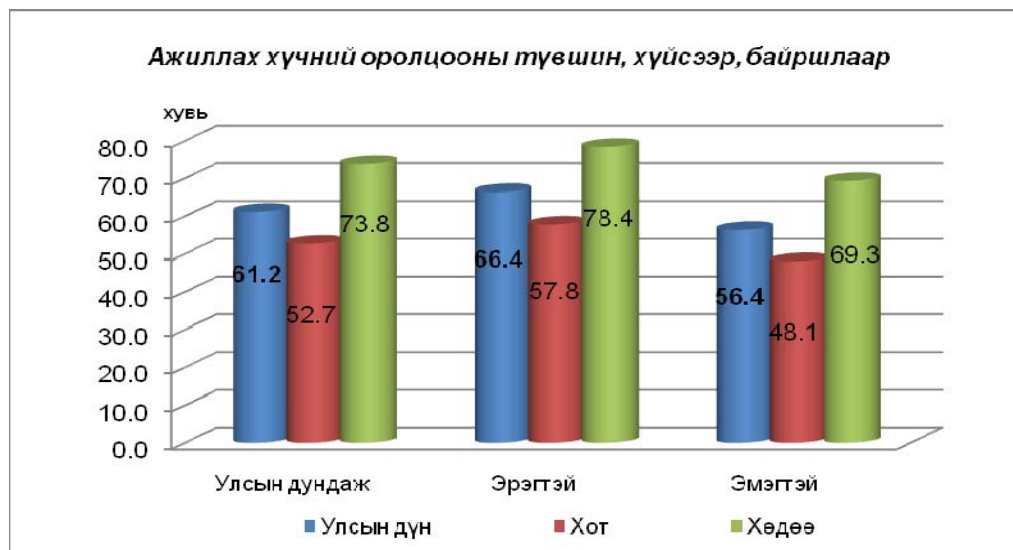
$$\text{АХОТ} = \frac{\text{Ажиллагчид} + \text{Ажилгүйчүүд}}{\text{Хөдөлмөрийн насны хүн ам}} * 100$$

Насны бүлэг дэх ажиллах хүчний оролцооны түвшинг доорх байдлаар тодорхойлно.

$$\begin{array}{l} \text{Насны} \\ \text{бүлэг дэх} \\ \text{АХОТ} \end{array} = \frac{\text{Насны бүлэг дэх} \\ (\text{Ажиллагчид} + \text{Ажилгүйчүүд})}{\text{Насны бүлэг дэх нийт хүн ам}} * 100$$

Зураг 3.1-д АХОТ-г нийт дүнгээр, хот, хөдөө болон хүйсээр харууллаа.

Зураг 3.1

3.3 Насны бүлэг дэх оролцооны түвшин

Ажиллах хүчний оролцооны түвшинг хүн амын насны бүлгээр харуулах зорилгоор насны бүлэг дэх оролцооны түвшинг 5 насны бүлгээр тооцдог. Хүснэгт 3.3-т 15, түүнээс дээш насны хүн амын АХОТ-г нийт дүнгээр харуулав.

Хүснэгт 3.3. 15, түүнээс дээш насны хүн амын ажиллах хүчний оролцооны түвшин тухайн насны бүлгээр, хүйс, хот, хөдөөгөөр, %

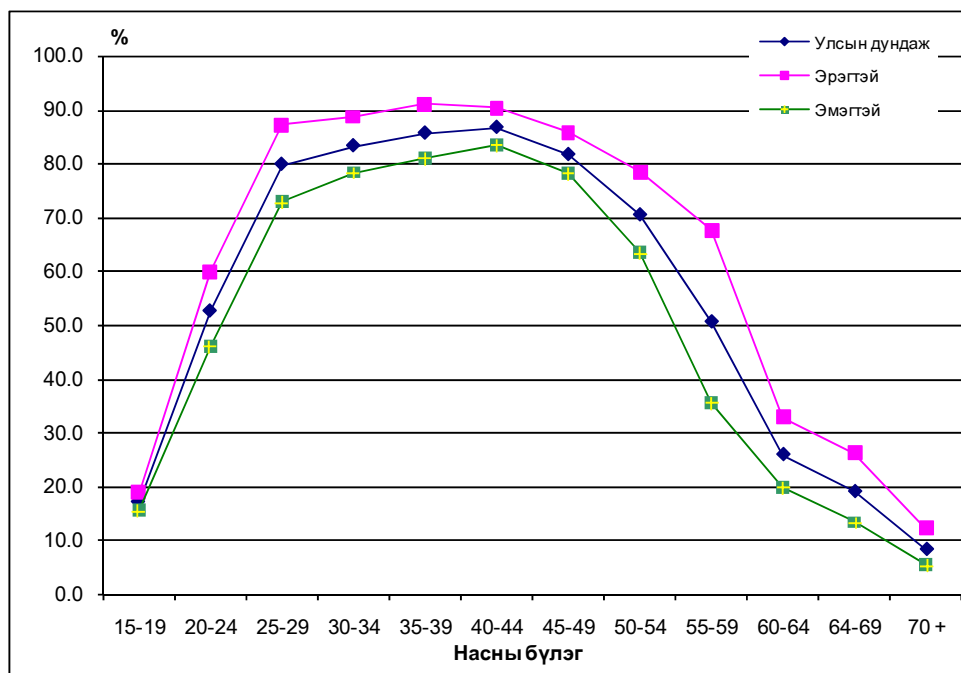
Насны бүлэг	Улсын хэмжээнд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
15-19	17.3	18.9	15.6	5.9	6.5	5.2	33.9	37.3	30.3
20-24	52.7	60.0	46.1	40.4	48.2	33.8	74.4	78.8	69.8
25-29	79.9	87.3	72.8	72.3	83.4	62.3	90.2	92.1	88.2
30-34	83.3	88.8	78.3	77.0	84.4	70.8	91.6	94.2	89.0
35-39	85.7	91.2	81.0	80.8	87.7	75.0	92.3	95.9	89.2
40-44	86.7	90.4	83.4	83.7	87.1	80.9	91.3	94.6	87.7
45-49	81.7	85.8	78.2	78.1	82.3	74.7	87.3	91.0	84.0
50-54	70.5	78.5	63.4	62.8	70.9	55.8	82.8	90.2	76.0
55-59	50.7	67.6	35.6	37.1	55.5	19.8	72.3	88.9	59.0
60-64	26.1	32.9	20.0	11.2	16.6	6.6	50.6	58.6	43.0
64-69	19.2	26.3	13.5	4.9	6.5	3.5	42.3	60.9	28.4
70 +	8.5	12.2	5.6	1.8	2.9	1.0	17.6	23.8	12.2
Улсын дундаж	61.2	66.4	56.4	52.7	57.8	48.1	73.8	78.4	69.3

Ажиллах хүчний оролцооны түвшин 15-19 насанд 17.3 хувь байсан бол 25-29 насанд даруй өсч 79.9 хувьд хүрч, 30-44 насны бүлэгт 83.3-86.7 хувьтай байна. АХОТ нь 45-49 насны бүлгээс аажмаар буурч, 55-59 насанд 50.7, 60-64 насанд 26.1 хувь болсон байна. Эрэгтэйчүүдийн ажиллах хүчний оролцооны түвшин ерөнхийдөө өндөр байгаа нь улсын хэмжээний ажиллах хүчний оролцооны түвшинд нөлөөлсөн. Бүх насны бүлэгт эрэгтэйчүүдийн ажиллах хүчний оролцооны түвшин эмэгтэйчүүдийнхээс өндөр байгаа бөгөөд хөдөө орон нутагт эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн ажиллах хүчний оролцооны түвшин хот, суурин газрынхаас өндөр байна.

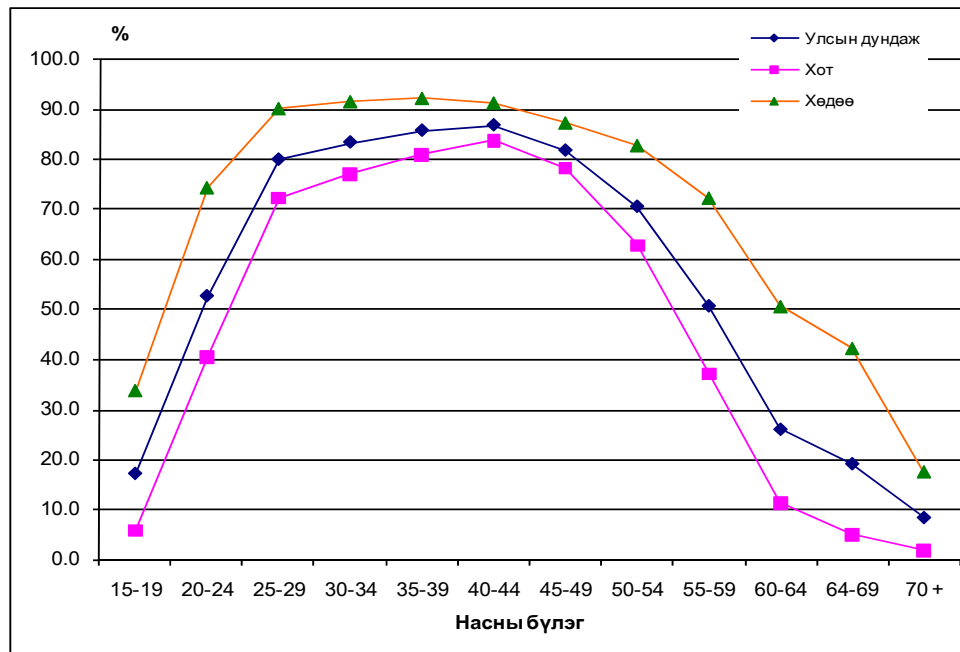
АХОТ хөдөөгийн эрэгтэйчүүдийн 25-54 насны бүлгүүдэд 90.2-95.9 хувь, харин хотод 25-49 насны бүлгүүдэд эрэгтэйчүүдийн ажиллах хүчний оролцооны түвшин 82.3-87.7 хувь буюу хамгийн өндөр байна. АХОТ хотын эмэгтэйчүүдийн хувьд 40-44 насны бүлэгт хамгийн өндөр буюу 80.9 хувьтай байхад хөдөөгийн эмэгтэйчүүдийн ажиллах хүчний оролцооны түвшин 35-39 насны бүлэгт хамгийн өндөр буюу 89.2 хувьтай байна. Энэ нь хот, суурин газрын эмэгтэйчүүд залуу насандаа сурч боловсрох, гэрийн ажил эрхлэх, хүүхэд төрүүлэх нь илүү байгаатай холбоотой байж болох юм (Зураг 3.2, 3.3-ыг үзнэ үү).

Зураг 3.2. Ажиллах хүчний оролцооны түвшин, насны бүлэг, хүйсээр

Зураг 3.2-т насны бүлэг дэх АХОТ-г хүйсээр харуулав. Зургаас харахад 25-49 насанд ажиллах хүчний оролцооны түвшин эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүст адилхан өндөр 70.0 хувиас дээш байна. Мөн эдгээр насны бүлэгт эмэгтэйчүүдийн оролцооны түвшин ерөнхийдөө өндөр боловч эрэгтэйчүүдийнхтэй харьцуулбал бага зэрэг доогуур байна. Харин 40-44 насанд АХОТ эрэгтэйчүүд болон эмэгтэйчүүдийн хувьд нилээд ойролцоо байна.

Зураг 3.3. Ажиллах хүчний оролцооны түвшин, насны бүлэг, хот, хөдөөгөөр

Зураг 3.3-аас харахад хөдөөгийн эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн ажиллах хүчний оролцооны түвшин өндөр байгаа нь улсын хэмжээний АХОТ-нд нөлөөлж байна. Хөдөө орон нутагт АХОТ өндөр байгаа нь тухайн үед хөдөөгийн эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын тоо хот, суурингийн эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын тооноос доогуур, түүний тэн хагаст ч хүрэхгүй байгаатай холбоотой.

Түүнчлэн хөдөө орон нутагт АХОТ хотынхоос өндөр байгаа нь өрхийн аж ахуйд суурилсан нүүдлийн мал аж ахуй эрхлэлт их, мөн сургууль, боловсролын үйлчилгээний хүртээмж харьцангуй бага байдагтай холбоотой байж болох юм.

3.4 Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам

Сүүлийн 7 хоногт ажил эрхлээгүй, ажил хайгаагүй, харин гэрийн ажилтай, тэтгэвэрт байгаа болон өндөр настан, сургуульд суралцдаг болон бусад шалтгааны улмаас эдийн засгийн идэвхгүй байсан нийт хүн амыг тухайн үеийн эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам буюу ажиллах хүчнээс гадуурх хүн амд хамруулдаг. Иймд сүүлийн 7 хоногт наад зах нь 1 цаг ажил эрхлээгүй /эдийн засгийн үйл ажиллагаа эрхлээгүй/, ажлын байргүй, ажил хийхийг хүсээгүй хүн амыг тухайн үеийн эдийн засгийн идэвхгүй хүн амд тооцов.

Судалгаагаар 15, түүнээс дээш насны нийт 1696.6 мянган хүний 38.8 хувь буюу 658.5 мянга нь эдийн засгийн идэвхгүй бүлэглэлд багтаж байгаагийн 273.0 мянга нь эрэгтэйчүүд, 385.5 мянга нь эмэгтэйчүүд байна.

Эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын 72.8 хувь буюу 479.6 мянга нь хот, суурин газарт, 27.2 хувь буюу 179.0 мянга нь хөдөө орон нутагт байна. Хөдөө орон нутагт ажиллах хүчний оролцооны түвшин өндөр байгаа нь тухайн үеийн эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын тоог бууруулахад нөлөөлжээ. Тухайн үеийн эдийн засгийн идэвхгүй байдлыг гэрийн ажилтай, сургуульд суралцдаг, тэтгэврийнхэн болон өндөр настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй, ажил хийхийг хүсээгүй, хүүхэд асардаг, өвчтэй байсан, өвчтөн, өндөр настан асарсан, бусад гэсэн шалтгаанаар ангилан харуулав.

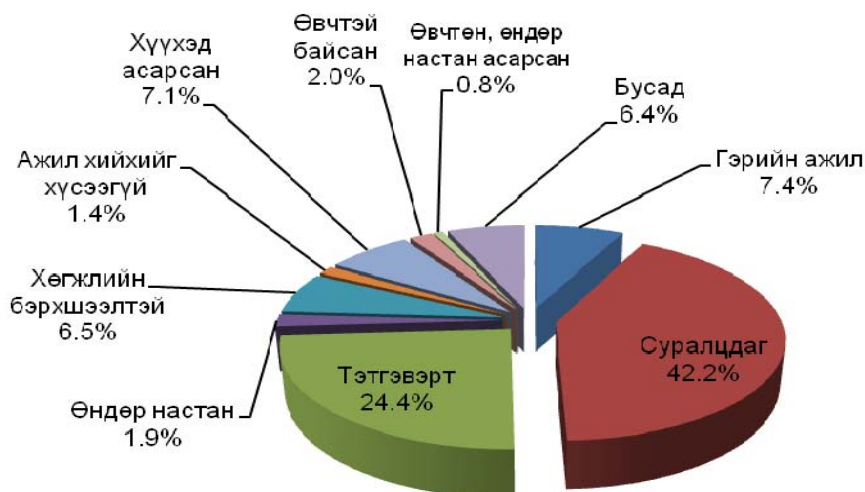
Хүснэгт 3.4. 15, түүнээс дээш насны эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын дүнд эзлэх хувь, идэвхгүй байгаа шалтгаан, хүйс, байршлаар, %

Шалтгаан	Бүгд			Хот			Хөдөө		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Гэрийн ажил	7.4	4.2	9.7	7.5	3.8	10.1	7.3	5.5	8.5
Суралцдаг	42.2	49.2	37.2	42.2	49.5	37.0	42.1	48.4	37.7
Тэтгэвэрт	24.4	21.8	26.2	24.9	23.0	26.3	23.1	18.6	26.2
Өндөр настан	1.9	1.5	2.2	1.0	0.7	1.1	4.6	3.7	5.1
Хөгжлийн бэрхшээлтэй Ажил хийхийг хүсээгүй	6.5	8.0	5.4	6.2	8.2	4.8	7.2	7.3	7.0
Хүүхэд асарсан	1.4	2.0	0.9	1.4	1.9	1.0	1.2	2.2	0.6
Өвчтэй байсан	7.1	0.8	11.5	7.9	0.9	12.9	4.8	0.6	7.8
Өвчтөн, өндөр настан асарсан	2.0	2.1	1.8	1.8	1.8	1.8	2.3	2.9	2.0
Өвчтөн, өндөр настан асарсан	0.8	0.5	1.0	0.9	0.6	1.1	0.4	0.2	0.6
Бусад	6.4	9.8	4.1	6.2	9.5	3.9	7.0	10.6	4.6
Дүн, (%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
(Тоо)	658520	273044	385476	479555	200035	279520	178965	73009	105956

Эдийн засгийн идэвхгүй хүн амыг шалтгаанаар нь авч үзэхэд 277.8 мянган суралцагчид, 173.4 мянган өндөр настан, тэтгэврийнхэн, гэрийн ажилтай 48.8 мянга, хөгжлийн бэрхшээлтэй 42.6 мянган иргэд, хүүхэд асардаг 46.5 мянга, өвчтэй 12.8 мянга, ажил эрхлэхийг хүсээгүй 9.0 мянга, өвчтөн, өндөр настан асарсан 5.1 мянга, бусад шалтгаантай 42.3 мянган хүн байна.

Нийт эрэгтэйчүүдийн 49.2 хувь, эмэгтэйчүүдийн 37.2 хувь нь сургуульд суралцаж байгаа гэж хариулсан нь эдийн засгийн идэвхгүй байгаагийн үндсэн шалтгаан болж байна. Эрэгтэйчүүдийн 23.3 хувь, эмэгтэйчүүдийн 28.5 хувь нь өндөр настай, тэтгэвэрт гарсан, 4.2 болон 9.7 хувь нь гэрийн ажилтай тул эдийн засгийн идэвхгүй байна.

Зураг 3.4. 15, түүнээс дээш насны эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын бүтэц, шалтгаанаар

Хүн амын эдийн засгийн идэвхгүй байдлын үндсэн шалтгаан нь хот, суурин газарт болон хөдөө орон нутагт сурч боловсрох /хотод 42.2 хувь, хөдөөд 42.1 хувь/ мөн өндөр настан, тэтгэврийн асуудал байна.

Судалгаанд хамрагдсан хот, суурин газрын эдийн засгийн идэвхгүй хоёр эрэгтэй хүний нэг /49.5 хувь/ нь суралцаж буй, хөдөө орон нутгийн эдийн засгийн идэвхгүй 3 эмэгтэй тутмын нэг нь өндөр настан, тэтгэврийнх тул тус тус ажил хийдэггүй, хийх боломжгүй гэж хариулсан байна. *Хүснэгт 3.4.*

Ийнхүү эдийн засгийн идэвхгүй байгаа нийт хүн амын 26.3-42.2 хувийг тэтгэвэрт байгаа болон өндөр настан, сургуульд суралцдаг хүн ам эзэлж байна.

БҮЛЭГ IV. АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ

4.1 Тухайн үеийн ажиллагчид

Ажиллах хүчний судалгаа нь Монгол Улсын хүн амын ажил эрхлэлтийн байдлын талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг цуглуулах зорилго тавьсан. Судалгаанд хамрагдсан өрхийн гишүүдээс сүүлийн 7 хоногт эрхэлсэн ажил, түүнд хичнээн цаг зарцуулсан талаар асуусан. Өвчтэй, амралттай байгаа, чөлөөтэй байсан, цаг агаарын бэрхшээл, ажил хаялт, хөдөлмөрийн маргаан болон бусад шалтгааны улмаас ажлын байртай боловч сүүлийн 7 хоногт ажил эрхлээгүй хүн амыг энэ асуултад хамруулахын зэрэгцээ сүүлийн 7 хоногт наад зах нь нэг цаг ажилласан, эсвэл сүүлийн долоо хоногт ажлын байртай боловч ямар нэг шалтгаанаар ажлаа түр хийгээгүй хүн амыг тухайн үед ажил эрхэлсэн гэж үзсэн.

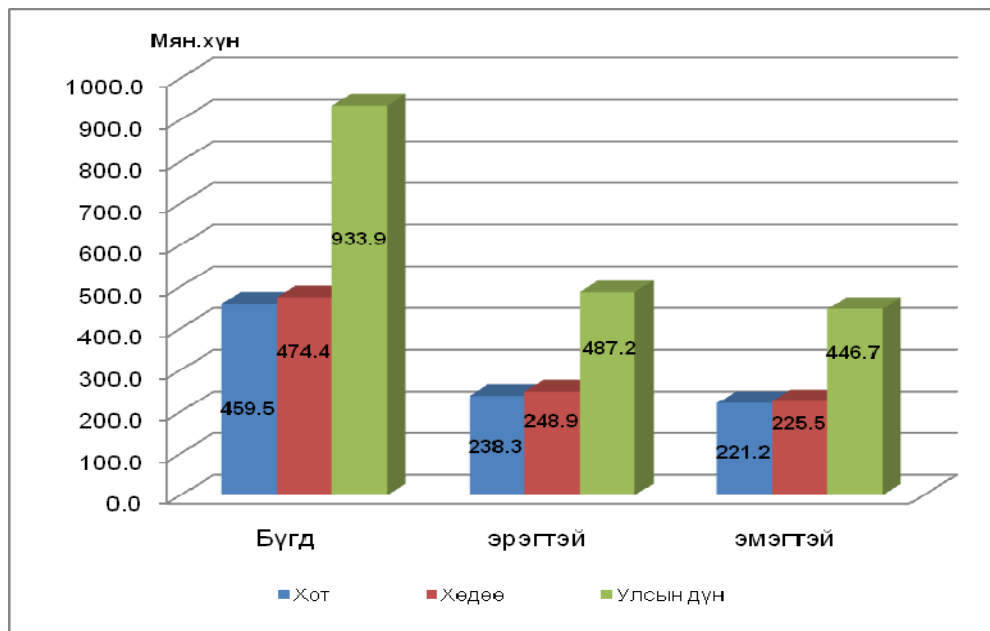
Хүснэгт 4.1. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, хүйсээр, хот, хөдөө, бүсээр

Байршил/ бүс нутаг	Бүгд		Үүнээс: хүйсээр			
			Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	Хүн	%	Хүн	%	Хүн	%
Хот	459474	49.2	238325	48.9	221149	49.5
Хөдөө	474385	50.8	248886	51.1	225499	50.5
Төв	180218	19.3	93456	19.2	86762	19.4
Зүүн	66108	7.1	34479	7.1	31629	7.2
Баруун	164134	17.6	84898	17.4	79236	17.7
Хангай	233359	25.0	121057	24.8	112302	25.1
Улаанбаатар	290040	30.0	153321	31.5	136719	30.6
Дүн	933859	100.0	487211	100.0	446648	100.1

Судалгааны дүнгээр улсын хэмжээнд тухайн үед нийт 933.9 мянган хүн ажил эрхэлж байсны 52.2 хувь буюу 487.2 мянган эрэгтэйчүүд, 47.8 хувь буюу 446.6 мянга нь эмэгтэйчүүд байна. Хүснэгт 4.1-ээс харахад тухайн үеийн ажиллагчдын 49.2 хувь нь хот, суурин газарт байгаагийн зэрэгцээ ажил эрхэлсэн хүний тоо бүс нутгуудаар ихээхэн ялгаатай байна. Нийт ажиллагчдын 30.0 хувь буюу 290.0 мянга нь Улаанбаатар хотод, хангайн бүсэд 25.0 хувь, зүүн бүсэд хамгийн бага буюу 7.2 хувьтай байна. Сүүлийн 7 хоногт ажил эрхэлсэн эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдийн тоо ойролцоо байна.

Зураг 4.1 Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, хүйсээр, хот, хөдөөгөөр

Хүснэгт 4.2. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, хүйсээр, аймаг, нийслэлээр

Аймаг	Бүгд		Үүнээс: хүйсээр	
	Тоо	хувь	Эр	Эм
Архангай	43752	4.7	21592	22160
Баян-Өлгий	43979	4.7	23318	20661
Баянхонгор	34962	3.7	19114	15848
Булган	20550	2.2	10867	9683
Говь-Алтай	25431	2.7	13024	12407
Дорноговь	22326	2.4	11804	10522
Дорнод	21506	2.3	11577	9929
Дундговь	21770	2.3	10750	11020
Завхан	30354	3.3	15668	14686
Өвөрхангай	55603	6.0	29479	26124
Өмнөговь	24655	2.6	12341	12314
Сүхбаатар	21924	2.3	11269	10655
Сэлэнгэ	36586	3.9	20135	16451
Төв	44058	4.7	23003	21055
Увс	30644	3.3	15658	14986
Ховд	33726	3.6	17230	16496
Хөвсгөл	50652	5.4	26116	24536
Хэнтий	22677	2.4	11633	11044
Дархан-Уул	26914	2.9	13652	13262
Улаанбаатар	290040	31.1	153321	136719
Орхон	27840	3.0	13889	13951
Говьсүмбэр	3910	0.5	1771	2139
Бүгд	933859	100.0	487211	446648

Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын 30.0 хувь нь нийслэл хотод, 46.0 гаруй хувь нь зөвхөн 11 аймагт (Өвөрхангай-6.0, Хөвсгөл-5.4, Төв, Архангай, Баян-Өлгий тус бүр -4.7, Сэлэнгэ-3.9, Баянхонгор-3.7, Ховд-3.6, Увс, Завхан-3.3, Орхон-3.0 хувь) байна.

4.2 Ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар

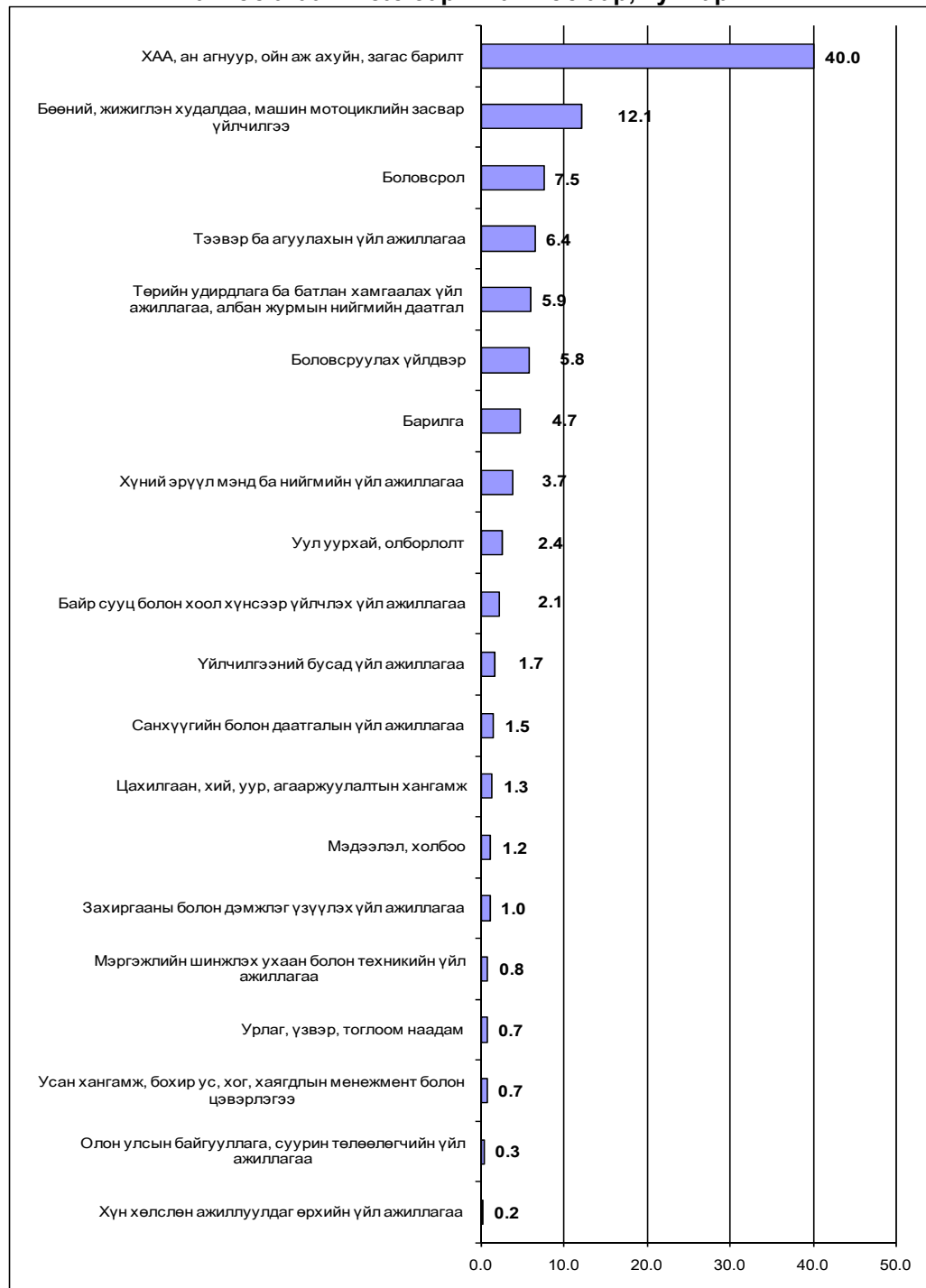
Тухайн үеийн ажиллагчдын тоог, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар гаргаж Хүснэгт 4.3-т үзүүлэв.

Хүснэгт 4.3. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, хүйсээр, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар

Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар	Бүгд		Үүнээс: хүйсээр			
			Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт	373672	40.0	200597	41.2	173075	38.7
Уул уурхай, олборлолт	22828	2.4	17272	3.5	5556	1.2
Боловсруулах үйлдвэр	54045	5.8	25956	5.3	28089	6.3
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	12564	1.3	9734	2.0	2830	0.6
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэгээ	6100	0.7	3962	0.8	2138	0.5
Барилга	43996	4.7	33934	7.0	10062	2.3
Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	113029	12.1	45355	9.3	67674	15.2
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	59936	6.4	49473	10.2	10463	2.3
Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	19948	2.1	5129	1.1	14819	3.3
Мэдээлэл, холбоо	10932	1.2	6042	1.2	4890	1.1
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	13852	1.5	5559	1.1	8293	1.9
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	368	0.0	292	0.1	76	0.0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	7454	0.8	4032	0.8	3422	0.8
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	9326	1.0	5309	1.1	4017	0.9
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн даатгал	55153	5.9	35020	7.2	20133	4.5
Боловсрол	69268	7.5	19194	3.9	50074	11.2
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	34993	3.7	6363	1.3	28630	6.4
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	6356	0.7	3077	0.6	3279	0.7
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	15427	1.7	8213	1.7	7214	1.6
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	1798	0.2	1411	0.3	387	0.1
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	2814	0.3	1287	0.3	1527	0.3
Дүн, %		100.0		100.0		100.0
Тоо	933859		487211		446648	

Нийт ажил эрхэлсэн хүн амын 40.0 хувь буюу 373.7 мянган хүн хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллаж байгаагийн 200.6 мянга нь эрэгтэй, 173.1 мянга нь эмэгтэйчүүд байна.

Зураг 4.2. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн ам, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар, хувиар

Мөн бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклийн засвар үйлчилгээний салбарт ажиллагчид нилээд хувийг эзэлж байна. Өөрөөр хэлбэл нийт ажил эрхлэгчдийн 12.1 хувь буюу 113.0 мянга нь энэ салбарт ажиллаж байна. Эдгээр салбарын дараа боловсролын салбар /7.5 хувь/, тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа /6.4 хувь/, төрийн удирдлага, батлан хамгаалахын үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн даатгал /5.9 хувь/, боловсруулах үйлдвэр /5.8 хувь/, барилга /4.7 хувь/ зэрэг салбарууд илүү өндөр хувь эзэлж байна.

Уул уурхайн олборлох аж үйлдвэр, байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа болон үйлчилгээний бусад үйл ажиллагааны салбарт нийт ажиллагчдын ердөө 1.7-2.4 хувь нь ажиллажээ.

4.3 Ажиллагчдын тоо, ажил мэргэжлийн ангиллаар

Хүснэгт 4.4-т тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоог ажил мэргэжлийн ангилалаар гаргаж харуулав. Нийт 46.8 мянган хүн хууль тогтоогч, төрийн ба төрийн бус байгууллагын удирдах ажилтан, менежерийн ажил эрхэлж байгаа нь ажил эрхэлж буй нийт хүн амын 5.0 хувьтай тэнцэж байна.

Хүснэгт 4.4. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, ажил мэргэжлийн ангилал, хүйсээр, хувиар

Ажил мэргэжлийн ангилал	Бүгд		Үүнээс: хүйсээр			
			Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	тоо	%	тоо	%	тоо	%
Хууль тогтоогч, төрийн ба төрийн бус байгууллагын удирдах ажилтан, менежер	46790	5.0	28678	5.9	18112	4.1
Мэргэжилтэн	117211	12.6	38205	7.8	79006	17.7
Инженер, техникийн ажилтан	38953	4.2	16565	3.4	22388	5.0
Бичиг хэргийн туслах ажилтан	17069	1.8	4986	1.0	12083	2.7
Үйлчилгээний ажилтан	121468	13.0	42993	8.8	78475	17.6
ХАА, загасны аж ахуйн ажилтан	367721	39.4	197204	40.5	170517	38.2
Үйлдвэрийн ба худалдааны ажилтан	97336	10.4	63345	13.0	33991	7.6
Машин, тоног төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	76195	8.2	70186	14.4	6009	1.3
Энгийн ажил мэргэжил	50365	5.4	24711	5.1	25654	5.7
Бусад	751	0.1	338	0.1	413	0.1
Дүн, %		100.0		100.0		100.0
Тоо	933859		487211		446648	

Улсын хэмжээгээр нийт 117.2 мянган мэргэжилтэн байгаагийн дийлэнх буюу 79.0 мянга нь эмэгтэйчүүд байна. Ажил эрхэлж буй 100 хүн тутмын арван гурав нь мэргэжилтэн байна.

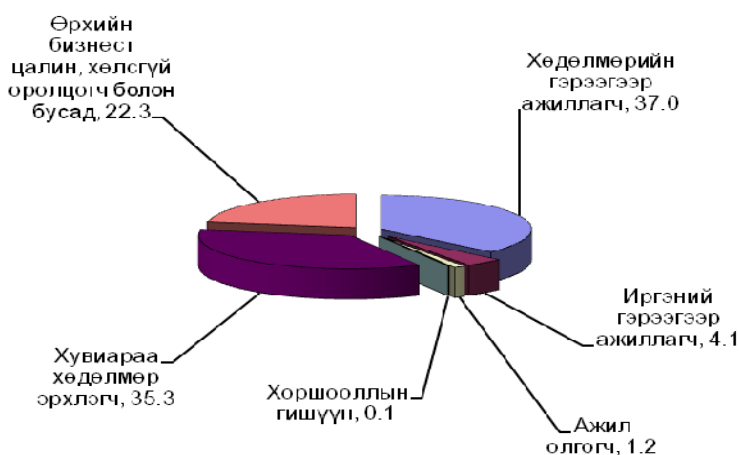
Ажил эрхэлж буй нийт хүн амын ихэнх буюу 367.7 мянга /39.4 хувь, үүний 175.5 мянга нь эмэгтэй/ нь хөдөө аж ахуйн болон загасны аж ахуйн холбогдолтой ажил эрхэлсэн, 13.0 хувийг эзэлж буй үйлчилгээний ажилтны дийлэнх нь буюу 78.5 мянга нь эмэгтэйчүүд байна. Үйлдвэрийн ба худалдааны чиглэлээр 97.3 мянган хүн, машин, тоног төхөөрөмжийн операторч, угсрагчаар 76.2 мянган хүн ажилласан нь сүүлийн 7 хоногт ажил эрхэлсэн хүн амын 18.6 хувийг бүрдүүлжээ.

Ажил эрхэлж буй арван хүний нэг нь үйлдвэрийн ба худалдааны ажилтан байна. Улсын хэмжээнд ажиллаж байгаа хууль тогтоогч, төрийн ба төрийн бус байгууллагын удирдах ажилтан, менежер арван хүний зургаа нь эрэгтэй байхад, арван мэргэжилтний долоо нь эмэгтэй байна.

4.4 Ажиллагчдын тоо, ажил эрхлэлтийн байдлаар

Ажил эрхлэлтийн байдлыг цалин хөлстэй ажил буюу хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллагч, иргэний гэрээгээр ажиллагч зэрэг нийт 6 ангилалд хувааж үзэв.

Зураг 4.3. Тухайн үеийн ажиллагчдын ажил эрхлэлтийн байдлын бүтэц, хувиар

Ажил эрхэлж буй арван хүний дөрөв нь гэрээгээр ажиллагч, нийт ажиллагчдын 37.0 хувь нь хөдөлмөрийн гэрээгээр, 4.1 хувь нь иргэний гэрээгээр тус тус ажиллаж байна. (Зураг 4.3)

Ажил эрхлэгч арван хүний дөрөв нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, хоёр нь өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч байгаа нь ажил эрхэлсэн нийт хүн амын 53.5 хувийг эзэлж байна. Ажил эрхэлж буй эмэгтэй хүн амын 35.5 хувь буюу 157.8 мянга нь өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч байна. Түүнчлэн эмэгтэй ажиллагчдын дунд ажил олгогч 0.6 хувийг эзэлж байхад эрэгтэйчүүдийн дунд 1.8 хувь байна.

4.5 Ажиллагчдын тоо, байгууллагын хариуцлагын хэлбэрээр

Хүснэгт 4.5-д ажиллагчдын тоог байгууллагын төрлөөр, бүс нутаг, хот, хөдөөгөөр харуулав. Нийт ажиллагчдын 76.4 хувь буюу 713.7 мянган ажиллагчид хувийн аж ахуйн нэгжид, 17.9 хувь буюу 167.1 мянган хүн төрийн төсөвт байгууллагад, 4.1 хувь буюу 38.2 мянган хүн төрийн өмчит үйлдвэрийн газарт, 1.1 хувь буюу 9.9 мянган хүн төрийн бус байгууллагад, 0.5 хувь буюу 4.9 мянган хүн орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газарт ажиллаж байна.

Хүснэгт 4.5. Тухайн үед ажил эрхэлсэн 15, түүнээс дээш насны хүн амын тоо, аж ахуйн нэгж, байгууллагын төрөл, хот, хөдөө, бүс нутгаар

Байгууллагын төрөл	Бүгд		Үүнээс: байршил, бүсээр %						
			Байршлаар		Бүсээр				
	тоо	%	Хот	Хөдөө	Төв	Зүүн	Баруун	Хангай	УБ
Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар	38162	4.1	6.2	2.1	6.2	4.3	0.9	3.3	5.2
Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар	4949	0.5	0.7	0.4	1.2	0.6	0.2	0.5	0.2
Төсөвт байгууллага	167149	17.9	25.2	10.8	17.8	17.9	17.3	12.6	22.5
Төрийн бус байгууллага	9932	1.1	1.9	0.2	0.7	0.7	1.2	0.5	1.8
Хувийн аж ахуйн нэгж	713667	76.4	66.0	86.5	74.1	76.5	80.4	83.1	70.3
Дүн, %		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Тоо	933859		459474	474385	180218	66108	164134	233359	290040

Төрийн, төсөвт байгууллагад ажиллагч арван хүний долоо нь хотод, гурав нь хөдөө орон нутагт байна. Хөдөө орон нутгийн нийт ажил эрхэлж буй хүн амын 86.5 хувийг хувийн аж ахуйн нэгжид ажиллагчид бүрдүүлж байна.

Улаанбаатар хотод ажиллагч таван хүний нэг нь төрийн, төсөвт байгууллагад, арван хүний долоо нь хувийн аж ахуйн нэгжид ажиллаж байна.

4.6 Давхар ажил эрхлэлт

Судалгааны дүнгээр үндсэн ажлын хажуугаар давхар ажил эрхэлж буй хүн амын талаар мэдээлэл цуглуулсан. Давхар ажил эрхэлж байгаа болон сүүлийн долоо хоногт давхар ажил эрхлээгүй боловч тогтмол хийх давхар ажилтай нийт 16.9 мянган хүн байна. Сүүлийн 7 хоногт давхар ажил эрхэлсэн хүн ам ажил эрхэлж буй нийт хүн амын 1.8 хувийг эзэлж байна. Эрхэлж буй үндсэн ажлын үргэлжлэх хугацаа /цаг/ урт, цаг агаарын хүнд нөхцөл, эдийн засгийн өнөөгийн бүтэц зэргээс шалтгаалж, давхар ажил эрхлэх бололцоо хязгаарлагдмал байж болзошгүй байна.

Хүснэгт 4.6. Сүүлийн 7 хоногт давхар ажил эрхэлж буй хүн амын тоо, хүйсээр, ажил мэргэжлийн ангиллаар

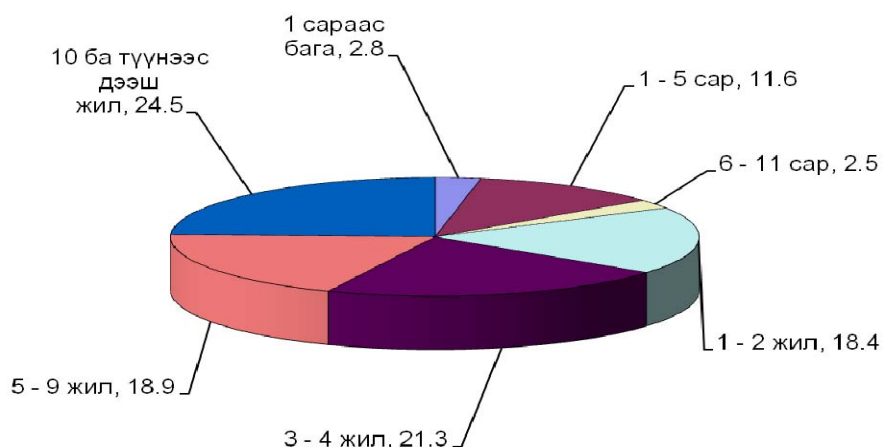
Ажил мэргэжлийн ангилал	Бүгд		Үүнээс: хүйсээр			
			Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%
Хууль тогтоогч, төрийн ба төрийн бус байгууллагын удирдах аж	932	5.5	505	4.4	427	8.0
Мэргэжилтэн	1573	9.3	1067	9.2	506	9.4
Инженер, техникийн ажилтан	629	3.7	416	3.6	213	4.0
Бичиг хэргийн туслах ажилтан	204	1.2	0	0.0	204	3.8
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	2210	13.0	1578	13.6	632	11.8
Хөдөө аж ахуй, загасны аж ахуйн ажилтан	3511	20.7	2260	19.5	1251	23.3
Үйлдвэрийн ажилчид	4525	26.7	2776	24.0	1749	32.6
Машин тоног төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	2446	14.4	2299	19.9	147	2.7
Энгийн ажил мэргэжил	907	5.4	672	5.8	235	4.4
Дүн	16937	100.0	11573	100.0	5364	100.0

Давхар ажил эрхэлж буй таван хүний хоёр нь үйлдвэрийн ба худалдааны ажилтан байгаа бол мөн таван хүний нэг нь хөдөө аж ахуйн холбогдолтой ажил эрхэлж байна. Түүнчлэн 1573 хүн мэргэжилтэнээр, 932 хүн хууль тогтоогч, төрийн ба төрийн бус байгууллагын удирдах ажилтан, менежерийн ажлыг давхар хашсан байна.

Давхар ажил эрхлэгчдийн дийлэнх буюу 74.9 хувийг ХАА, загасны аж ахуйн ажилтан, үйлдвэрийн ба худалдаа, үйлчилгээний ажилтан болон машин, тоног төхөөрөмжийн операторч, угсрагч зэрэг дээрх 4 мэргэжлийн хүмүүс эзэлж байна.

Сүүлийн долоо хоногт давхар ажил эрхэлсэн хүн амыг, давхар ажил эрхэлсэн хугацаагаар нь авч үзвэл давхар ажлыг 1-2 жил эрхэлсэн хүн хамгийн олон буюу 35.3 хувь, харин 3-4 жил эрхэлж байгаа 21.3 хувь, 10-аас дээш жил давхар ажил эрхэлсэн хүн 24.5 хувийг тус тус эзэлж байна. Давхар ажлыг 6-11 сарын хугацаанд эрхлэгчид хамгийн бага буюу 2.5 хувийг эзэлж байна.

Зураг 4.4. Сүүлийн 7 хоногт давхар ажил эрхэлсэн хүн амын бүтэц, давхар ажил эрхэлсэн хугацаагаар, хувиар

4.7 Бүрэн бус ажил эрхлэлт

ОУХБ-ын 13-р Бага Хурлаас баталсан эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын статистик тоо мэдээг гаргах тухай тогтоолд бүрэн бус ажил эрхлэлтийг дараах байдлаар тодорхойлжээ. Үүнд: Ажил мэргэжлийн түвшин, ур чадвартай (эээмшсэн боловсрол, туршлага) нь харьцуулахад доогуур түвшний ажил эсхүл тогтоосон норм (ажлын цаг)-д хүрэхгүй хэмжээнд ажил эрхэлж байвал бүрэн бус ажил эрхлэлт гэж үзнэ.

Ажиллах хүчний судалгаагаар хүн амын ажил эрхлэлтийн талаар иж бүрэн мэдээлэлтэй болохын тулд бүрэн бус хөдөлмөр эрхлэлт байгаа эсэх, түүнд ямар хүмүүс өртөж байгаа байдлыг судлахын тулд 15, түүнээс дээш

насны тухайн үед ажил эрхэлж байгаа буюу сүүлийн 7 хоногт нэг ба түүнээс дээш цаг цалин, орлого бүхий ажил эрхэлсэн хүмүүсээс одоо хийж буй ажлаасаа гадна нэмэлт ажил хийх, хүсэл, боломж байсан эсэх, хэрэв байсан бол хэдий хугацаанд, нэмэгдэл ажлыг ямар арга замаар хайсан талаар мэдээлэл цуглуулсан.

4.7.1 Тухайн үеийн бүрэн бус ажил эрхлэлт

Хүснэгт 4.7-д нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой гэж хариулсан хүн амыг хүйсээр, мөн хот, хөдөөгөөр, бүсээр харуулав. Нэмэгдэл ажил хийх боломжтой гэж үзсэн 15, түүнээс дээш насны 38.0 мянган хүн /23.6 мянган эрэгтэй, 14.3 мянган эмэгтэй/ хүн өөрсдийгөө бүрэн бус ажил эрхэлж байна гэж үзжээ. Үүнээс харахад өөрсдийгөө бүрэн бус ажил эрхэлж байна гэж харьцангуй цөөхөн хүн үзэж байгаа бөгөөд нийт ажиллагчдын дунд нэмэлт ажил хайсан хүний эзлэх хувь ердөө 4.1 хувь /эрэгтэйчүүдийнх 4.9 хувь, эмэгтэйчүүдийнх 3.2 хувь/ байна. Түүнчлэн бүрэн бус ажил эрхлэлтийн байдлыг хот, хөдөөгөөр авч үзэхэд хөдөө орон нутагт ажиллаж буй хүмүүс хотынхоос, харин бүсээр авч үзвэл хангайн болон баруун бүсэд ажиллаж, амьдарч буй хүмүүс бусад бүсийнхийг бодвол илүүтэйгээр нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой байна.

Хүснэгт 4.7. Нэмэгдэл ажил эрхлэн боломжтой хүний тоо, хүйсээр, хот, хөдөө, бүсээр

Байршил/бүс нутаг	Бүгд		Үүнээс: хүйсээр			
			Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%
Хот	11559	30.4	7403	31.3	4156	29.0
Хөдөө	26403	69.6	16236	68.7	10167	71.0
Төв	3952	10.4	2826	12.0	1126	7.9
Зүүн	1871	4.9	955	4.0	916	6.4
Баруун	17927	47.2	10649	45.0	7278	50.8
Хангай	12552	33.1	8027	34.0	4525	31.6
Улаанбаатар	1660	4.4	1182	5.0	478	3.3
Улсын дүн	37962	100.0	23639	100.0	14323	100.0

Нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой боловч эрхлээгүй байгаа шалтгааныг тодруулахад 89.9 хувь нь нэмэгдэл ажил олж чадахгүй байсан, 2.4 хувь нь хөрөнгө, санхүүгийн эх үүсвэр хүрэлцэхгүй, 2.0 хувь нь улирлын байдлаас

шалтгаалсан, цаг агаар тааламжгүй байсан, 0.8 хувь нь машин тоног төхөөрөмж эвдэрсэн, цахилгаан тасарсан, 0.4 хувь нь түүхий эд, материал, шатахуун хүрэлцээгүй болон 4.5 хувь нь бусад шалтгаанаар нэмэлт ажил эрхлээгүй байна. /Зураг 4.5/.

Зураг 4.5. Нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой ч эрхлээгүй шалтгаан, улсын дүнгээр, хувиар

Нийт нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой байсан хүн амын ажил хайсан хэлбэрийг сонирхвол 63.9 хувь нь ажил хайх ямар нэгэн оролдлого хийгээгүй, 12.5 хувь нь найз, нөхөд ба хамаатнуудаасаа тусламж хүссэн бол 7.0 хувь нь мэдээллийн хэрэгслээр хайсан байна. Харин хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний хэлтэст бүртгүүлсэн, үйлдвэр, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудаар явж хайсан, ажил олгогчдод өргөдөл өгсөн, ажлын яармагуудад очиж бүртгүүлсэн зэрэг нэлээд идэвхтэй арга, хэлбэрүүдээр нэмэгдэл ажил хайсан хүн 1.1-6.7 хувийг эзэлж байна.

Ажил хайсан хэлбэрийг хот, хөдөөгөөр авч үзвэл нэлээд ялгаатай байна. Тухайлбал, нэмэгдэл ажил хайсан нийт хүн амын 30.4 хувийг /11558 хүн/

хотынхон, 69.6 хувийг /26404 хүн/ хөдөөнийхөн эзэлж байна. Хотын нэмэгдэл ажил хайгчдыг ажил хайсан хэлбэрээр нь хөдөөнийхэнтэй харьцуулахад Хөдөлмөр Халамж Үйлчилгээний Хэлтэс(ХХҮХ)-т бүртгүүлсэн нь хотод 3.3 хувь байхад хөдөөд 3.8 хувь, мэдээллийн хэрэгслээр хайсан нь хотод 15.4 хувь байхад хөдөөд 3.4 хувь, ажил олгогчдод өргөдөл өгсөн хүн хотод 4.8 хувь байхад хөдөөд 7.4 хувьтай байна. Харин нэмэгдэл ажил хайх ямар нэгэн оролдлого хийгээгүй хүмүүс хотод 54.5 хувь байхад хөдөөд 68.0 хувьтай байна.

Хүснэгт 4.8-д нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой байсан хугацааг байршил, бүс нутгаар харуулав.

Хүснэгт 4.8. Нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой хүн амын тоо, хугацаагаар, хот, хөдөө, бүсээр

Бололцоотой хугацаа	Бүгд	Үүнээс: байршил, бүсээр						
		Байршил			Бүс			
		Хот	Хөдөө	Төв	Зүүн	Баруун	Хангай	УБ
1 сараас бага	5.9	5.9	5.9	15.6	18.8	4.8	3.2	0.0
1 - 2 сар	10.4	11.2	10.1	23.8	10.2	1.2	17.4	25.2
3 -6 сар	25.2	16.9	28.8	21.1	19.8	19.0	36.0	26.3
7-11 сар	2.0	1.3	2.4	0.0	4.8	1.8	2.3	4.2
1 -2 жил	9.6	13.9	7.6	13.4	0.0	5.6	12.9	28.5
3 ба түүнээс дээш жил	46.9	50.8	45.2	26.1	46.4	67.6	28.2	15.8
Дүн %	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Тоо	37962	11559	26403	3952	1871	17927	12552	1660

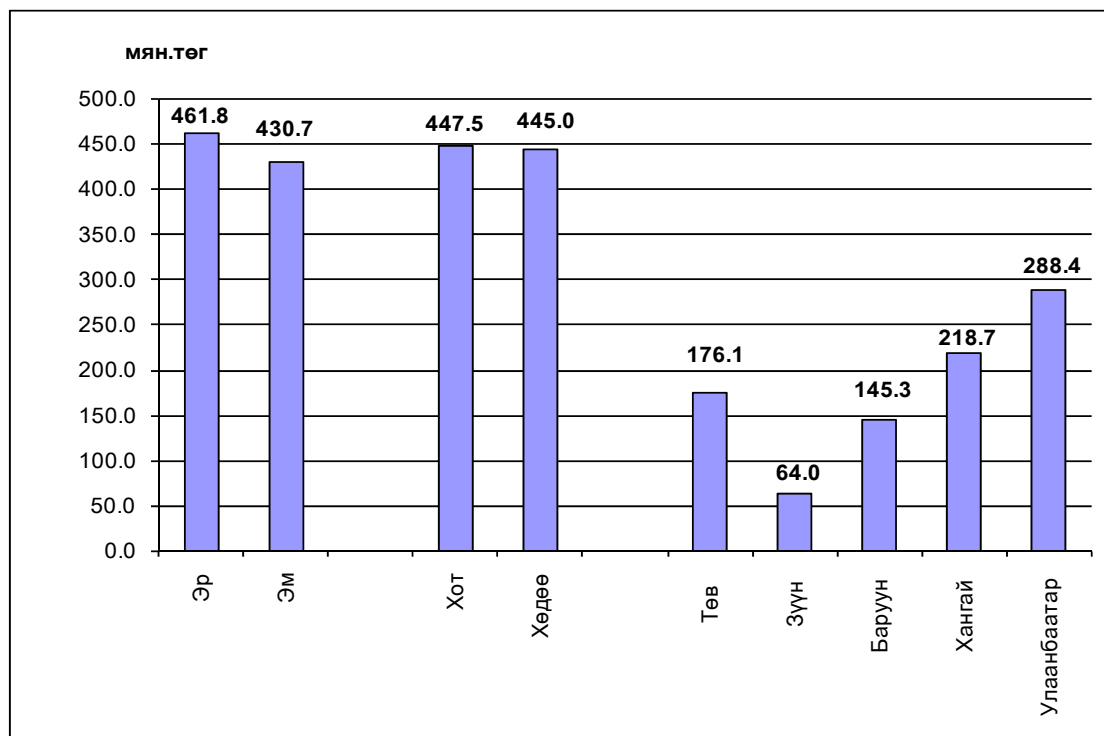
Улсын хэмжээнд нийт нэмэлт ажил хийх боломжтой байсан хүн амын талаас илүү хувь нь 1 ба түүнээс дээш жилийн хугацаанд нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжтой байсан байна.

4.7.2 Нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжгүй шалтгаан

Тухайн үед буюу сүүлийн долоо хоногт ажилласан 15, түүнээс дээш насны 933.9 мянган ажиллагчдын 892.5 мянга буюу 95.6 хувь нь нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжгүй байсан байна.

Зураг 4.6. 15, түүнээс дээш насны нэмэгдэл эрхлэх боломжгүй байсан хүний тоо, хүйсээр, хот, хөдөө, бүсээр /мян.хүн/

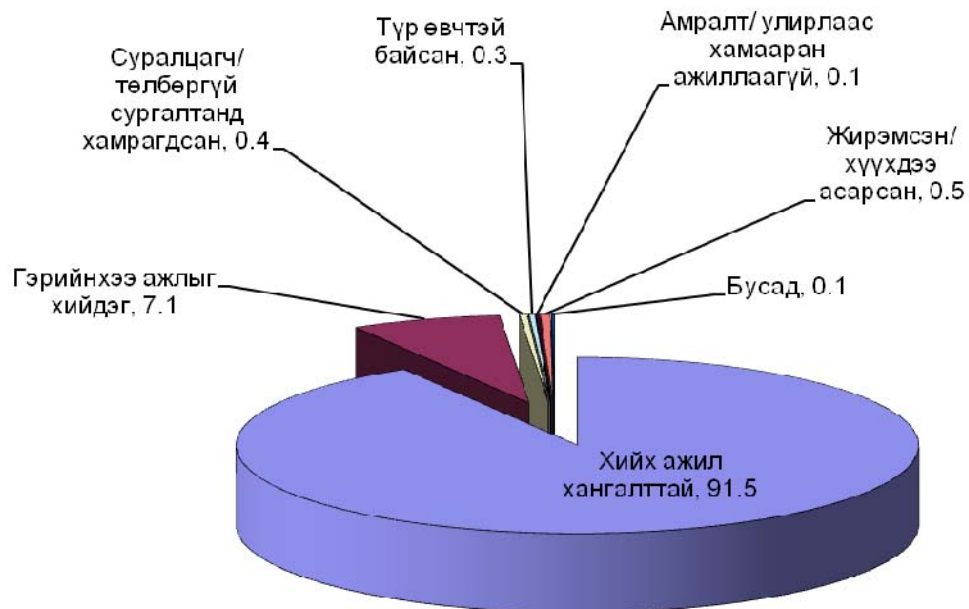

Нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжгүй хүн амын 461.8 мянга буюу 51.7 хувь нь эрэгтэйчүүд, 430.7 мянга буюу 48.3 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Зураг 4.6-аас харахад нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжгүй байдал хот, хөдөөгийн хувьд онцын ялгаагүй байна. Харин бүс нутгаар авч үзэхэд Улаанбаатар болон хангайн бүсэд бусад бүсүүдээс харьцангуй олон хүн нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжгүй гэж хариулсан байна.

Зураг 4.7-д нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжгүй байсан хүн амыг шалтгаанаар харуулав. Улсын хэмжээнд нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжгүй байсан хүн амын 91.5 хувь нь өөрийн эрхэлж буй ажлыг хангалттай гэж үзсэн байхад үлдсэн нь гэрийн ажил хийсэн, суралцсан, өвчтэй, амралттай, жирэмсэн, хүүхдээ асарсан болон бусад шалтгаантай байна.

Зураг 4.7. 15, түүнээс дээш насны, нэмэгдэл ажил эрхлэх боломжгүй байсан хүн, шалтгаанаар /хувиар/

БҮЛЭГ V. АЖИЛГҮЙДЭЛ

5.1. Нийтлэг зүйл

ОУХБ-аас зөвлөмж болгож буй ажилгүйдлийн талаарх тодорхойлолт нь ажлын байргүй, ажил хийх боломжтой, ажил хайж буй гэсэн 3 жишиг үзүүлэлтэнд тулгуурладаг. Энэхүү судалгаанд ажиллах хүчинд хамаарагдах тухайн хугацаанд ажил, хөдөлмөр эрхлээгүй байгаа болон тухайн 7 хоногт ажил эрхлээгүй боловч ажил эрхлэхэд бэлэн байсан, ажил хөдөлмөр идэвхтэй хайсан хүнийг ажилгүй хүн амд тооцсон. Түүнчлэн ажил, хөдөлмөр эрхэлдэггүй ч ажил эрхлэх боломжтой, гэхдээ ажил олдохгүй гэж бодсон, эсхүл өвчтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй мөн ажилд орох өргөдлөө өгсөн, ярилцлаганд орохоор хүлээж байгаа зэрэг шалтгааны улмаас ажил хайгаагүй хүнийг ажилгүй хүн амд хамааруулж тооцов.

5.2. Ажилгүйчүүдийн тоо

Судалгааны дүнг тархаасан тооцоогоор сүүлийн 7 хоногт ажил эрхлэх боломжтой, ажил хайсан ажилгүйчүүдийн тоо 104201 байгаагийн 50.3 хувь буюу 5210 нь эрэгтэйчүүд, 49.7 хувь буюу 51791 нь эмэгтэйчүүд байна. Ажилгүй арван хүний долоо нь хот суурин газарт амьдарч байна.

Хүснэгт 5.1. Ажилгүйчүүдийн тоо, ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр, хот, хөдөө, бүс нутгаар

Байршил, бүс нутаг	Ажилгүйчүүдийн тоо						Ажилгүйдлийн түвшин, хувиар		
	Бүгд		Үүнээс: Хүйсээр				Бүгд	Үүнээс: Хүйсээр	
			Эрэгтэй		Эмэгтэй			Эрэгтэй	Эмэгтэй
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%			
Хот	74107	71.1	36177	69.0	37930	73.2	13.9	13.2	14.6
Хөдөө	30094	28.9	16233	31.0	13861	26.8	6.0	6.1	5.8
Төв	17016	16.3	8937	17.1	8079	15.6	8.6	8.7	8.5
Зүүн	7469	7.2	4112	7.8	3357	6.5	10.2	10.7	9.6
Баруун	15680	15.0	8208	15.7	7472	14.4	8.7	8.8	8.6
Хангай	21994	21.1	11011	21.0	10983	21.2	8.6	8.3	8.9
Улаанбаатар	42042	40.3	20142	38.4	21900	42.3	12.7	11.6	13.8
Дүн	104201	100.0	52410	100.0	51791	100.0	10.0	9.7	10.4

Ажилгүйчүүдийн тоог бүс нутгаар авч үзвэл ажилгүй таван хүний нэг нь хангайн бүсэд, харин нийт ажилгүйчүүдийн зөвхөн 7.0 хувь нь зүүн бүсэд амьдарч байна. Нийт ажилгүйчүүдийн 40.3 хувь буюу ажилгүй 42042 хүн

Улаанбаатар хотод амьдарч байна. Ажилгүйчүүдийг хүйсээр нь бүс нутгаар авч үзэхэд зөвхөн Улаанбаатар хотод эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эрэгтэйчүүдийнхээс 4.2 пунктээр илүү (эмэгтэйчүүд 52.1 хувь, эрэгтэйчүүд 47.9 хувь) байгаа бол бусад бүс нутагт эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эмэгтэйчүүдийнхээс 0.1-10.1 пунктээр тус тус дээгүүр байна. Өөрөөр хэлбэл ажилгүйдэлд Улаанбаатар хотод эмэгтэйчүүд, харин бусад бүс нутагт эрэгтэйчүүд илүү өртөж байна.

Хүснэгт 5.2-т харуулснаар нийт ажилгүйчүүдийн 56.6 хувийг 15-34 насны залуус, 35.3 хувийг 35-49 насныхан эзэлж байна. Нийт ажилгүйчүүдийн 19.5 хувь нь 20-24 насныхан байгаа бөгөөд, ажилгүйчүүдийн тоо цаашид буурч, 50-54 насанд 6.1 хувь буюу 6326 болсон байна. Эндээс харахад залуу хүмүүс ялангуяа ажиллах хүчний эгнээнд шинээр элсэн орж буй хүмүүс ажилгүйдэлд илүүтэй өртөж байна. Ажилгүй эрэгтэй, эмэгтэй хүн амын насны бүтэц ерөнхийдөө төстэй байгаа хэдий ч 24 хүртэлх насны ажилгүй эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь тухайн насны эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувиас 1.0-2.6 пунктээр илүү байгаа бол 25-39 насны бүлэгт эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь эрэгтэйчүүдийнхээс өндөр, харин 40-44 насны бүлэгт ойролцоо байна.

Хүснэгт 5.2. Ажилгүйчүүдийн насны бүтэц, хувиар

Насны бүлэг	Бүгд		Эрэгтэй %	Эмэгтэй %
	Тоо	%		
15-19	5267	5.1	5.5	4.6
20-24	20306	19.5	20.8	18.2
25-29	19841	19.0	17.7	20.4
30-34	13599	13.1	11.0	15.2
35-39	14094	13.5	13.3	13.8
40-44	13078	12.6	13.0	12.1
45-49	9599	9.2	9.0	9.4
50-54	6326	6.1	6.1	6.1
55-59	2091	2.0	3.6	0.4
Дүн %		100.0	100.0	100.0
Тоо	104201		52410	51791

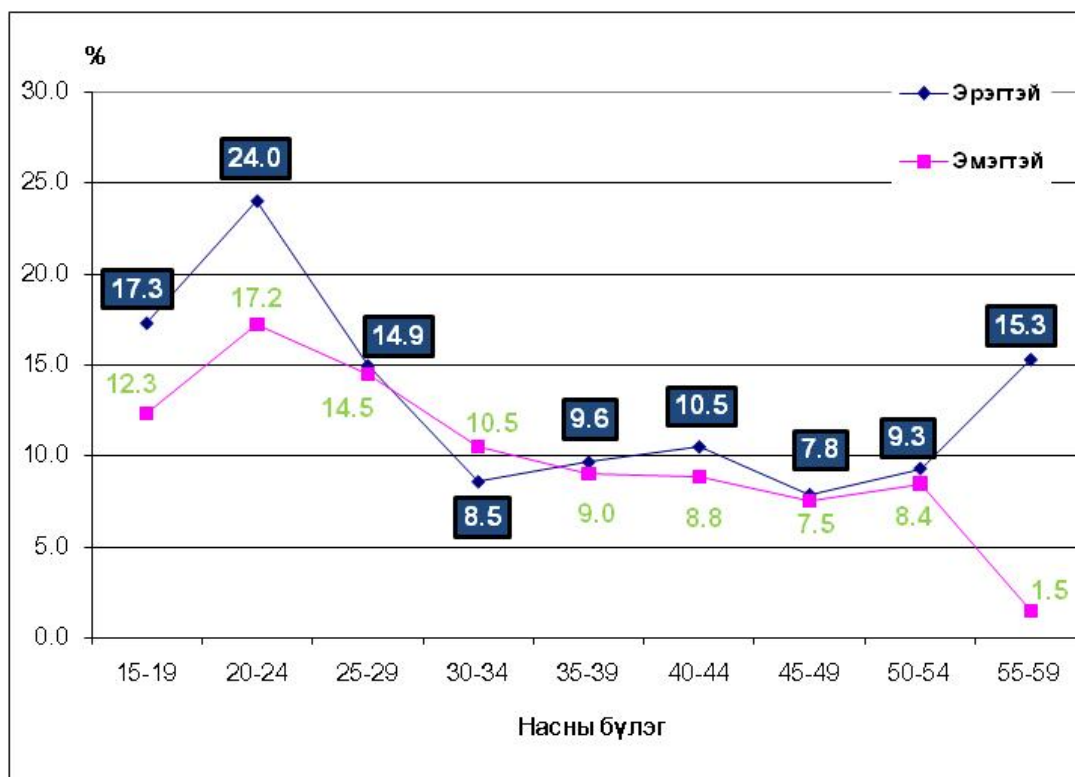
5.3. Ажилгүйдлийн түвшин

Судалгааны дүнгээр ажил эрхлээгүй нийт хүн амаар тооцсон ажилгүйдлийн улсын дундаж түвшин 10.0 хувь байгаа бол ажилгүйдлийн түвшинг хүйсээр ялган үзвэл эрэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин 9.7 хувь, эмэгтэйчүүдийнх 10.4 хувьтай байна (Хүснэгт 5.1). Хот, суурин газрын хүн амын ажилгүйдлийн түвшин 13.9 хувь буюу улсын дунджаас 3.9 пунктээр дээгүүр, харин хөдөө орон нутагт ажилгүйдлийн түвшин бага буюу 6.0 хувь болж, улсын

дунджаас 4.1, хот суурин газрынхаас 7.9 пунктээр тус тус доогуур байна. Ер нь эмэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин улсын дунджаас дээгүүр, харин эрэгтэйчүүдийнх улсын дунджаас доогуур байгаа хандлага хот суурин, хөдөө орон нутагт адилхан харагдаж байна. Ажилгүйдлийн түвшин зүүн бүсэд 10.2 хувь, Улаанбаатар хотод 12.7 хувь буюу улсын дундажаас 0.2-2.7 пунктээр дээгүүр байгаа бол бусад бүсийн хувьд улсын дундажаас 1.3-1.4 пунктээр доогуур байна.

Ажилгүйдлийн түвшинг насны бүлгээр нь авч үзвэл 15-19(14.6 хувь), 20-24(20.2 хувь), 25-29(14.7 хувь) насны залуучуудын ажилгүйдлийн түвшин улсын дундажаас 4.6-10.2 пунктээр дээгүүр байна. Ажил эрхлээгүй 15-29 насны залуучуудын ажилгүйдлийн түвшин насны бусад бүлгийн ажилгүйдлийн түвшингээс өндөр байгаа нь дараах зургаас (Зураг 5.1) харагдаж байна.

Зураг 5.1. Ажилгүйдлийн түвшин, насны бүлэг, хүйсээр

Ажилгүйдлийн түвшинг насны бүлэг, хүйсээр нь авч үзэхэд 15-24, 40-44 насны, эрэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин тухайн насны эмэгтэйчүүдийнхээс арай өндөр, 25-29, 35-39, 45-49 насны эмэгтэй, эрэгтэйчүүдийнх ойролцоо, 30-34 насанд эрэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин бага, 50-иас дээш насны бүлэгт эрэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин эмэгтэйчүүдийнхээс өндөр байна.

Ажилгүйдлийн түвшинг хүйсээр нь авч үзэхэд 30-34 насны эмэгтэйчүүдийн дунд ажилгүйдлийн түвшин 10.5 хувь байгаа нь эрэгтэйчүүдийнхээс 1.9 пунктээр илүү, харин бусад насны эмэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин эрэгтэйчүүдийнхээс 0.4-13.8 пунктээр бага байна. Эрэгтэйчүүдийн хувьд ажилгүйдлийн түвшин 15-24 насны бүлэгт 24 хүртэл өссөнөөс 25 наснаас эхлэн эргээд буурсан байна.

5.5. Ажилгүйчүүдийн боловсролын түвшин

Судалгааны тархаалтын тооцоогоор нийт ажилгүй таван хүн тутмын нэг нь суурь боловсролтой, хоёр нь бүрэн дунд боловсролтой, арван хүний нэг нь дээд боловсролтой байна. Гэтэл ажилгүйчүүдийн дунд боловсролгүй, бага боловсролтой хүний эзлэх хувь ердөө 6.6 хувь байна.

Хүснэгт 5.3. Ажилгүйчүүдийн боловсролын түвшин, хүйсээр, дүнд эзлэх хувиар

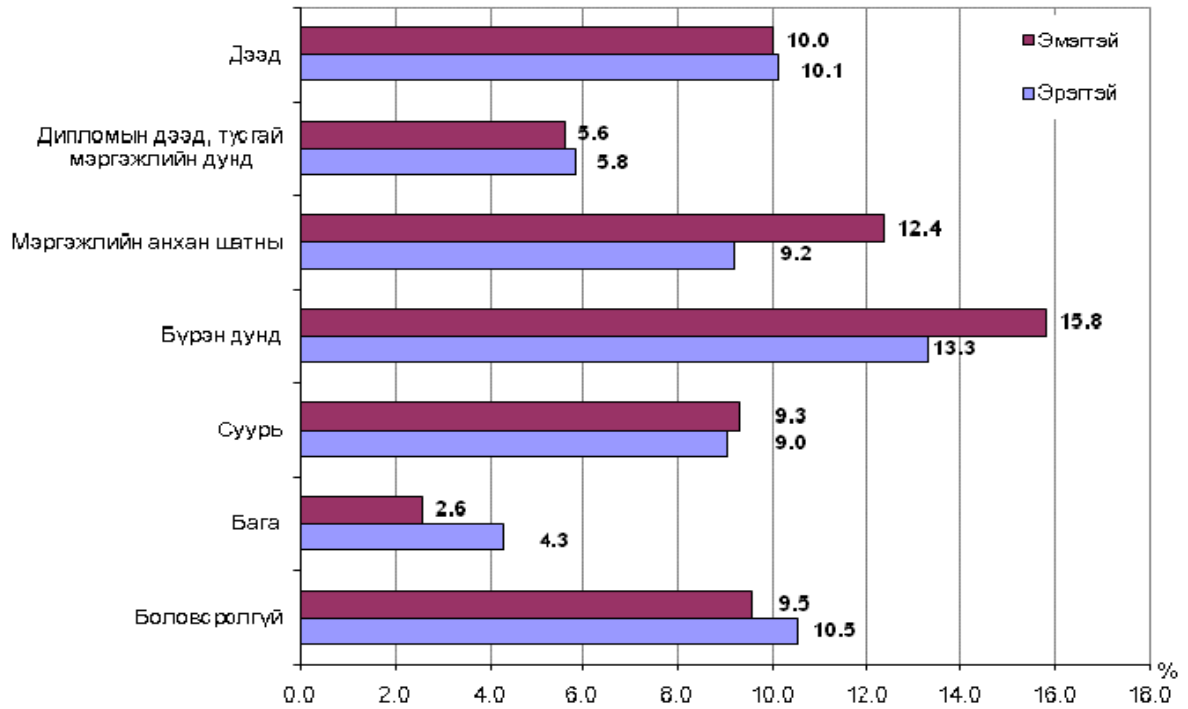
	Бүгд	Үүнээс: Хүйсээр	
		Эрэгтэй	Эмэгтэй
Боловсролгүй	2.7	3.1	2.3
Бага	3.9	5.4	2.4
Суурь	20.1	22.4	17.7
Бүрэн дунд	43.6	42.6	44.7
Мэргэжлийн анхан шатны	7.4	7.3	7.5
Диплосын дээд, тусгай мэргэжлийн дунд	6.2	5.1	7.3
Дээд	16.0	14.0	18.1
Дүн, %	100.0	100.0	100.0
Тоо	104201	52410	51791

Боловсролгүй мөн бага боловсрол эзэмшсэн хүн олдсон ажлыг голохгүй хийдгээс тэдний дунд ажилгүйдлийн түвшин бага байгааг дараах зургаас харж болно.

Суурь, бага боловсролтой болон боловсролгүй эрэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин эмэгтэйчүүдийнхээсээ 0.8-4.7 пунктээр өндөр байхад, бүрэн дунд, мэргэжлийн анхан шатны, дипломын дээд, тусгай мэргэжлийн дунд, дээд боловсролтой эмэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин тухайн боловсролын түвшинтэй эрэгтэйчүүдийнхээс 0.2-4.0 пунктээр илүү байна.

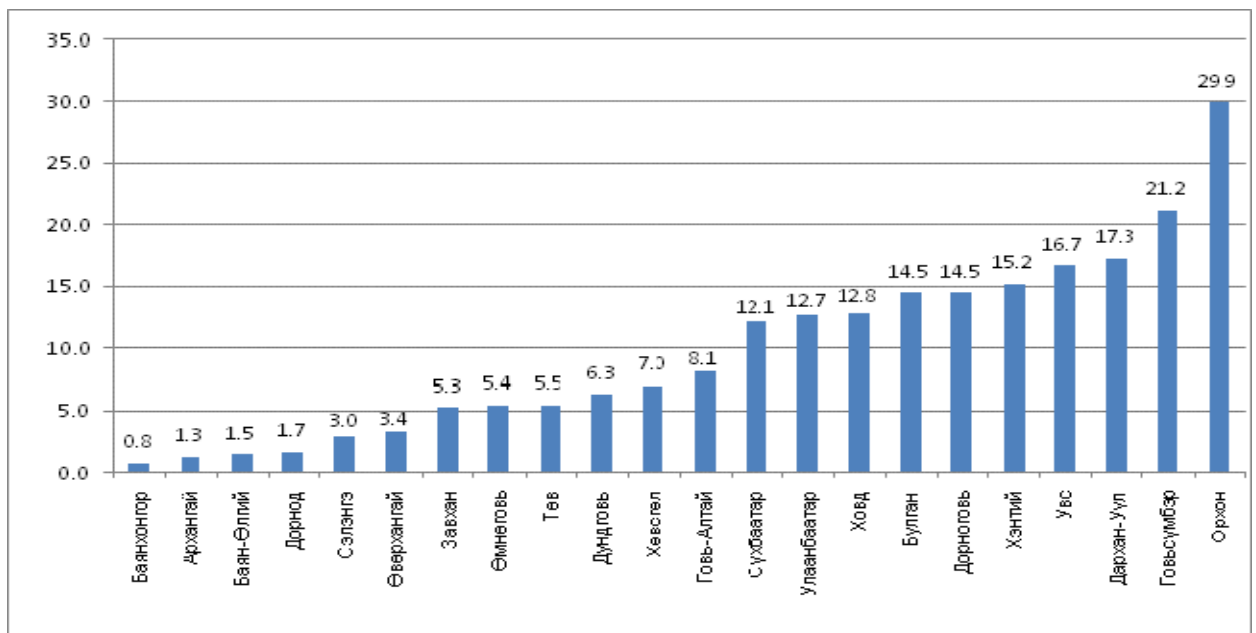

Зураг 5.2. Ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр, боловсролын түвшингээр, хувиар

Дараахи зурагт ажилгүйдлийн түвшинг аймгаар харуулав.

Зураг 5.3. Ажилгүйдлийн түвшин, аймаг, нийслэлээр, хувиар

Ажилгүйдлийн түвшин Сүхбаатар, Ховд, Булган, Дорноговь, Хэнтий, Увс, Дархан-Уул, Говьсүмбэр, Орхон аймаг болон Улаанбаатар хотод улсын дунджаас 2.1-19.9 пунктээр дээгүүр, бусад аймгуудад 1.9-9.2 пунктээр доогуур байна.

БҮЛЭГ VI. АЛБАН БУС СЕКТОР ДАХЬ АЖИЛ ЭРХЛЭЛТ

6.1 Нийтлэг зүйл

Монгол Улсад албан бус сектор дахь хөдөлмөр эрхлэлт нь хүн амын орлогын эх үүсвэр бүрдүүлэлтийн нэлээд хэсгийг хангадаг. Иймд ОУХБ-ын зөвлөмж болгосноор албан бус секторын талаарх тоо мэдээг статистикийн тогтолцооны нэг хэсэг болгож тогтмол цуглуулах нь зүйтэй гэж үзэж байна. Ингэснээр албан бус секторын цар хүрээ, хэмжээ, төлөв байдлын талаар байнгын мэдээлэлтэй болж, гарч буй өөрчлөлтөнд хяналт тавих боломжтой болох юм.

Хөдөлмөрийн Статистикчдийн Олон Улсын 15-р Бага Хурлаар батлагдсан “Албан бус сектор дахь хөдөлмөр эрхлэлтийн статистикийн талаарх тогтоол”-д албан бус сектор дахь үйл ажиллагааг ямар үндэслэлээр хамруулах тухай шалгууруудыг тодорхойлон гаргаж өгсөн нь тухайн улс орны албан бус секторыг бодитойгоор тодорхойлсон ба улс орнуудын үндэсний хууль тогтоомжууд нь ялгаатай байх зэргээс шалтгаалан албан бус секторын тодорхойлолт нь адил байх шаардлагагүй, шалгууруудыг янз бүрийн байдлаар хэрэглэж болно гэж заасан байдаг.

6.2 Тодорхойлолт

Олон улсын статистикийн болон YTC-ийн ойлголт тодорхойлолтонд тулгуурлан “Төрөөс албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар баримтлах бодлого батлах тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 2006 оны 1 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтын 1.3-д заагдсан “Албан бус хөдөлмөр эрхлэлт гэдэгт албан ёсны бүртгэл, мэдээлэл, нийгмийн хамгаалалд бүрэн хамрагдаагүй, хөдөө аж ахуйн бус, аж ахуй эрхлэх аливаа нэгэн зохион байгуулалтын хэлбэрт ороогүй, хуулиар хориглоогүй ажил, үйлчилгээг хувь хүн, өрх, хамтлаг эрхлэхийг хамруулна” гэсэн олон улсын нийтлэг шалгуур үзүүлэлтүүдийг багтаан өөрийн орны нөхцөл байдалд нийцүүлэн тодорхойлсон. Өөрөөр хэлбэл албан бус сектор нь бүлэг аж ахуйн нэгж бөгөөд өрхийн аж ахуйн өөрийн үйлдвэрлэл буюу түүний эзэмшдэг хамтарсан бус аж ахуйн нэгж юм. Өрхийн аж ахуй нь (i) хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчийн аж ахуй, (ii) албан бус секторт ажил олгогч эздийн аж ахуйгаас бүрдэнэ.

Албан бусаар хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчийн аж ахуй гэдэг нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч ганцаараа эсвэл өрхийн бусад гишүүд, өөр өрхтэй хамтран эрхэлж буй өрхийн аж ахуй бөгөөд өрхийн гишүүд болон түр хугацааны ажилтан хөлслөн ажиллуулдаг. Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчийн аж ахуй нь хөлсний ажилтныг тогтмол хугацаагаар ажиллуулдаггүй.

Албан бус секторт ажил олгогч эздийн аж ахуй гэдэг нь ганцаараа эсвэл бусадтай хамтран эрхэлж буй өрхийн аж ахуй бөгөөд нэг болон түүнээс дээш тооны ажиллагчдыг тогтмол ажиллуулдаг. Ийм аж ахуйг тухайн улс орны нөхцөл байдалтай уялдуулан ажиллагчдын тоо болон улсын бүртгэлд бүртгэгдээгүй зэрэгт үндэслэн тодорхойлдог.

Албан бус сектор дахь ажил эрхлэлтийг тооцохдоо зах зээлд борлуулах зорилгоор бус, өөрсдийн хэрэглээ, хэрэгцээнд зориулан эрхэлж буй өрхийн аж ахуйг хамруулдаггүй. Албан бус сектор нь хөдөө аж ахуйн бус чиглэлээр ажиллаж буй өрхийн аж ахуйд л хамааралтай байж болох юм. Түүнчлэн дээр дурьдсан тодорхойлолтонд нийцэж байвал эмч, хуульч, нябо, инженер зэрэг мэргэжлийн үйлчилгээ үзүүлж буй хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийг албан бус секторт оруулах ёстой.

6.3 ХАА-н салбарын ажил эрхлэлт

Буурай хөгжилтэй орнуудын хөдөө аж ахуйн салбар дахь албан бус секторын үйл ажиллагааг тодорхойлоход бэрхшээлтэй байдаг тул ОУХБ нь ХАА-н салбарыг албан бус секторын хүрээнээс гаргаж, зөвхөн ХАА-н бус чиглэлийн үйл ажиллагааг тус секторт хамруулан тооцохоор тогтсон. Энэ судалгааны дүнгээр Монгол Улсын нийт ажиллагчдын 40.6 хувийг шингээсэн ХАА-н салбар нь эдийн засгийн хамгийн том салбаруудын нэг бөгөөд ХАА-н салбар дахь үйл ажиллагаанд өрхийн жижиг аж ахуйн хэлбэр зонхилсон байдаг тус салбарыг албан бус секторт хамруулан тооцох ёсгүй юм. Ийм ч учраас ОУХБ-ын тодорхойлолтын дагуу ХАА-н бус салбар дахь ажил эрхлэлтийг ХАА-н салбар дахь ажил эрхлэлтээс зааглаж, улмаар ХАА-н бус салбар дахь ажил эрхлэлтийг албан болон албан бус секторын гэж ангилан үзэх ёстой.

6.4 ХАА болон ХАА-н бус салбар дахь ажил эрхлэлт

ХАА болон ХАА-н бус салбарын ажил эрхлэлтийг Хүснэгт 6.1-д харуулав. Нийт ажиллагчдын 40.0 хувь буюу 373.7 мянган хүн хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллаж байгаа бөгөөд эдгээр хүмүүсийг албан бус секторын хүрээнд авч үзэхгүй. Гэсэн хэдий ч ХАА-н бус салбарт ажиллагчдын нэгэн адилаар ХАА-н салбарт ажиллагчдын талаарх мэдээллийг оруулж байна.

Хүснэгт 6.1. ХАА болон ХАА-н бус салбарт тухайн үед ажилласан, 15 ба түүнээс дээш насны хүн амын тоо, хүйсээр, хот, хөдөө, бүсээр

Байршил/ Бүс	Улсын хэмжээнд			Үүнээс: салбараар	
	Бүгд	Үүнээс: хүйсээр		ХАА	ХАА-н бус
		Эрэгтэй	Эмэгтэй		
Хот	459474	238325	221149	21709	437765
Хөдөө	474385	248886	225499	351963	122422
Төв	180218	93456	86762	81189	99029
Зүүн	66108	34479	31629	40445	25663
Баруун	164134	84898	79236	98006	66128
Хангай	233359	121057	112302	147260	86099
УБ	290040	153321	136719	6772	283368
Дүн	933859	487211	446648	373672	560287
Хувиар					
Хот	100.0	51.9	48.1	4.7	95.3
Хөдөө	100.0	52.5	47.5	74.2	25.8
Төв	100.0	51.9	48.1	45.1	54.9
Зүүн	100.0	52.2	47.8	61.2	38.8
Баруун	100.0	51.7	48.3	59.7	40.3
Хангай	100.0	51.9	48.1	63.1	36.9
УБ	100.0	52.9	47.1	2.3	97.7
Дүн	100.0	52.2	47.8	40.0	60.0

Хүснэгтээс харахад ХАА-н бус салбарт нийт ажиллагчдын тоо 560.3 мянга /60.0 хувь/ байгаагийн 25.8 хувь нь л хөдөө орон нутагт, харин таван хүн тутмын дөрөв нь хот, суурин газарт төвлөрч байна. ХАА-н бус салбарт ажиллагчдын 50.6 хувь нь Улаанбаатар хотод байгаа нь албан бус хөдөлмөр эрхлэгчид нийслэл хотод олон байгааг харуулж байна.

6.5. Албан бус сектор дахь аж ахуйн нэгж, байгууллагын ажиллагчдын тоо

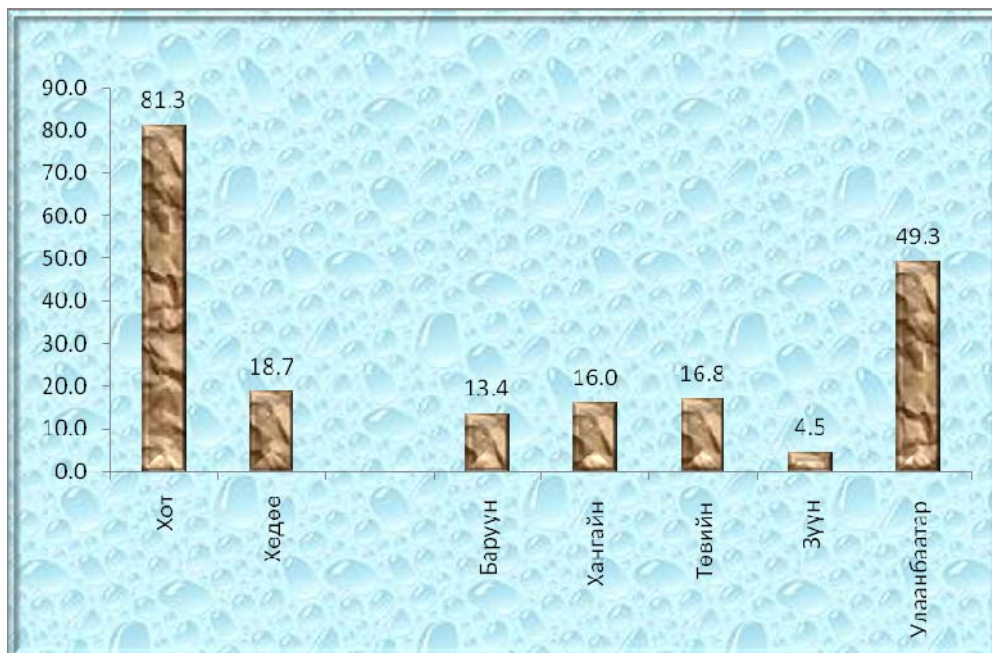
Байнгын орон тооны ажилчингүй, эсвэл 1-4 ажилтантай улсын өмчийнх бус, томоохон хувийн хэвшлийн аж ахуйд харъяалагддаггүй хөдөө аж ахуйн бус

чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйг албан бус секторт хамруулж болох юм. Албан бус секторт орлого нь тодорхойлох боломжгүй хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийг ажил эрхлэлтийн байдлаар нь үндсэн болон давхар хөдөлмөр эрхлэгч гэж авч үзэж байна.

Хүснэгт 6.2. Сүүлийн 7 хоногт ажил эрхэлсэн хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийн тоо, хот, хөдөө, бүс, хүйсээр

Бүгд	Үүнээс: байршил, бүсээр							
	Байршлаар			Бүсээр				
	Хот	Хөдөө	Баруун	Хангайн	Төвийн	Зүүн	Улаанбаатар	
Бүгд	116481	94666	21815	15584	18665	19576	5274	57382
Бүгд Анхдагч	109066	92857	16209	12442	16124	18133	4985	57382
Хоёрдогч	7415	1809	5606	3142	2541	1443	289	0
Эр Бүгд	68775	56055	12720	9517	11769	10172	2323	34994
Анхдагч	63442	54852	8590	6946	9701	9682	2119	34994
Хоёрдогч	5333	1203	4130	2571	2068	490	204	0
Эм Бүгд	47706	38611	9095	6067	6896	9404	2951	22388
Анхдагч	45624	38005	7619	5496	6423	8451	2866	22388
Хоёрдогч	2082	606	1476	571	473	953	85	0

Зураг 6.1. Албан бус сектор дахь хөдөлмөр эрхлэгчид, хот, хөдөө, бүсээр, хувиар

Судалгааны дүнгээр 2008-2009 онд улсын хэмжээнд албан бус секторт хөдөлмөр эрхлэгчдийн тоо 116.5 мянга байгаагийн 59.0 хувь буюу 68.8 мянга нь

эрэгтэй, 41.0 хувь буюу 47.7 мянга нь эмэгтэй байсан ба 93.6 хувь нь үндсэн, бусад 6.4 хувь нь давхар хөдөлмөр эрхлэгчид байна.

Дээрх зургаас харахад албан бус секторт хөдөлмөр эрхлэгчдийн 81.3 хувь нь хот, 18.7 хувь нь хөдөө орон нутагт амьдарч байна. Харин албан бус секторт хөдөлмөр эрхлэгчдийн 49.3 хувь нь Улаанбаатарт, 16.8 хувь нь төвийн бүсэд, 16.0 хувь нь хангайн бүсэд, 13.4 хувь нь баруун бүсэд, 4.5 хувь нь зүүн бүсэд байна.

Хүснэгт 6.3. Албан бус сектор дахь ажиллагчдын тоо, аймаг, нийслэл, хүйсээр

Аймаг, нийслэлээр	Нийт			Үүнээс:	
	Бүгд	Хүйсээр		Үндсэн	Давхар
		Эр	Эм		
Архангай	2590	1375	1215	2300	290
Баян-Өлгий	3628	2909	719	2678	950
Баянхонгор	4736	3102	1634	3141	1595
Булган	1189	807	382	946	243
Говь-Алтай	1821	902	919	1821	0
Дорноговь	1513	775	738	1426	87
Дорнод	2774	1273	1501	2570	204
Дундговь	1183	519	664	658	525
Завхан	3806	2120	1686	3806	0
Өвөрхангай	1608	1121	487	1397	211
Өмнөговь	2186	1590	596	1443	743
Сүхбаатар	1578	528	1050	1493	85
Сэлэнгэ	2514	1577	937	2514	0
Төв	3336	1692	1644	3336	0
Увс	3844	2288	1556	1718	2126
Ховд	2485	1297	1188	2420	65
Хөвсгөл	4420	2928	1492	4322	98
Хэнтий	923	523	400	923	0
Дархан-Уул	8735	4019	4716	8648	87
Улаанбаатар	57383	34994	22389	57383	0
Орхон	4122	2436	1686	4016	106
Говьсүмбэр	107	0	107	107	0
Бүгд	116481	68775	47706	109066	7415

Албан бус секторт хөдөлмөр эрхлэгчдийг аймаг, нийслэлээр авч үзвэл тэдний 0.1-0.8 хувь нь Говьсүмбэр, Хэнтий аймагт, 1.0-1.9 хувь нь Дундговь, Булган, Дорноговь, Сүхбаатар, Өвөрхангай, Говь-Алтай, Өмнөговь аймгуудад, 2.1-2.9 хувь нь Ховд, Сэлэнгэ, Архангай, Дорнод, Төв аймгуудад, 3.1-3.8 хувь Баян-Өлгий, Завхан, Увс, Орхон, Хөвсгөл аймгуудад, 4.1-7.5 хувь нь Баянхонгор, Дархан аймгуудад, 49.3 хувь нь Улаанбаатар хотод байна.

6.6. Албан бус сектор дахь ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар

Албан бус секторт ажиллагчдын тоог, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар Хүснэгт 6.4-т үзүүлээ.

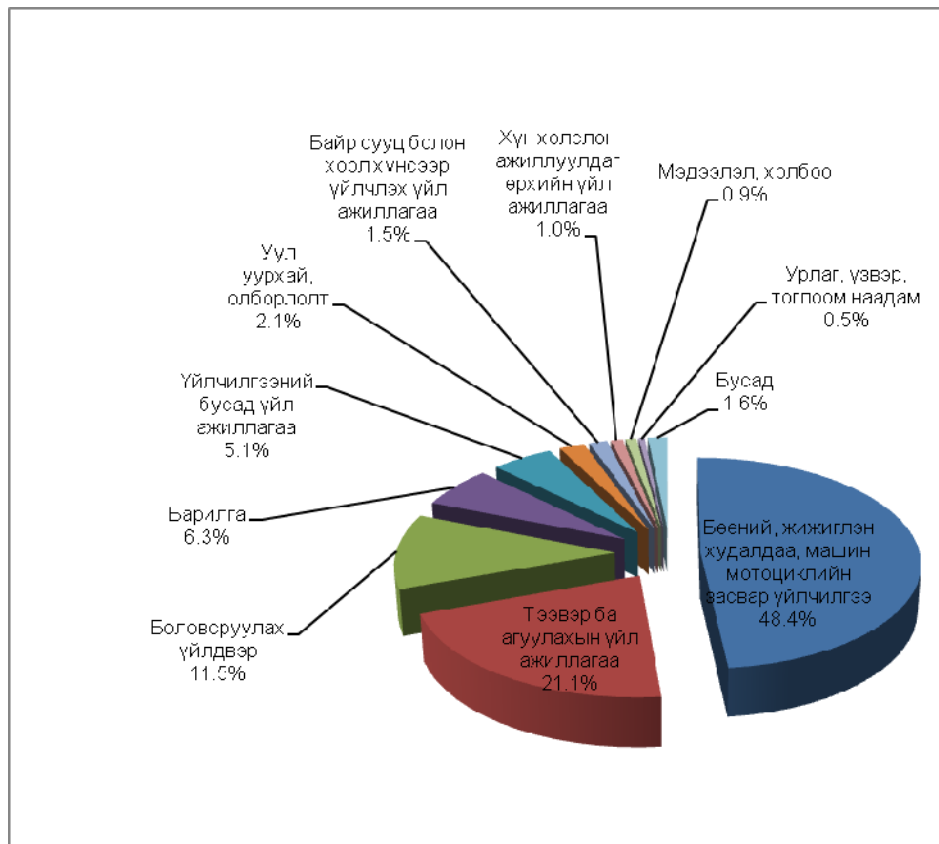
Хүснэгт 6.4. Албан бус сектор дахь ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар, хүйсээр

Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар	Бүгд		Үүнээс:			
			Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%
Уул уурхай, олборлолт	2475	2.1	2292	3.3	183	0.4
Боловсруулах үйлдвэр	13492	11.5	6483	9.4	7009	14.7
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэгээ	311	0.3	311	0.5	0	0.0
Барилга	7291	6.3	5959	8.7	1332	2.8
Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	56464	48.4	24157	35.1	32307	67.7
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	24571	21.1	22920	33.3	1651	3.5
Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	1700	1.5	566	0.8	1134	2.4
Мэдээлэл, холбоо	1095	0.9	880	1.3	215	0.5
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	285	0.2	106	0.2	179	0.4
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	87	0.1	87	0.1	0	0.0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	481	0.4	265	0.4	216	0.5
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	211	0.2	116	0.2	95	0.2
Боловсрол	207	0.2	0	0.0	207	0.4
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	199	0.2	0	0.0	199	0.4
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	559	0.5	189	0.3	370	0.8
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	5908	5.1	3386	4.9	2522	5.3
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг ерхийн үйл ажиллагаа	1145	1.0	1058	1.5	87	0.2
Дүн %		100.0		100.0		100.0
Тоо	116481		68775		47706	

Албан бус секторт хөдөлмөр эрхэлсэн нийт хүн амын 48.5 хувь буюу 56.5 мянган хүн, түүний дотор 24.2 мянган эрэгтэй, 32.3 мянган эмэгтэйчүүд бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээний салбарт

ажилласан байна. Мөн тээврийн ба агуулахын үйл ажилгааны салбарт ажиллагчид нилээд хувийг эзэлж байна. Өөрөөр хэлбэл албан бус секторт хөдөлмөр эрхлэгчдийн 21.1 хувь буюу 24.6 мянга нь энэ салбарт ажиллаж байна.

Зураг 6.2. Албан бус секторт ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар

6.7. Албан бус сектор дахь ажиллагчдын тоо, ажил мэргэжлийн ангиллаар

Хүснэгт 6.5-д албан бус секторт ажил эрхэлсэн хүн амын тоог ажил мэргэжлийн ангиллаар харуулав.

Ажил эрхэлсэн нийт хүн амын ихэнх буюу 50.6 мянга /43.4 хувь/, үүнээс 30.9 мянган эмэгтэй худалдаа, үйлчилгээний ажил эрхэлсэн байна.

Нийт ажил эрхлэгчдийн 25.3 хувийг үйлдвэрийн ажилчид эзэлж байгаагийн дийлэнх буюу 62.7 хувь нь эрэгтэйчүүд байна. Машин, тоног төхөөрөмжийн операторч, угсрагчаар 24.9 мянган хүн ажилласан нь 21.3 хувийг

бүрдүүлж байгаа бөгөөд энэ мэргэжлээр эрэгтэйчүүдийн ихэнх буюу 33.9 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн байна.

Хүснэгт 6.5. Албан бус секторт дахь ажиллагчдын тоо, хүйсээр, ажил мэргэжлийн ангилалаар

Ажил мэргэжлийн ангилал	Бүгд		Үүнээс: хүйсээр			
			Эрэгтэй		Эмэгтэй	
	Тоо	%	Тоо	%	Тоо	%
Хууль тогтоогч, төрийн ба төрийн бус байгууллагын удирдах ажилтан, менежер	1503	1.3	903	1.3	600	1.3
Мэргэжилтэн	1830	1.6	772	1.1	1058	2.2
Инженер, техникийн ажилтан	1340	1.2	957	1.4	383	0.8
Бичиг хэргийн туслах ажилтан	629	0.5	310	0.5	319	0.7
Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	50568	43.4	19711	28.7	30857	64.7
Хөдөө аж ахуй, загасны аж ахуйн ажилтан	212	0.2	212	0.3	0	0.0
Үйлдвэрийн ажилчид	29440	25.3	18463	26.8	10977	23.0
Машин тоног төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	24895	21.3	23342	33.9	1553	3.3
Энгийн ажил мэргэжил	5921	5.1	3962	5.8	1959	4.1
Бусад	143	0.1	143	0.2		
Дүн %		100.0		100.0		100.0
Тоо	116481		68775		47706	

БҮЛЭГ VII. АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ УЛИРЛЫН ХЭЛБЭЛЗЭЛ

7.1. Нийтлэг зүйл

Тус судалгааны нэг зорилго нь ажиллах хүчний улирлын хэлбэлзлийг үндэсний, хэмжээнд болон хот, хөдөөгийн түвшинд судлан тогтоох явдал юм. Энэ зорилгын хүрээнд нийт түүврийн хэмжээг 4 улирлаар бүлэглэн тэнцүү хувааж, түүврийн сонголтыг 3 сар тутам буюу улирал бүрээр хангалттай хэмжээнд хийсэн болно. Нэг улиралд 1752 өрхийг түүвэрлэн хамруулж, нийт дөрвөн улирлын тоо мэдээг нэгтгэн үндсэн үзүүлэлтүүдийг тооцсоноос гадна улирал тус бүрээр тооцон үндсэн үзүүлэлтүүдийг энэхүү бүлэгт танилцуулж байна. Судалгаанд нийт 7008 өрхийн 24940 гишүүдийг хамруулж, судалгааны мэдээллийг 2008 оны 7 сараас 2009 оны 6 сарыг дуусталх хугацаанд 4 улирлаар цуглуулав.

Ажиллах хүчний судалгааны хугацаа нь цаг тооллын улирлын хугацаатай таарахгүй бөгөөд судалгааны эхний буюу 1 дүгээр улиралд 2008 оны 7-9 –р сар, 2 дугаар улиралд 2008 оны 10-12-р сар, 3 дугаар улиралд 2009 оны 1-3-р сар, харин судалгааны сүүлийн буюу 4 дүгээр улиралд 2009 оны 4-6-р сарууд хамрагдсан болно.

7.2. Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам

Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам буюу ажиллах хүчийг улирлаар тооцож үзэхэд дөрвөн улирлын турш эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам нэг их өөрчлөлтгүй, ойролцоогоор 1.0 сая гаран байна.

Намрын цагт буюу судалгааны 1 дүгээр улиралд эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын тоо хамгийн их буюу 1066.7 мянга байснаа дараагийн 2 дугаар улиралд буурсан ч гэсэн 3-р улирлаас өсч, 4 дүгээр улиралд 1055.9 мянга болжээ.

**Хүснэгт 7.1 . 15, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн
идэвхи, улирлын тооцоогоор**

	Судалгааны хугацаанд	Судалгааны:			
		1-р улирал	2-р улирал	3-р улирал	4-р улирал
		2008.VII-2009.VI	VII-IX сар	X-XII сар	I-III сар
Ажиллах хүч	1038060	1066735	1009276	1020354	1055868
Эрэгтэй	539621	554164	522198	536197	545922
Эмэгтэй	498439	512571	487078	484157	509946
АХОТ, 15+ (%)	61.2	61.5	61.1	59.6	62.6
Эрэгтэй	66.4	66.6	66.2	64.6	68.3
Эмэгтэй	56.4	56.7	56.4	55.0	57.4
Хот	53.2	52.0	53.7	51.1	54.0
Хөдөө	73.7	75.5	71.8	72.8	75.1
Эдийн засгийн идэвхигүй хүн амын тоо	658520	668746	642403	691099	631834
Эрэгтэй	273044	277901	266575	294250	253451
Эмэгтэй	385476	390845	375828	396849	378383
Хот	479555	497025	451620	507768	461805
Хөдөө	178965	171721	190783	183331	170029

Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам судалгааны 1 дүгээр улиралд 668.7 мянга, 2 дугаар улиралд 642.4 мянга, 3-р улиралд 691.1 мянга, 4-р улиралд 631.8 мянга байсан байна. Энэ нь мөн улирлаас шалтгаалан зун, намрын улиралд эдийн засгийн идэвхтэй байсан хүмүүсийн тоо бусад улирлынхаас олон байгаатай холбоотой байж болох юм.

Зураг 7.1

Зураг 7.1-ээс харахад ажиллах хүчний оролцооны түвшин(АХОТ) судалгааны 4 дүгээр улиралд хамгийн өндөр буюу 62.6 хувь, 3 дугаар улиралд

хамгийн бага буюу 59.6 хувь, харин бусад улирлуудад ойролцоогоор 61.0 хувьтай байна.

Эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын тоон дахь хэлбэлзэл нь ажил эрхэлсэн хүн амын тооны өөрчлөлттэй холбоогүй бөгөөд ажилгүйчүүдийн тоо буурсан нь ажил эрхэлсэн хүний тоо нэмэгдэхэд хүргэжээ. Ажиллах хүчний нэг хэсэг буюу эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам жилийн тодорхой хугацаанд эдийн засгийн идэвхгүй болж, тэдний орыг өөр хүмүүс эзэлж байж ч болох талтай. Гэхдээ л өвлийн улирал дуусахтай зэрэгцэн улирлын чанартай эдийн засгийн үйл ажиллагаа эрхлэх нөхцөл бүрдсэнээр ажилгүй хүн амын нэг хэсэг нь ажил эрхэлж, ажил эрхлэгч хүн амын тоог нэмэгдүүлж байгаа нь тодорхой байна.

7.3. Ажиллагчдын тоо

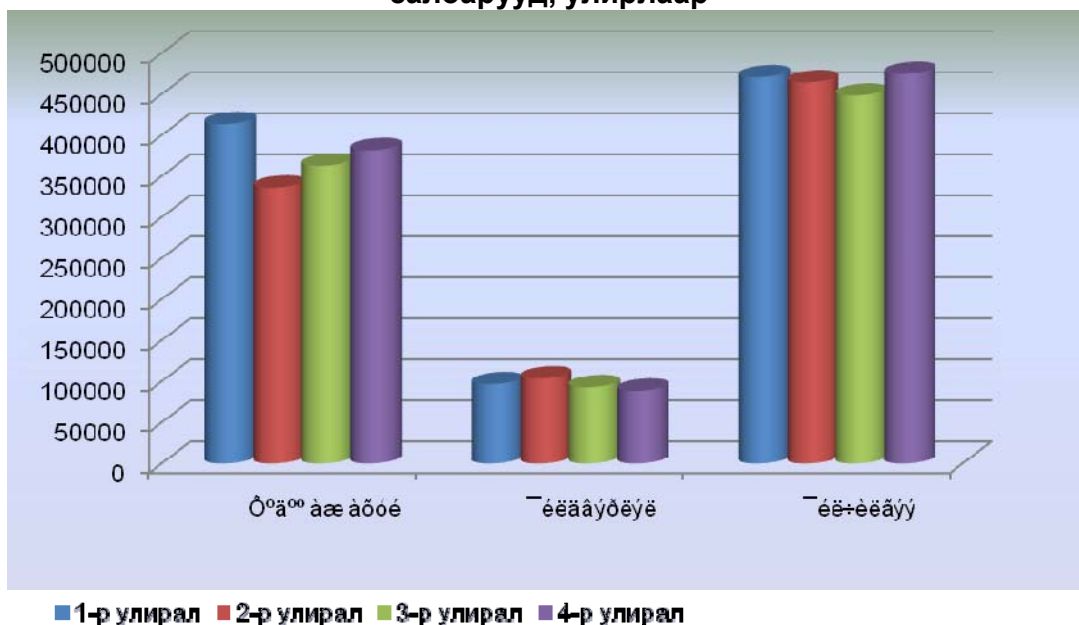
Хүснэгт 7.2-т ажиллах хүчний эрэлт хэрэгцээ нь улирлаар хэлбэлзэж буйг харуулж байна. Судалгааны 1 дүгээр улиралд 981.2 мянган хүн ажил эрхэлсэн бол 2 дугаар улирал буюу 10-12 сард энэ тоо 76.9 мянгаар буурч, 904.3 мянгад хүрсэн нь зуны улиралд, улирлын чанартай ажил эрхэлж байсан хүний тоо хасагдсантай холбоотой.

Хүснэгт 7.2. 15, түүнээс дээш насны ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, хүйсээр, эдийн засгийн үйл ажиллагааны үндсэн салбар, ажил эрхлэлтийн байдлаар, улирлаар

	Судалгааны хугацаанд	Судалгааны:			
		1-р улирал	2-р улирал	3-р улирал	4-р улирал
		2008.VII-2009.VI	VII-IX сар	X-XII сар	I-III сар
Тухайн үеийн ажиллагчдын тоо	933859	981217	904354	904438	945425
Эрэгтэй	487211	512222	470002	474415	492204
Эмэгтэй	446648	468995	434352	430023	453221
Хот	459474	472983	463685	443926	457303
Хөдөө	474385	508234	440669	460512	488122
Ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны үндсэн салбараар					
Хөдөө аж ахуй	373672	413725	336125	362967	381877
Үйлдвэрлэл	95537	96724	103663	93104	88657
Үйлчилгээ	464650	470768	464566	448367	474891
Ажиллагчдын тоо, ажил эрхлэлтийн байдлаар					
Гэрээгээр ажиллагч	383426	385011	384880	382362	381931
Ажил олгогч	11428	14033	11466	9182	14627
Хоршооллын гишүүн	729	516	738	1328	335
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	329750	337860	313310	313947	350290
Өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч	208526	243797	193960	197619	198242

Манай улсын хүн амын ажил эрхлэлт улирлаар нилээн хэлбэлзэлтэй байдаг хандлагыг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар нь ангилан гаргасан дараах зургаас харж болно. Судалгааны 1 дүгээр улирал буюу 7-9 саруудад манай орны хувьд хөдөө аж ахуйн салбар дахь эдийн засгийн үйл ажиллагаа (мал аж ахуй, газар тариалан, ойн аж ахуйн холбогдолтой) өргөжих таатай боломж бүрдэж, өвлийн улирлаас зун, намрын улирлын хүн амын ажил эрхлэлтийн хэлбэлзэл их байгааг харуулж байна. Харин судалгааны 2 дугаар улирлын ХАА-н салбарын ажиллагчдын тооны бууралтанд ажил, сургуулийнхаа амралтын хугацаанд хөдөө орон нутагт ирж мал аж ахуй, газар тариалан, ойн аж ахуйн холбогдолтой улирлын чанартай эдийн засгийн үйл ажиллагаа эрхэлж байсан залуус хичээл сургууль, ажил төрөлдөө эргэн орсон нь голлон нөлөөлсөн гэж үзэж байна. Мөн энэ салбарын ажиллагчдын тооны бууралт нь тухайн улирлын үйлчилгээний салбарын ажиллагчдын тоо огцом өсөхөд нөлөөлсөн байна .

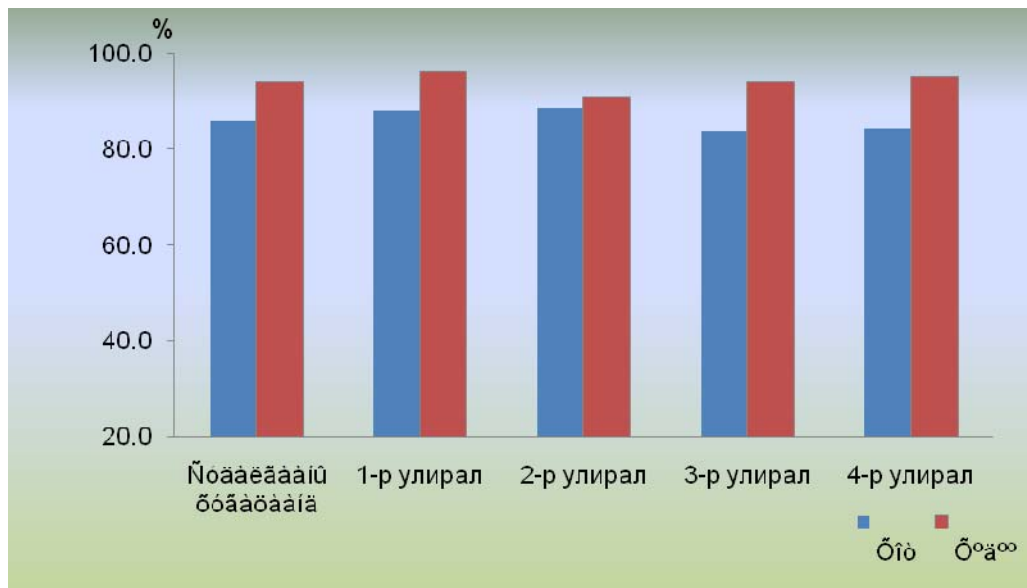
Зураг 7.2. Ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны үндсэн салбарууд, улирлаар

Харин үйлдвэрлэлийн салбарт ажиллагчдын тоонд онцгой өөрчлөлт ажиглагдаагүй нь энэ салбарт ажил эрхлэлтийн байдал улирлаар их хэлбэлздэггүйг харуулж байна.

15, түүнээс дээш насны хүн амын ажил эрхлэлтийн улсын дундаж түвшин хөдөө орон нутагт хот суурин газрынхаас 7.9 пунктээр илүү байгаа нь хөдөө аж ахуйн салбарт олноороо ажиллаж байгаатай холбоотой. Судалгааны 1, 4 дүгээр улирал буюу 4-9 сарын хооронд хүн амын ажил эрхлэлтийн түвшин хамгийн өндөр байна.

Зураг 7.3. 15, түүнээс дээш насны хүн амын ажил эрхлэлтийн түвшин, хот, хөдөөгөөр, улирлаар

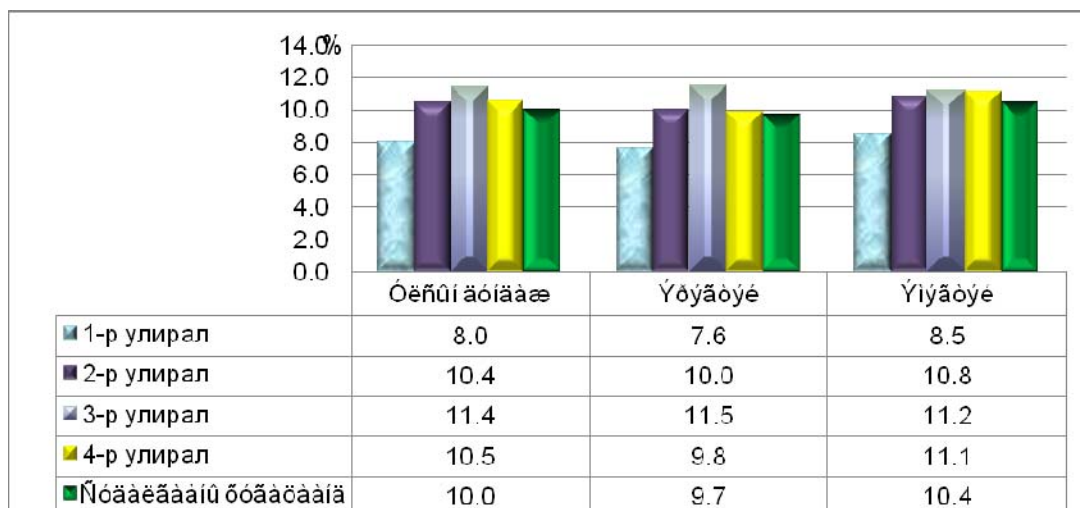
Хот, суурин газрын хүн амын ажил эрхлэлтийн түвшин бүх улиралд хөдөө орон нутгийн хүн амын ажил эрхлэлтийн түвшингөөс доогуур байгаа нь дээрх зургаас харагдаж байна.

7.4. Ажил эрхлээгүй хүн ам

Судалгаагаар ажилгүйдлийн төлөв байдлын талаар мэдээлэл нэмж цуглуулан, ажилгүйдлийн үзүүлэлтүүд, цар хүрээг улирлын хэлбэлзлээр тооцсов.

Ажилгүйчүүдийн тоо, ажилгүйдлийн түвшин хавар, зуны улиралд буурсан байна. /Зураг 7.4/.

Зураг 7.4. Ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр, улирлаар, хувиар

Судалгааны 1 дүгээр улиралд ажилгүйдлийн түвшин 8.0 хувь байснаа дараагийн улирлуудад өссөн хэдий ч хаврын улирал буюу 4 дүгээр улиралд 10.5 хувь болж, өмнөх 3-р улирлаас 0.9 пунктээр буурсан байна. Ажиллах хүчний улирлын хэлбэлзэллээс хамаарч ажилгүйдлийн түвшин буурсан байна.

Хүснэгт 7.3. 15, түүнээс дээш насны ажилгүйдлийн тоо, хүйсээр, байршлаар, улирлаар

	Судалгааны хугацаанд	Судалгааны:			
		1-р улирал	2-р улирал	3-р улирал	4-р улирал
		2008.VII-2009.VI	VII-IX сар	X-XII сар	I-III сар
Ажилгүйдлийн тоо	104201	85518	104922	115916	110443
Эрэгтэй	52410	41942	52196	61782	53718
Эмэгтэй	51791	43576	52726	54134	56725
Хот	74107	64809	60429	85808	85378
Хөдөө	30094	20709	44493	30108	25065
Ажилгүйдлийн түвшин, %	10.0	8.0	10.4	11.4	10.5
Эрэгтэй	9.7	7.6	10.0	11.5	9.8
Эмэгтэй	10.4	8.5	10.8	11.2	11.1
Хот	13.9	12.1	11.5	16.2	15.7
Хөдөө	6.0	3.9	9.2	6.1	4.9

Эрэгтэй, эмэгтэй хүн амын ажилгүйдлийн түвшин улирал бүрт онцын их ялгаагүй, ойролцоо байгаа бөгөөд зөвхөн 4 дүгээр улирал буюу хуанлийн 4-6 сард эмэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин эрэгтэйчүүдийнхээс 1.3 пунктээр илүү байна. Харин хот, хөдөөгөөр авч үзвэл хөдөөд ажилгүйдлийн түвшин хот суурин газрынхаас ойролцоогоор 2.3-10.8 пунктээр доогуур байгаа нь хөдөө орон нутагт мал аж ахуйн үйлдвэрлэлтэй холбоотой ажил голлон эрхэлж байгаатай холбоотой юм.

БҮЛЭГ VIII. АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ 2002-2003, 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009 ОНЫ СУДАЛГААНЫ ҮНДСЭН ҮР ДҮНГИЙН ХАРЬЦУУЛАЛТ

8.1. Нийтлэг зүйл

Монгол Улсад 2002-2003 онд анх удаа “Ажиллах хүчний судалгаа (АХС)”-г олон улсын жишиг аргачлалын дагуу улирлаар явуулсан нь хөдөлмөрийн зах зээл дэх улирлын хэлбэлзлийг тусгасан хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний хэмжээний суурь судалгаа болсон билээ. Энэхүү судалгаа нь хүн амын ажил эрхлэлтийн талаар Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага(ОУХБ)-с гаргасан нийтлэг тодорхойлолт, арга зүйг ашиглан хүн амын эдийн засгийн идэвхийг сүүлийн 7 хоногийн буюу тухайн үеийн, сүүлийн 12 сарын буюу байнгын идэвхийн аргачлалаар тооцох замаар хүн амын ажил эрхлэлтийн байдлыг тодорхойлон, хүн амын ажил эрхлэлт, ажилгүйдлийн холбогдолтой үзүүлэлтүүдийг улирлын нөлөөллийг нь тусган тооцож гаргасан.

2004 онд “Хүн амын ажил эрхлэлтийн түүвэр судалгааг улирал тутам явуулж байх”-аар Монгол Улсын “Статистикийн тухай” хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулснаар энэхүү хуулийн заалтыг хэрэгжүүлэх, нөгөө талаас хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар нарийвчлан тогтмол судлах зорилгоор АХС-г өмнө нь нэг удаа явуулсан туршлагад үндэслэн, ОУХБ-аас гаргасан нийтлэг тодорхойлолт, арга зүйн дагуу 2006 оны 7 сараас эхлэн АХС-г улирлаар тогтмол явуулж байна.

Судалгааны түүврийн хүрээг Монгол Улсын хүн ам, өрхийн 2007 оны жилийн эцсийн мэдээнд үндэслэн тогтоосон бөгөөд судалгаанд нийт 7008 өрхийн 24940 гишүүнийг хамруулж, судалгааны мэдээллийг 2008 оны 7 сараас 2009 оны 6 сарыг дуустал хугацаанд 4 улирлаар цуглуулав.

Ажиллах хүчний судалгааны хугацаа цаг тооллын улирлын хугацаатай таарахгүй бөгөөд судалгааны эхний буюу 1 дүгээр улиралд 2008 оны 7-9 –р сар, 2 дугаар улиралд 2008 оны 10-12-р сар, 3 дугаар улиралд 2009 оны 1-3-р сар, харин судалгааны сүүлийн буюу 4 дүгээр улиралд 2009 оны 4-6-р сарууд хамрагдана.

8.2. Хүн ам зүйн үзүүлэлтүүд

2008-2009 оны АХС-ны түүврийн тархаалтын тооцоогоор 6 сараас дээш хугацаагаар өрхөөс гадуур амьдарч байгаа иргэдийг оруулаад Монгол Улсын нийт хүн ам 2.5 сая байна. Энэ тооцоонд дотуур байр, эмнэлэг, цэргийн хуаран, засан хүмүүжүүлэх газар зэрэг нийтийн байранд байгаа хүн амыг хамруулаагүй болно. Монгол улсын хүн ам 2008-2009 оны АХС-ны тооцоогоор 2.322 мянга, 2007-2008 оны судалгаагаар 2.254 мянга, 2006-2007 оны судалгаагаар 2.237 мянга, засаг захиргааны бүртгэлд үндэслэн гаргадаг хүн амын ажил эрхлэлтийн 2008 оны жилийн эцсийн тайлангийн дүнгээр 2.645 мянга байна.

Хүснэгт 8.1 Өрх, хүн амын тоо, АХС-ны дүнгээр

	Ажиллах хүчний судалгаа				Өсөлт, бууралт, %	
	2002-2003	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2008-2009	2008-2009
	IX.02-VI.03	VII.06-VI.07	VII.07-VI.08	VII.07-VI.08	2002-2003	2007-2008
Өрхийн тоо	568800	597218	627771	656242	115.4	104.5
Нийт хүн амын тоо*	2402800	2415332	2389250	2479988	103.2	103.8
Өрхөөс гадуур амьдарч байгаа хүний тоо	174000	178000	134482	157775	90.7	117.3
Судалгаанд хамрагдсан хүн амын тоо	2228800	2237332	2254768	2322213	104.2	103.0
Үүнээс: насны бүлгээр						
0-14	689600	621847	623085	625635	90.7	100.4
15-64	1453800	1530095	1528992	1592469	109.5	104.2
65 ба дээш	85400	85390	102692	104108	121.9	101.4
Өрхийн ам бүлийн дундаж тоо	4.2	4.0	3.8	3.8	90.0	99.8

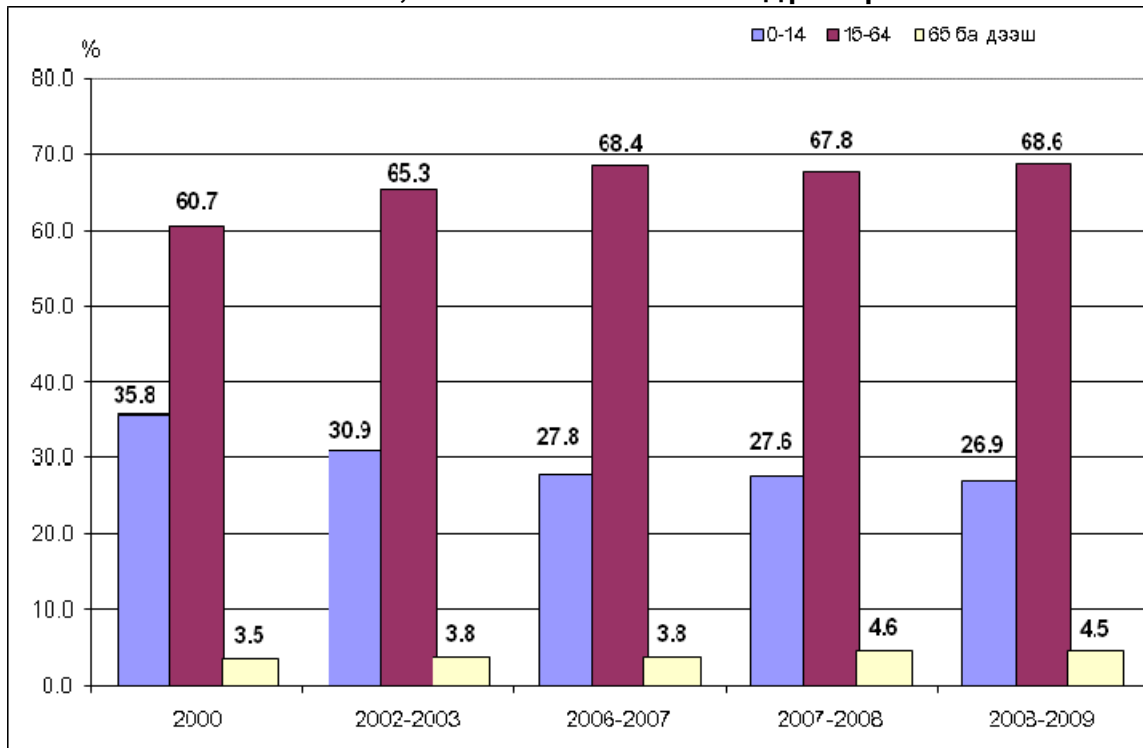
* 6 сараас дээш хугацаагаар өрхөөс гадуур амьдарч байгаа өрхийн гишүүдийг хамруулсан.

Судалгааны дүнгээр улсын хэмжээнд нийт 656.2 мянган өрх байгаа нь өмнөх оны судалгааны дүнтэй харьцуулахад 4.5 хувь буюу 28.5 мянган өрхөөр нэмэгдсэн дүн гарлаа. Өрхийн ам бүлийн тоо сүүлийн жилүүдэд буурах хандлага байгаа бөгөөд энэхүү судалгааны дүнгээр 3.8 байна.

Судалгааны үр дүнгийн тархаалтын тооцоогоор нийт хүн амын 26.9 хувийг 0-14 насны хүүхэд, 68.6 хувийг 15-64 насны, 4.5 хувийг 65, түүнээс дээш насны хүн ам эзэлж байна. Хүн амын насны бүтцийг хүн ам, орон сууцны 2000 оны тооллого болон 2002-2003, 2006-2007, 2007-2008 оны АХС-ны насны бүтэцтэй харьцуулж үзвэл сүүлийн жилүүдэд нийт хүн амын тоонд 15-64 насны хүн амын эзлэх хувь тогтвортой нэмэгдэж, харин 0-14 насны хүүхдүүдийн эзлэх

хэмжээ буурч, харин 65 ба түүнээс дээш насны хүн амын хувийн жин нэмэгдсэн хандлага ажиглагдаж байна.

Зураг 8.1 Хүн амын насны бүтэц, 2000 оны ХАОСТ, 2002-2003, 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009 оны АХС-ны дүнгээр

8.3. Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам

2008-2009 оны судалгааны түүврийн тархаалтын тооцоогоор 15, түүнээс дээш насны хүн амын тоо 1696.5 мянга болж, 2007-2008 оны судалгааны дүнтэй харьцуулахад 4.0 хувь буюу 65.0 мянган хүнээр өссөн байна.

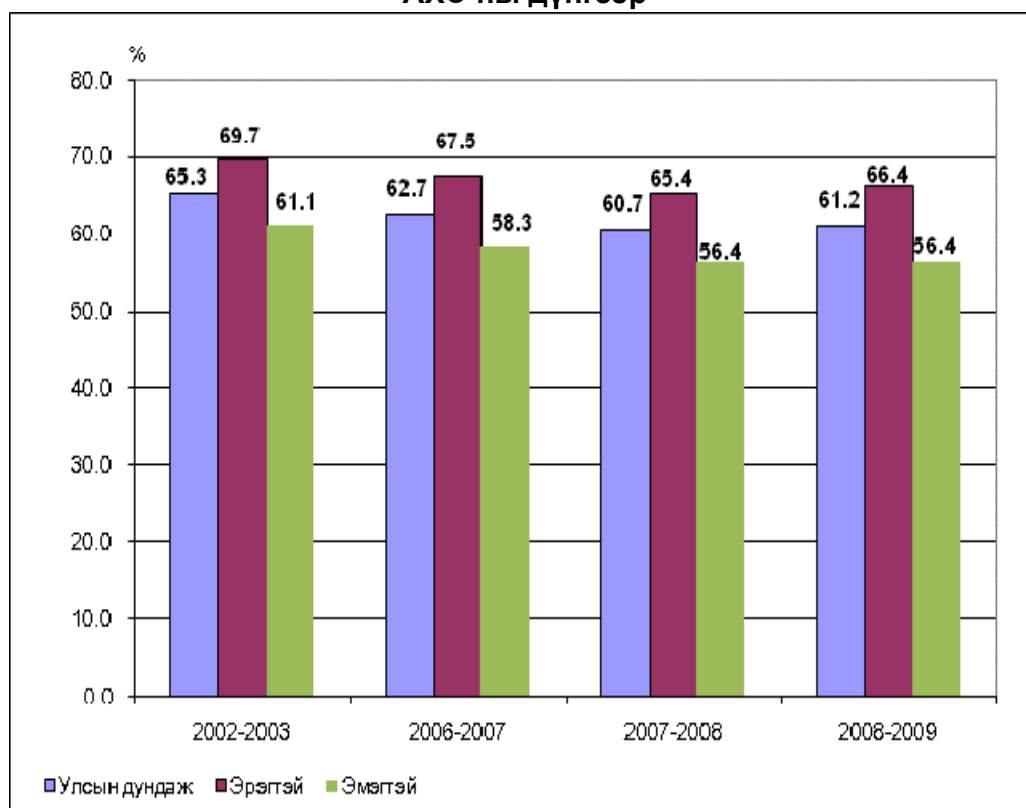
Хүснэгт 8.2 15, түүнээс дээш насны хүн амын эдийн засгийн идэвхи, АХС-ны дүнгээр

	Ажиллах хүчний судалгаа, мянган хүн				Өсөлт, бууралт, %	
	2002-2003	2006-2007	2007-2008	2008-2009	<u>2008-2009</u> 2002-2003	<u>2008-2009</u> 2007-2008
15, түүнээс дээш насны хүн ам	1539.2	1615.4	1631.7	1696.5	110.2	104.0
Эдийн засгийн идэвхитэй хүн ам	1004.8	1013.4	990.6	1038	103.3	104.8
Ажиллагчид	862.5	898.9	899.8	933.8	108.3	103.8
Ажилгүйчүүд	142.3	114.5	90.8	104.2	73.2	114.8
Эдийн засгийн идэвхигүй хүн ам	534.4	602	641.1	658.5	123.2	102.7

Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам буюу ажиллах хүчинд 2002-2003 оны судалгаа, 2006-2007 оны судалгаа тус бүрт ойролцоогоор 1.0 сая орчим хүн хамрагдаж байсан бол 2007-2008 оны судалгаанд 990.6 мянган хүн болж, 2.2 хувиар буурсан байсан. Энэ удаагийн судалгаанаас эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам 1038.0 мянган хүн болж өмнөх оноос 4.8 хувиар өссөн байна. Судалгааны дүнгээр өмнөх судалгаатай харьцуулахад ажиллагчдын тоо 3.8 хувь, ажилгүйчүүдийн тоо 14.8 хувиар тус тус өссөн нь эдийн засгийн идэвхтэй хүн амын тоо өсөхөд нөлөөлжээ.

Зураг 8.2 Ажиллах хүчний оролцооны түвшин, хүйсээр, АХС-ны дүнгээр

2008-2009 оны АХС-ны дүнгээр ажиллах хүчний оролцооны улсын дундаж түвшин 61.2 хувьд хүрч, 2007-2008 оны судалгааны дүнгээс 0.5 пунктээр өссөн нь ажиллагчдын тоо 933.8 мянгад хүрч, өмнөх оны судалгаанаас 3.8 хувиар өссөнтэй холбоотой. Эрэгтэйчүүдийн АХОТ-н 1 пунктээр өссөн бол эмэгтэйчүүдийнх өмнөх оноос өөрчлөгдөөгүй, тогтвортой байсан байна.

8.4. Ажиллагчдын тоо

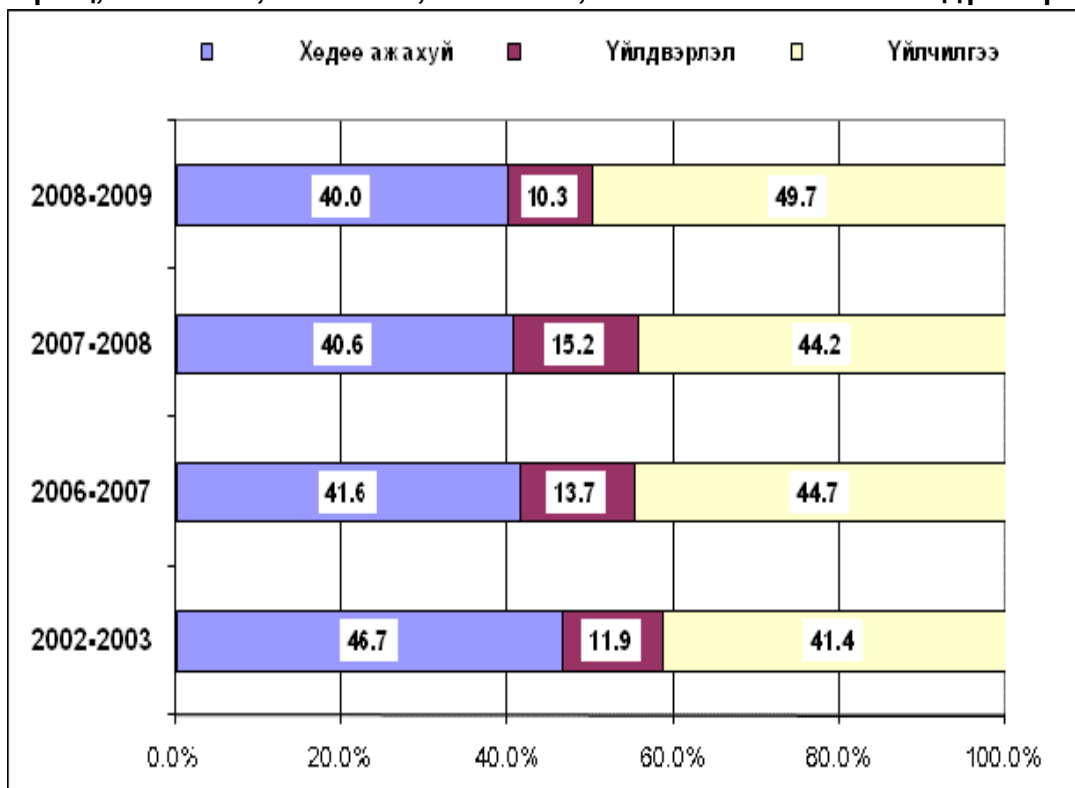
Судалгааны дүнгээр 15, түүнээс дээш насны ажил эрхэлсэн хүний тоог 2007-2008 оны АХС-тай харьцуулахад 3.8 хувиар өсч, 933.8 мянгад хүрчээ (Хүснэгт 8.3). Нийт ажил эрхэлсэн хүн амыг хүйсээр авч үзвэл эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь өмнөх судалгаатай харьцуулахад 4.5 пунктээр, эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь 3.0 пунктээр тус тус өссөн байна. Ажиллагчдын тоог хот, хөдөөгөөр авч үзэхэд хот суурин газарт ажиллагчдын тоо харьцангуй өсч (4.4 хувь) 459.5 мянгад хүрсэн бол, хөдөө орон нутагт ажиллагчдын тоо 474.4 мянгад хүрч 2007-2008 оны түвшингээс 0.5 хувиар буурчээ.

Хүснэгт 8.3 15, түүнээс дээш насны ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, 2002-2003, 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009 оны АХС-ны дүнгээр

	Ажиллах хүчний судалгаа				Өсөлт, бууралт, %	
	2002-2003	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2008-2009	2008-2009
					2002-2003	2007-2008
Тухайн үеийн ажиллагчдын тоо	862500	898932	899802	933859	108.3	103.8
Эрэгтэй	448900	463780	466052	487211	108.5	104.5
Эмэгтэй	413600	435152	433750	446648	108.0	103.0
Хот	392300	442498	423186	459474	117.1	108.6
Хөдөө	470200	456434	476616	474385	100.9	99.5
Ажиллагчдын тоо, эдийн засгийн үйл ажиллагааны үндсэн						
Хөдөө аж ахуй	402700	373760	365229	373672	92.8	102.3
Үйлдвэрлэл	102900	123035	137022	95837	93.1	69.9
Үйлчилгээ	356900	402137	397551	464350	130.1	116.8
Ажиллагчдын тоо, ажил эрхлэлтийн байдлаар						
Гэрээгээр ажиллагч	338600	336791	374129	383426	113.2	102.5
Ажил олгогч	5500	5953	43696	11428	207.8	26.2
Хоршооллын гишүүн	100	488	223	729	729.0	326.9
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	303300	305977	260628	329750	108.7	126.5
Өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч	215000	249723	221126	208526	97.0	94.3

Ажиллагчдын тоог эдийн засгийн үйл ажиллагааны үндсэн салбараар нь авч үзэхэд хөдөө аж ахуйн болон үйлчилгээний салбаруудад ажиллагчдын тоо өссөн бол, үйлдвэрлэлийн салбарт ажиллагчдын тоо буурсан дүн гарчээ.

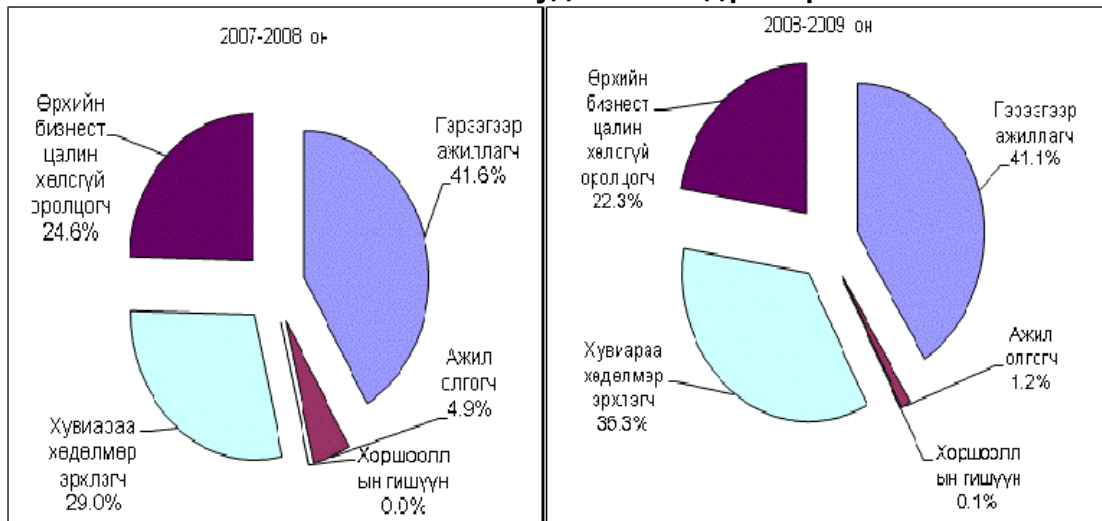
Зураг 8.3 Ажиллагчдын эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын бүтэц, 2002-2003, 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009 оны АХС-ны дүнгээр

Өмнөх оны хувьд ажиллагчдын эдийн засгийн үйл ажиллагааны үндсэн салбарын бүтцийг өмнөх судалгаануудын бүтэцтэй харьцуулбал нийт ажиллагчдын дотор хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллагчдын эзлэх хувь буурч, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарт ажиллагчдын эзлэх хувь нэмэгддэг хандлага хэвээр хадгалагдаж байсан бол 2007-2008 онд үйлчилгээний салбарт ажиллагчдын хувийн жин өмнөх судалгаанаас 16.8 пунктээр, хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллагчдын хувийн жин 2.3 пунктээр тус тус нэмэгдсэн нь үйлдвэрлэлийн салбарт ажиллагчдын хувийн жин 30.1 пунктээр буурсантай холбоотой байна (Зураг 8.3).

Ажиллагчдын ажил эрхлэлтийн байдлын бүтцийг ажиллах хүчний сүүлийн 2 судалгаагаар харьцуулан авч үзэхэд 2008-2009 онд нийт ажиллагчдын дотор хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийн хувийн жин 6.3 хувиар өссөн байна. Харин өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч, гэрээгээр ажиллагч болон ажил олгогчдын хувийн жин 0.5-3.6 пунктээр буурсан нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийн хувийн жин харьцангуй өсөхөд нөлөөлсөн байна (Зураг 8.4).

Зураг 8.4 Ажиллагчдын ажил эрхлэлтийн байдлын бүтэц, 2007-2008, 2008-2009 оны судалгааны дүнгээр

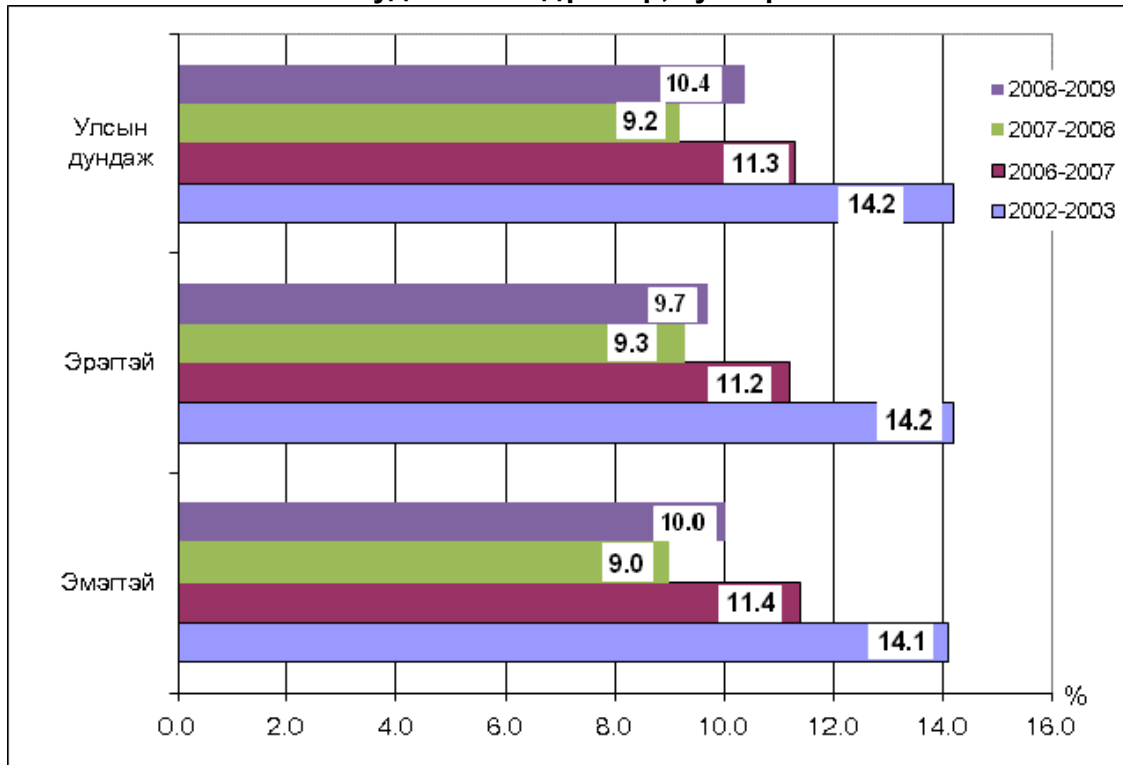

2008-2009 оны судалгааны дүнгээр 15, түүнээс дээш насны хүн амын ажил эрхлэлтийн улсын дундаж түвшин 90.0 хувь болж, өмнөх судалгааны дундаж түвшнээс 0.8 хувиар буурсан байна. Суурьшлаар авч үзвэл хот суурин газрын хүн амын ажил эрхлэлтийн түвшин 0.5 хувиар буурч 86.1 хувьд, хөдөө орон нутгийнх 1.0 хувиар буурч 94.0 хувь болж буурсан дүн гарчээ.

8.5. Ажил эрхлээгүй хүн ам

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ажилгүйдлийг бууруулах ажлын хүрээнд олон төрлийн арга хэмжээ авч явуулж байгаагийн үр дүнд сүүлийн жилүүдэд ажилгүйдлийн түвшин буурч байгаа хандлага байсан боловч 2008-2009 оны судалгааны дүнгээр 10.0 хувь болж өмнөх оноос 0.8 пунктээр өссөн байна(Зураг 8.5).

Зураг 8.5 Ажилгүйдлийн түвшин, хүйсээр, ажиллах хүчний судалгааны дүнгээр, хувиар

Мөн эрэгтэйчүүд, эмэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн түвшин 9.7-10.4 хувьд хүрч, 2007-2008 оныхоос 0.4-1.3 пунктээр нэмэгдсэн байна.

2008-2009 оны судалгааны дүнгээр ажиллагчдын тоо 3.8 хувиар өссөн ч тухайн хугацаанд ажилгүйчүүдийн тоо 14.8 хувиар өссөн нь ажилгүйчүүдийн түвшинг өсөхөд нөлөөлжээ.

БҮЛЭГ IX. ТҮҮВРИЙН АЛДАА

9.1 Нийтлэг зүйл

Судалгааны түүвэрлэлтийн нэгж нь өрх юм. *Нэг орон байранд хамт амьдардаг, нэгдмэл төсөвтэй, хүнс, амьдралын наад захын бусад хэрэгцээгээ хамтран хангадаг нэг буюу хэсэг бүлэг хүмүүсийг өрх гэнэ.* Өрхийн ам бүлийн тоонд тухайн өрхөд 6 сараас илүү хугацаагаар эзгүй байгаа (хугацаат цэргийн албан хаагч, оюутан сурагчид, гадаадад ажиллаж амьдарч байгаа болон цагдан хоригдож байгаа) иргэдийг өрхийн гишүүнд тооцохгүй.

9.2 Түүвэрлэлт

Ажиллах хүчний түүвэр судалгааны бүлэглэлтийг засаг захиргааны нэгж буюу бүх аймгууд, Улаанбаатар хотын дүүргүүд байхаар хийсэн. Энэ нь бодлого боловсруулагчдад хөдөлмөрийн статистикийн түлхүүр үзүүлэлтүүд, тухайлбал, ажилгүйдлийг аймаг, дүүргээр гаргаж өгөх боломжийг бүрдүүлэх юм. Улаанбаатар хотын хэмжээнд дүүргүүд түүврийн бүлэг болох бөгөөд хамгийн цөөн өрхтэй 2 дүүргийг нэг бүлэгт хамруулж нийт 8 бүлэг, аймаг тус бүрийг түүврийн нэг бүлэг хэмээн үзэж (21 аймаг) нийт 29 түүврийн бүлэг үүсгэсэн. Энд Улаанбаатар хотын дүүрэг, хорооны бүх хэсгүүд, аймгийн түвшинд сумын нийт багууд нь ТАШН болох юм. Ажиллах хүчний түүвэр судалгаанд 7008 өрх хамрагдах бөгөөд улирал тутам 1752 өрх шинээр түүвэрлэгдэх болно. Судалгааны түүвэрлэлтийн хүрээ нь Монголын нийт өрх бөгөөд үүнд Хүн ам, өрхийн 2007 оны жилийн эцсийн тайлан, мэдээний үр дүнг ашигласан.

Эхлээд түүврийн анхан шатны нэгжүүдийг аймаг, нийслэл сум, дүүргийн нэрийн дагуу жагсааж ТАШН-ийн хувийн дугаар, нэгж бүрд тоологдсон өрхийн тоог жагсааж түүврийн хүрээг бэлтгэсэн.

Түүвэрт хичнээн өрх хамрагдах нь судалгааны санхүүжилтээс болон түүвэр судалгааны үр дүнгийн нарийвчлалаас ихээхэн хамаарна. Судалгаанд хамрагдсан 7008 өрхөөс авсан мэдээлэл нь монгол улсын нийт өрхүүдийг төлөөлөхдөө судалгааны асуулгаар цуглуулсан мэдээллийн бодит байдал үндэсний хэмжээнд 5 хувиас хэтрэхгүй алдааны магадлалтай ба

түүвэрлэлтийн загварын нөлөөний утга нь 1.5-аас хэтрэхгүй байхаар түүвэрлэлтийг хийсэн.

Бүлэглэлт:

Улаанбаатар хотын хэмжээнд дүүрэг тус бүр түүврийн бүлэг болох бөгөөд хамгийн цөөн өрх, хүн амтай 2 дүүргийг нэгтгэн нэг бүлэг болгон нийт 8 бүлэг үүсгэсэн. Аймаг тус бүрийг нэг бүлэг хэмээн тооцож (21 аймаг) 21 бүлэг үүсэх юм. Нийтдээ $21+8=29$ бүлэг 2 шаттай түүвэр хийнэ.

Бүлэг 1: УБ хотын 1-р дүүргийн бүх хэсгүүд

Бүлэг 2: УБ хотын 2-р дүүргийн бүх хэсгүүд

.....

Бүлэг 7: УБ хотын 7-р дүүргийн бүх хэсгүүд

Бүлэг 8: УБ хотын 8, 9-р дүүргийн бүх хэсгүүд

Бүлэг 9: Архангай аймгийн бүх багууд

Бүлэг 10: Баян-Өлгий аймгийн бүх багууд

.....

Бүлэг 29: Говьсүмбэр аймгийн бүх багууд

Түүвэрлэлтийг хийхдээ 2 шатат түүврийн аргыг хэрэглэсэн. **Эхний шатанд** ТАШН, хоёр дахь шатанд түүвэрлэгдсэн анхан шатны нэгж дэх өрхийг сонгосон. Түүвэрлэлтийн эхний шатанд судалгааны нэгж (баг, хорооны хэсэг) буюу түүврийн анхан шатны нэгжийг (ТАШН) түүвэрлэлтийн пропорциональ магадлалт систем түүврийн аргаар бүлэг тус бүрт түүвэрлэлт хийгдэнэ. Ийнхүү түүвэрлэлт хийхдээ албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийн сонгогдох магадлалыг нэмэгдүүлэх зорилгоор дэд бүлэглэлтийг хийж өгнө (ХАА-ын бус хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг өрхийн хувийн жингээр тодорхойлогч үзүүлэлт болгон сонгож авсан).

Бүлэг доторх бүх судалгааны нэгжүүдийг аймаг, сум, баг, хорооны хэсгийн нэрийн дагуу жагсааж судалгааны нэгж бүрд тоологдсон өрхийн тоог тавьж түүврийн хүрээг бэлтгэсэн.

Хэмжээнд пропорциональ магадлалт түүврийн аргаар анхан шатны нэгжийг сонгоход ТАШН дэхь хүн амын тоо M_{hi} -г хэмжээний тодорхойлогч болгон ашигласан. Бүлэглэлт тус бүрээс хэмжээнд нь пропорциональ магадлалт системчилсэн түүврийн аргыг (ХПМСТ) түүвэрлэлт хийхэд хэрэглэсэн болно. Түүвэрлэлтийн үйл ажиллагааг дараах байдлаар үзүүлэв.

“ h ” бүлэг доторх ‘ i ’ ТАШН-ийн түүвэрлэгдэх магадлал дараах томъёогоор илэрхийлэгдэнэ.

$$P_{hi}^{(i)} = \frac{a_h M_{hi}}{M_h}$$

Үүнд:

a_h = бүлэг тус бүрээс авсан ТАШН-ийн тоо

M_{hi} = ‘ i ’ ТАШН-д түүврийн хүрээнд тодорхойлогдсон хүн амын тоо

$M_h = \sum M_{hi}$ = бүлэг бүр дэх түүврийн хүрээгээр тогтоогдсон нийт хүн амын тоо

“ h ” бүлэг дэх ТАШН-үүдийг аймаг, сумын нэрийн дагуу жагсааж ТАШН-ийн түүвэрлэлтийг хийсэн ба тогтоогдсон хүн амын тоог хэмжээний үзүүлэлт M_{hi} болгож авсан юм. “ M_{hi} ” өсөн нэмэгдэх утгуудыг тооцоолж уг утгуудыг ТАШН тус бүрийн харалдаа тавьсан болно. Түүврийн интервал I_{hi} -ийг дараах байдлаар тооцоолсон.

$$I_{hi} = \frac{M_h}{a_h} \quad \text{хамгийн ойр бүхэл тоонд шилжүүлнэ.}$$

“ R_h ” санамсаргүй тоо нь 0-с I_{hi} хүртэлх дурын тоо байх ба үүнийг Excel программын санамсаргүй тооны функцийн тусламжтайгаар тодорхойлов. “ a_h ” тодорхойлогч тоонуудын дарааллыг өмнөх сонгогдсон тоон дээр I_{hi} -г нэмж олсон болно.

$$R_h, (R_h + I_{hi}), (R_h + 2I_{hi}), (R_h + 3I_{hi}), \dots, (R_h + (j-1)I_{hi}), (R_h + (a_h - 1)I_{hi})$$

Хоёр дахь шатанд сонгогдсон ТАШН бүрээс түүвэр олонлогийг бүрдүүлэх өрхүүдийг энгийн санамсаргүй түүврийн аргаар сонгосон. ТАШН-үүдээс ирүүлсэн өрхийн жагсаалтад үндэслэн санамсаргүйгээр 8 өрхийг сонгож, судалгаанд хамруулсан.

Түүврийн жин

Түүврийн жин доорхи томъёоны дагуу тодорхойлогдоно:

$$M_{srij} = \frac{P_s \times H_{srij}}{n_{sr} \times p_{sri} \times h_{srij}} - \text{Дэд түүвэрлэлт тус бүр дэх түүврийн анхан}$$

шатны жинг тооцох томъёо

$$M_{sij} = \frac{1}{2} \times \frac{P_s \times H_{srij}}{n_{sr} \times p_{sri} \times h_{srij}} - \text{Дэд түүвэрлэлтийг нэгтгэсэн түүврийн}$$

анхан шатны нэгжийн жинг тооцох томъёо

$$M_{tsij} = \frac{1}{2} \times \frac{P_s \times H_{srij}}{n_{tsr} \times p_{sri} \times h_{srij}} - \text{t-р улирлын жингийн томъёо}$$

P, p, n, H & h-ийн утгууд

- P – тухайн бүлгийн хэмжээ буюу бүлгийн нийт хүн амын тоо.
- p – тухайн анхан шатны нэгж дэх нийт хүн амын тоо
- n – тухайн дэд түүвэрлэлтээр тоологдох түүврийн анханн шатны нэгжийн тоо
- H – тухайн бүлгийн анхан шатны нэгжийн дэд түүвэрлэлт дэх өрхийн нийт тоо.
- h – тухайн бүлгийн анхан шатны нэгжийн дэд түүвэрлэлт дэх түүвэрлэгдэх өрхийн тоо.

Вариаци болон стандарт алдааны тооцоо

Судалгааны үр дүнгийн нарийвчлал, төлөөлөх чадварыг гаргах нь тооцооны зайлшгүй хэсэг юм.

Тухайн сонгож авсан у үзүүлэлтийн вариацийг тооцох томъёо нь:

$$\text{var}(y) = \sum [(1 - f_h) (a_h / a_n - 1) \sum (y_{hi}^2 - y_h^2 / a_h)]$$

үүнд

f_h = “h” бүлгийн түүврийн хувь

a_h = “h” бүлгээс түүвэрлэсэн ТАШН-ийн тоо

y_{hi} = h бүлгийн i тооллогын нэгжийн у үзүүлэлтийн утга

Судалгааны үр дүнгийн стандарт алдааны утга нь түүвэр хийснээс шалтгаалан ерөнхий олонлогийн бодит утга буюу параметрээс түүврийн утга хэр зэрэг хэлбэлзэж байгааг үзүүлнэ. Стандарт алдааг $se(y)$ түүврийн үндсэн дээр тооцохдоо:

$$se(y) = \text{var}(y)^{1/2}$$

Харьцангуй стандарт алдаа буюу вариацийн коэффициент нь cv , түүврийн тооцооны утгын харьцангуй вариацийн утгыг илэрхийлэх ба өөрөөр хэлбэл түүврийн алдаа нь тооцооны утгатайгаа харьцуулахад ямархуу далайцтай байна гэдгийг үзүүлнэ. Вариацийн коэффициентийг доорхи аргаар тооцно.

$$cv(y) = se(y) / y.$$

Дундаж, харьцаа гэх мэт үзүүлэлтийн тооцооны утгын далайц, хэмжих нэгж нь өөр өөр байдгаас хамааран тухайн судлагдаж байгаа үзүүлэлтийн талаар хийгдсэн янз бүрийн судалгааны үр дүнгийн стандарт алдаануудыг шууд харьцуулах боломжгүй учраас cv буюу пропорцианаль алдаа нь төлөөлөх чадварыг харьцуулах боломж олгодог. Түүврийн хэмжээ болон түүврийн арга нь түүврийн алдаа хэр зэрэг их, бага байхыг тодорхойлох бөгөөд зарим үзүүлэлтийн хувьд түүврийн алдаа өндөр байх боломжтой бөгөөд эдгээр тоог ашиглахдаа анхааралтай байх хэрэгтэй.

9.3 Түүврийн алдаа

Түүвэр судалгаа хийгдэж байгаатай уялдан дараахь 2 төрлийн алдаа гарч байдаг. Үүнд

- 1) түүвэрлэлтийн алдаа; 2) түүвэрлэлтийн бус алдаа;

Түүвэрлэлтийн бус алдаа нь тоон мэдээллийг цуглуулах, боловсруулах, тархаах үйл явцын үед гардаг. Энэхүү алдаанд судалгааны бэлтгэл үе шат, мэдээлэл цуглуулах үед хийсэн тоологч, мэдээлэгчийн санамсаргүй болон санаатай хийсэн алдаа, боловсруулалтын шатанд гарсан алдааг хамруулж авч үздэг. Түүвэрлэлтийн бус алдаа нь түүврийн үр дүнгийн алдааны ихэнх хувийг эзэлдэг бөгөөд түүврийн дизайн болон түүвэр судалгааг явуулах үе шатуудаас хамаардаггүй. Түүвэрлэлтийн бус алдаа нь гарсаар байдаг бөгөөд судалгааг явуулах бүхий л үе шатанд багасгах арга хэмжээг авдаг. Нөгөөтэйгүүр

түүвэрлэлтийн бус алдааг статистикийн аргаар тооцолох боломж хомс байдаг. Харин түүвэрлэлтийн алдааг статистикийн аргаар тооцолдог.

Нийт олонлогоос түүвэрлэн авсан ажиглалт дээр тулгуурлан үр дүнг тооцдогос улбаалан түүвэрлэлтийн алдаа гардаг. Түүвэрлэлтийн алдаа тухайн судалгааг хийхэд ашигласан түүврийн төрөл болон түүврийн хэмжээнээс хамаарна. Энэхүү алдааг боломжит түвшинд байлгах үүднээс түүврийн загварыг болон түүврийн хэмжээг сонгосон.

Улсын хэмжээнд тодорхойлогдсон түүврийн анхан шатны нэгж бүрээс тус түүвэрт сонгогдсон түүврийн нэгжээс судалгаа авч үр дүнг тооцсонтой холбоотойгоор судалгааны үр дүн бодит утгаас ямар хэмжээний хэлбэлзэлтэй байгааг түүвэрлэлтийн алдаа илэрхийлнэ. Түүврийн загвар болон түүврийн хэмжээнд тулгуурлан алдааг тооцсон бөгөөд зарим нэг үзүүлэлтийн алдааны хязгаар өндөр байх нь түүврийн загварыг сонгох үе шатанд харагдаж байсан.

Судалгааны түүвэрлэлтийн алдааг дараахь үзүүлэлтийн тусламжтайгаар тооцоолсон бөгөөд түүврийн алдааг илэрхийлэх гол үзүүлэлт нь вариацийн коэффициент болно.

- Ерөнхий олонлогийн үзүүлэлтийн тооцооны утга
- Стандарт алдаа
- Вариацийн коэффициент
- 95 хувийн итгэмжлэгдэх интервал
- Тооцоо хийхэд ашиглагдсан ажиглалтын тоо

Түүвэрлэлтийн алдааг судалгааны үндсэн үзүүлэлтүүдийн хувьд улсын түвшин, хот, хөдөө, хүйсээр, бүс нутаг, аймгийн хэмжээнд гэсэн ангиллаар тооцсон.

Нийт хүн ам

	Тооцооны утга	Ажиглалтын тоо	Стандарт алдаа	95% итгэмжлэгдэх интервал		Вариацийн коэффициент
				Доод	Дээд	
НИЙТ	2,322,213	24,940	159.9	2,321,893	2,322,533	0.6
ХОТ, ХӨДӨӨ						
Хот	1,334,568	14,386	165.2	1,334,237	1,334,898	1.1
Хөдөө	987,645	10,554	126.5	987,392	987,898	1.2
ХҮЙС						
Эрэгтэй	1,133,521	12,161	98.7	1,133,323	1,133,718	0.8
Эмэгтэй	1,188,692	12,779	102.1	1,188,488	1,188,897	0.8
БҮС						
Баруун	365,056	4,378	64.5	364,927	365,185	1.5
Хангай	523,249	5,455	65.8	523,117	523,380	1.2
Төв	398,145	3,968	58.6	398,027	398,262	1.5
Зүүн	184,951	1,952	41.8	184,867	185,034	2.1
Улаанбаатар	850,813	9,187	105.1	850,603	851,023	1.1
АЙМАГ						
Архангай	77,395	815	23.9	77,347	77,443	2.9
Баян-Өлгий	88,199	1,176	30.2	88,138	88,259	2.6
Баянхонгор	74,766	782	23.8	74,718	74,813	3.0
Булган	56,684	705	26.7	56,630	56,737	3.8
Говь-Алтай	50,904	640	24.0	50,856	50,952	3.8
Дорноговь	56,234	595	20.0	56,194	56,274	3.4
Дорнод	69,516	697	31.1	69,454	69,578	4.5
Дундговь	46,341	349	15.8	46,309	46,373	4.5
Завхан	72,828	686	16.5	72,795	72,861	2.4
Өвөрхангай	112,302	1,066	30.3	112,241	112,363	2.8
Өмнөговь	50,030	356	15.7	49,999	50,061	4.4
Сүхбаатар	49,752	581	17.3	49,717	49,786	3.0
Сэлэнгэ	77,766	923	23.8	77,719	77,814	2.6
Төв	83,159	722	28.5	83,102	83,216	4.0
Увс	76,242	738	31.3	76,179	76,304	4.2
Ховд	76,884	1,138	29.4	76,825	76,943	2.6
Хөвсгөл	114,318	1,232	27.0	114,264	114,372	2.2
Хэнтий	65,683	674	22.7	65,638	65,729	3.4
Дархан-Уул	72,209	801	24.8	72,159	72,258	3.1
Улаанбаатар	850,813	9,187	105.1	850,603	851,023	1.1
Орхон	87,785	855	21.3	87,742	87,827	2.5
Говьсүмбэр	12,406	222	12.0	12,382	12,430	5.4

Ажиллах хүч

	Тооцооны утга	Ажиглалтын тоо	Стандарт алдаа	95% итгэмжлэгдэх интервал		Вариацийн коэффициент
				Доод	Дээд	
НИЙТ	1,038,058	11,112	113.5	1,037,831	1,038,285	1.0
ХОТ, ХӨДӨӨ						
Хот	533,580	5,747	85.8	533,408	533,751	1.5
Хөдөө	504,478	5,365	77.7	504,322	504,633	1.4
ХҮЙС						
Эрэгтэй	539,620	5,774	66.9	539,486	539,754	1.2
Эмэгтэй	498,438	5,338	65.5	498,307	498,569	1.2
БҮС						
Баруун	179,815	2,168	39.2	179,736	179,893	1.8
Хангай	255,353	2,642	53.9	255,245	255,460	2.0
Төв	197,234	1,938	38.5	197,157	197,311	2.0
Зүүн	73,576	788	37.5	73,501	73,651	4.8
Улаанбаатар	332,081	3,576	60.1	331,961	332,201	1.7
АЙМАГ						
Архангай	44,318	466	20.2	44,277	44,358	4.3
Баян-Өлгий	44,651	595	18.2	44,615	44,688	3.1
Баянхонгор	35,242	368	18.9	35,205	35,280	5.1
Булган	24,027	299	12.8	24,001	24,052	4.3
Говь-Алтай	27,678	346	12.6	27,653	27,704	3.6
Дорноговь	26,111	276	14.6	26,082	26,140	5.3
Дорнод	21,882	218	23.4	21,836	21,929	10.7
Дундговь	23,235	175	9.9	23,215	23,255	5.7
Завхан	32,041	301	14.9	32,011	32,071	5.0
Өвөрхангай	57,580	537	33.3	57,513	57,646	6.2
Өмнөговь	26,074	186	11.6	26,050	26,097	6.2
Сүхбаатар	24,952	293	14.4	24,923	24,981	4.9
Сэлэнгэ	37,709	448	15.3	37,679	37,740	3.4
Төв	46,612	404	15.3	46,581	46,642	3.8
Увс	36,779	356	12.5	36,754	36,804	3.5
Ховд	38,664	570	21.0	38,622	38,706	3.7
Хөвсгөл	54,467	583	23.6	54,420	54,515	4.0
Хэнтий	26,742	277	18.6	26,705	26,779	6.7
Дархан-Уул	32,534	361	16.0	32,502	32,566	4.4
Улаанбаатар	332,081	3,576	60.1	331,961	332,201	1.7
Орхон	39,719	389	15.9	39,687	39,750	4.1
Говьсүмбэр	4,959	88	7.6	4,944	4,974	8.7

Ажиллагчид

	Тооцооны утга	Ажиглалтын тоо	Стандарт алдаа	95% итгэмжлэгдэх интервал		Вариацийн коэффициент
				Доод	Дээд	
НИЙТ	933,858	10,005	120.1	933618	934098	1.2
ХОТ, ХӨДӨӨ						
Хот	459,474	4957	77.4	459319	459628	1.6
Хөдөө	474,384	5048	85.0	474214	474554	1.7
ХҮЙС						
Эрэгтэй	487,210	5217	70.1	487070	487351	1.3
Эмэгтэй	446,648	4,788	65.6	446516	446779	1.4
БҮС						
Баруун	164,134	1,991	45.2	164044	164225	2.3
Хангай	233,359	2415	61.7	233235	233482	2.6
Төв	180,218	1760	44.2	180130	180306	2.5
Зүүн	66,108	708	39.6	66028	66187	5.6
Улаанбаатар	290,039	3,131	54.2	289931	290148	1.7
АЙМАГ						
Архангай	43,752	460	21.0	43710	43794	4.6
Баян-Өлгий	43,980	586	19.3	43941	44018	3.3
Баянхонгор	34,962	365	18.4	34926	34999	5.0
Булган	20,550	256	16.2	20518	20583	6.3
Говь-Алтай	25,431	316	15.8	25400	25463	5.0
Дорноговь	22,326	236	16.0	22294	22358	6.8
Дорнод	21,506	215	23.6	21459	21553	11.0
Дундговь	21,770	164	11.1	21748	21792	6.8
Завхан	30,354	285	15.7	30323	30385	5.5
Өвөрхангай	55,603	519	35.1	55533	55673	6.8
Өмнөговь	24,655	175	12.4	24630	24680	7.1
Сүхбаатар	21,924	258	17.9	21888	21960	6.9
Сэлэнгэ	36,586	434	17.1	36552	36620	3.9
Төв	44,058	383	17.3	44023	44092	4.5
Увс	30,643	306	13.4	30616	30670	4.4
Ховд	33,726	498	26.5	33673	33779	5.3
Хөвсгөл	50,652	539	28.6	50594	50709	5.3
Хэнтий	22,677	235	23.3	22631	22724	9.9
Дархан-Уул	26,914	299	18.0	26878	26950	6.0
Улаанбаатар	290,039	3,131	54.2	289931	290148	1.7
Орхон	27,840	276	16.5	27807	27873	6.0
Говьсүмбэр	3,910	69	7.2	3895	3924	10.4

Ажилгүйчүүд

	Тооцооны утга	Ажиглалтын тоо	Стандарт алдаа	95% итгэмжлэгдэх интервал		Вариацийн коэффициент
				Доод	Дээд	
НИЙТ	104,200	1,107	49.0	104101.9	104297.8	4.4
ХОТ, ХӨДӨӨ						
Хот	74,106	790	41.3	74023.8	74188.9	5.2
Хөдөө	30,093	317	25.4	30042.8	30144.2	8.0
ХҮЙС						
Эрэгтэй	52,410	557	27.4	52354.8	52464.5	4.9
Эмэгтэй	51,790	550	28.3	51733.7	51846.8	5.1
БҮС						
Баруун	15,680	177	20.9	15638.1	15721.9	11.8
Хангай	21,994	227	26.1	21941.5	22046.0	11.5
Төв	17,016	178	14.6	16986.7	17045.0	8.2
Зүүн	7,469	80	12.9	7442.7	7494.5	16.2
Улаанбаатар	42,042	445	30.1	41981.4	42101.9	6.8
АЙМАГ						
Архангай	565	6	2.0	561.3	569.4	33.7
Баян-Өлгий	672	9	3.9	663.9	679.5	43.4
Баянхонгор	280	3	2.1	275.9	284.5	71.0
Булган	3,477	43	10.6	3455.4	3497.9	24.7
Говь-Алтай	2,247	30	7.3	2232.6	2261.9	24.4
Дорноговь	3,785	40	5.2	3775.0	3795.9	13.1
Дорнод	376	3	2.9	370.5	382.3	97.9
Дундговь	1,465	11	2.9	1459.3	1471.0	26.6
Завхан	1,687	16	4.4	1678.2	1695.9	27.6
Өвөрхангай	1,977	18	7.0	1962.9	1991.0	39.0
Өмнөговь	1,419	11	4.6	1409.8	1428.0	41.4
Сүхбаатар	3,028	35	8.2	3011.4	3044.0	23.3
Сэлэнгэ	1,123	14	3.6	1116.1	1130.6	25.9
Төв	2,554	21	5.9	2542.0	2565.7	28.1
Увс	6,136	50	11.6	6113.0	6159.4	23.2
Ховд	4,938	72	12.2	4913.6	4962.2	16.9
Хөвсгөл	3,816	44	7.5	3800.9	3830.9	17.0
Хэнтий	4,064	42	7.8	4048.8	4080.1	18.6
Дархан-Уул	5,620	62	7.6	5604.9	5635.3	12.2
Улаанбаатар	42,042	445	30.1	41981.4	42101.9	6.8
Орхон	11,879	113	13.9	11850.9	11906.6	12.3
Говьсүмбэр	1,049	19	2.7	1043.8	1054.5	14.0

ХАВСРАЛТ

Хүснэгт 1. Судалгаанд хамрагдсан хүн амын тоо, насны бүлэг, хүйс, байршлаар

Насны бүлэг, байршил		Бүгд	Үүнээс хүйсээр, (%)	
			Эрэгтэй	Эмэгтэй
Хүн амын тоо - бүгд		2322213	48.8	51.2
Насны бүлгээр	0-4	187903	49.0	51.0
	5-9	205536	51.3	48.7
	10-14	232196	53.1	46.9
	15 - 19	254650	51.7	48.3
	20 - 24	227440	47.6	52.4
	25 - 29	196630	49.1	50.9
	30 - 34	183256	47.7	52.3
	35 - 39	181658	46.0	54.0
	40 - 44	164113	47.9	52.1
	45 - 49	155016	46.2	53.8
	50 - 54	111378	47.1	52.9
	55 - 59	67194	47.0	53.0
	60 - 64	51134	47.4	52.6
	65 - 69	44650	45.2	54.8
70 +	59458	44.4	55.6	
Хөдөлмөрийн насны хүн (16-59 нас)		1494130	48.1	51.9
5-аас дээш насны хүн ам		152451	48.1	51.9
15-аас дээш насны хүн ам		141381	47.9	52.1
Хот-Бүгд		1334568	47.9	52.1
Хөдөлмөрийн насны хүн (16-59 нас)		895907	46.9	53.1
5-аас дээш насны хүн ам		88407	47.9	52.1
15-аас дээш насны хүн ам		84428	46.8	53.2
Хөдөө-Бүгд		987645	50.1	49.9
Хөдөлмөрийн насны хүн (16-59 нас)		598222	0.0	50.3
5-аас дээш насны хүн ам		64044	50.1	49.9
15-аас дээш насны хүн ам		56954	49.5	50.5

Хүснэгт 2. Судалгаанд хамрагдсан хүн амын тоо, бүс, аймаг, нийслэл, хүйсээр

Бүс, аймаг/нийслэл		Бүгд	Үүнээс хүйсээр, (%)	
			Эрэгтэй	Эмэгтэй
Нийт хүн амын тоо - бүгд		2322213	48.8	51.2
Бүсээр	Баруун	365056	50.3	49.7
	Хангай	523249	49.0	51.0
	Төв	398145	49.9	50.1
	Зүүн	184951	51.2	48.8
	Улаанбаатар	850813	47.0	53.0
Аймаг/ Нийслэлээр	Архангай	77395	47.2	52.8
	Баян-Өлгий	88199	49.9	50.1
	Баянхонгор	74766	51.9	48.1
	Булган	56684	49.8	50.2
	Говь-Алтай	50904	50.1	49.9
	Дорноговь	56234	46.5	53.5
	Дорнод	69516	53.6	46.4
	Дундговь	46341	53.0	47.0
	Завхан	72828	50.8	49.2
	Өвөрхангай	112302	48.6	51.4
	Өмнөговь	50030	49.5	50.5
	Сүхбаатар	49752	48.0	52.0
	Сэлэнгэ	77766	52.8	47.2
	Төв	83159	49.7	50.3
	Увс	76242	49.7	50.3
	Ховд	76884	51.1	48.9
	Хөвсгөл	114318	49.3	50.7
	Хэнтий	65683	51.1	48.9
	Дархан-Уул	72209	48.6	51.4
	Улаанбаатар	850813	47.0	53.0
	Орхон	87785	47.8	52.2
Говьсүмбэр	12406	46.8	53.2	

Хүснэгт 4. 15 ба түүнээс дээш насны эдийн засгийн идэвхгүй хүн амын тоо, бүтэц, хүйсээр, идэвхгүй байгаа шалтгаан, байршлаар, %

Шалтгаан, байршлаар	Эдийн засгийн идэвхгүй хүн ам	Үүнээс хүйсээр, %		
		Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Улсын дүн - бүгд	698635	100.0	100.0	100.0
Гэрийн ажилтай	48925	7.1	3.6	9.4
Суралцдаг	294921	42.2	48.7	37.6
Тэтгэвэрт гарсан, өндөр настан	177062	25.3	22.3	27.6
Хөгжлийн бэрхшээлтэй	43194	6.2	7.6	5.2
Ажил хийхэд бэлэн бус	2098	0.3	0.3	0.3
Хүүхэд асарсан	47697	6.8	0.9	11.1
Өвчтэй байсан	11433	1.6	1.9	1.4
Хөдөлмөрийн нас хүрээгүй	255	0.0	0.1	0.0
Өвчтөн, өндөр настан асарсан	6874	1.0	0.8	1.1
Бусад	66177	9.5	13.8	6.3
Хот - бүгд	502011	100.0	100.0	100.0
Гэрийн ажилтай	38177	7.6	4.3	10.0
Суралцдаг	207611	41.4	48.0	36.5
Тэтгэвэрт гарсан, өндөр настан	124894	24.9	22.7	26.5
Хөгжлийн бэрхшээлтэй	29797	5.9	7.7	4.6
Ажил хийхэд бэлэн бус	1747	0.3	0.3	0.4
Хүүхэд асарсан	39624	7.9	0.9	13.0
Өвчтэй байсан	8386	1.7	1.9	1.5
Хөдөлмөрийн нас хүрээгүй	153	0.0	0.1	0.0
Өвчтөн, өндөр настан асарсан	5416	1.1	0.7	1.4
Бусад	46206	9.2	13.4	6.1
Хөдөө - бүгд	196625	100.0	100.0	100.0
Гэрийн ажилтай	10747	5.5	2.2	7.8
Суралцдаг	87310	44.4	50.3	40.3
Тэтгэвэрт гарсан, өндөр настан	52168	26.5	21.2	30.3
Хөгжлийн бэрхшээлтэй	13397	6.8	7.2	6.5
Ажил хийхэд бэлэн бус	351	0.2	0.1	0.2
Хүүхэд асарсан	8073	4.1	0.9	6.4
Өвчтэй байсан	3047	1.5	2.1	1.2
Хөдөлмөрийн нас хүрээгүй	102	0.1	0.0	0.1
Өвчтөн, өндөр настан асарсан	1458	0.7	1.0	0.5
Бусад	19971	10.2	15.0	6.7

Ажиллах хүчний судалгааны тайлан

Хүснэгт 5. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, насны бүлэг, салбараар

Насны бүлэг	Ажиллагчид - бүгд		Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар, (%)																					
	Тоо	Хувь	ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуй, загас барилт, ан агнуур	Үйл уурхай, олборлолт	Боловсруулах үйлдвэрлэл	Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	Усан хангамж, бохир ус, хорт хаягдлын менежмент болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	Барилга	Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклийн засвар үйлчилгээ	Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	Байр, сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	Мэдээлэл, холбоо	Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон захиргааны болон дамжлаг үзүүлэх үйл ажиллагаа	Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	Боловсрол	Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	Урлаг, үзэвэр, тоглоом наадам	Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	Хүн хөрслөн ажиглуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа		
15 ба түүнээс дээш насны хүн ам-бүгд	933859	100.0	40.0	2.4	5.8	1.3	0.7	4.7	12.1	6.4	2.1	1.2	1.5	0.1	0.8	1.0	5.9	7.4	3.7	0.7	1.7	0.2	0.3	
Насны бүлгээр	38849.5	2.9	8.4	1.5	2.5	0.0	5.5	2.2	1.4	1.1	5.4	1.9	0.0	26.2	0.0	1.2	0.6	0.2	0.5	1.6	1.0	0.0	0.0	
	99564.5	9.1	13.2	11.5	9.8	5.2	4.2	13.4	8.2	7.8	18.6	12.1	23.2	0.0	5.5	13.0	6.6	5.8	4.5	13.9	9.6	5.3	0.0	
	137264	14.6	14.9	13.0	18.1	12.1	3.4	12.0	12.5	15.6	17.1	23.8	19.8	22.8	15.2	15.8	18.1	15.1	10.2	8.4	11.1	8.2	18.9	
	139100	14.2	14.7	16.2	16.8	16.6	8.8	15.7	14.9	16.0	12.5	9.5	16.4	0.0	18.3	16.6	16.7	13.0	11.9	17.5	16.9	11.1	18.7	
	141547	15.9	13.0	19.6	15.3	18.4	18.0	15.7	19.7	15.5	15.4	15.5	16.2	0.0	17.2	13.5	12.9	15.7	17.0	15.8	17.7	24.1	18.6	
	129272	15.9	9.9	16.2	14.5	19.5	22.5	16.5	18.5	15.0	15.9	14.9	20.5	9.7	20.8	16.9	16.0	16.6	18.3	10.4	16.1	18.3	12.8	
	117060	16.0	9.2	13.4	13.3	16.0	26.2	14.5	15.0	15.0	15.9	10.4	10.5	8.7	30.2	9.0	15.9	13.7	21.3	15.3	10.5	26.6	24.6	
	72213.8	6.9	6.9	5.7	7.2	7.6	11.4	6.4	6.5	8.9	4.2	4.2	5.2	5.0	0.0	10.7	8.8	13.9	11.7	7.4	9.4	0.0	3.5	
	31974.1	3.2	4.0	2.5	2.0	4.0	0.0	0.0	2.8	2.5	2.6	1.0	1.0	0.6	0.0	3.3	3.4	5.0	3.2	6.7	5.3	6.4	2.9	
	13347.1	0.8	2.5	0.4	0.2	0.6	0.0	0.4	0.4	0.6	0.6	0.0	0.0	0.4	0.0	3.8	0.0	1.0	0.9	1.4	3.0	1.3	0.0	0.0
	8593	0.3	2.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.2	0.2	0.2	0.5	0.0	0.0	0.0	2.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	0.0	0.0
	5073	0.2	1.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.5	0.0	0.0
	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Хөдөлмөрийн насны хүн ам (16-59)	902324	100.0	38.5	2.5	6.0	1.4	0.7	4.8	12.4	6.6	2.2	1.2	1.5	0.0	0.8	1.0	6.1	7.6	3.8	0.7	1.7	0.2	0.3	

Ажиллах хүчний судалгааны тайлан

Хүснэгт 6. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, байршил, бүс, аймаг, нийслэлээр Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар, (%)

Байршил, бүс, аймаг, нийслэл	Ажиллагчид - бүгд		Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар, (%)																					
	Тоо	Дүн	ХАА, ангийнүүр, ойн аж ахуй, засаг барилт, ангийнүүр	Уул уурхай, ордондонт	Борлуулалт	Цэвэрлэлт, хий, уур, газаржуулалтын хангамж	Үсан хангамж болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	Менеджмент болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	Барилаа	Бөөний болон жижигтэн худалдаа, машин, моторийн засвар, үйлчилгээ	Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	Байр, сууд болон хоол хүнсээр үйлдэх үйл ажиллагаа	Магазан, хандоо	Самуулийн болон давтлын үйл ажиллагаа	Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	Мэргэнийн шилжэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	Захирагчийн болон дамжарч үзүүлэх үйл ажиллагаа	Төрийн үйлдвэр ба барилгын хамгаалах үйл ажиллагаа	Хүн амын нийгмийн хамгаалал	Борлоо	Хүний аргуйл мөчлөх ба нийгмийн үйл ажиллагаа	Урлэр, явср, торлом наадам	Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	Хүн хөрснөн ажиллуудар өрхийн үйл ажиллагаа
Хот	459475	76.8	5.8	58.5	80.2	85.1	81.4	89.7	82.6	80.9	83.4	90.0	76.2	100.0	82.3	83.9	67.0	68.5	74.2	76.0	90.3	75.6	81.7	
Хөдөө	474384	23.2	94.2	41.5	19.8	14.9	18.6	10.3	17.4	19.1	16.6	10.0	23.8	0.0	17.7	16.1	33.0	31.5	25.8	24.0	9.7	24.4	18.3	
Баруун	164134	11.3	26.2	3.8	7.0	6.2	11.2	9.2	13.9	6.9	8.3	9.4	14.3	0.0	14.8	4.8	14.2	18.8	16.3	12.7	11.8	6.7	21.2	
Хангай	233359	16.8	39.4	38.9	16.2	14.2	19.7	9.4	15.7	10.3	13.1	6.9	11.9	22.8	15.4	10.1	14.5	19.8	15.7	14.3	9.3	19.5	15.9	
Төв	180218	18.2	21.7	28.7	15.4	21.9	29.7	12.7	15.9	22.4	11.6	10.9	11.3	0.0	7.2	16.3	23.6	18.5	15.7	16.7	11.1	54.3	15.6	
Зүүн	66108	4.8	10.8	8.4	2.3	5.2	2.9	2.4	3.9	1.5	4.9	5.9	3.2	0.0	2.7	4.2	7.8	5.0	9.6	11.4	4.0	5.3	0.0	
Улаанбаатар	290040	48.9	1.8	20.2	59.1	52.5	36.5	66.3	50.6	58.9	62.2	66.9	59.3	77.2	59.9	64.6	39.9	37.9	42.7	44.9	63.8	14.2	47.3	
Архангай	43752	2.3	8.6	0.4	1.5	2.4	2.9	1.6	2.1	0.7	1.8	0.0	2.1	0.0	2.5	0.0	3.0	3.5	3.1	5.9	0.7	0.0	6.2	
Баян-Өлгий	43980	2.4	7.8	0.3	1.3	1.7	2.3	3.6	3.0	1.6	4.3	2.1	2.2	0.0	5.0	0.7	2.6	4.8	2.5	2.3	2.4	0.0	0.0	
Баянхонгор	34962	2.5	6.3	7.0	1.6	3.2	3.2	0.2	1.5	1.7	0.0	3.2	2.9	0.0	1.3	0.0	2.6	2.6	3.2	1.4	1.8	5.5	3.4	
Булган	20550	1.1	3.6	1.2	0.9	0.5	0.0	1.5	0.6	0.8	0.8	0.0	0.6	0.0	1.0	1.8	2.6	2.8	1.1	1.3	1.0	0.0	0.0	
Говь-Алтай	25431	2.1	4.0	0.3	0.2	1.2	6.7	0.6	2.0	0.5	1.3	2.2	3.1	0.0	0.9	0.8	4.0	3.4	2.7	0.0	1.4	0.0	8.3	
Дорноговь	22326	2.3	2.2	4.9	0.9	2.4	6.2	2.7	1.5	5.7	1.5	2.7	1.4	0.0	0.0	2.0	4.2	1.5	2.4	4.5	1.3	0.0	0.0	
Дорнод	21506	2.0	3.1	0.0	0.8	2.3	1.5	0.4	1.3	1.0	2.2	2.5	0.0	0.0	1.3	3.3	5.0	2.5	1.6	8.3	0.6	5.3	0.0	
Дундговь	21770	1.4	4.0	0.0	1.0	1.1	0.0	0.3	2.1	0.0	0.7	0.0	0.9	0.0	1.8	0.0	1.6	1.5	1.9	4.1	0.0	0.0	9.3	
Завхан	30354	1.5	4.8	0.5	2.0	0.0	0.0	0.5	3.6	2.2	0.5	0.0	4.6	0.0	1.5	0.0	2.4	3.2	2.4	0.0	2.7	0.0	0.0	
Өвөрхангай	55603	3.3	11.1	4.9	3.7	2.3	0.0	0.7	2.9	2.3	2.7	0.0	2.3	22.8	0.0	1.0	3.3	2.9	1.5	1.5	0.7	0.0	3.0	
Өмнөговь	24655	4.2	3.9	5.6	0.3	2.0	0.0	0.3	1.8	0.7	2.8	1.3	0.0	0.0	0.0	7.2	2.4	1.3	2.0	0.0	3.0	54.3	0.0	
Сүхбаатар	21924	1.4	4.1	2.3	1.1	1.4	1.5	0.8	0.8	0.0	2.2	1.6	3.2	0.0	0.0	0.0	0.9	1.7	0.9	1.8	1.3	3.4	0.0	
Сэлэнгэ	36586	3.2	4.6	9.3	4.8	3.9	2.8	2.2	2.4	5.6	2.2	3.8	2.6	0.0	0.0	0.0	3.6	3.2	2.4	5.2	1.6	0.0	6.3	
Төв	44058	3.4	6.4	0.5	2.0	2.5	18.1	3.6	2.0	4.3	1.2	1.9	1.6	0.0	4.2	2.4	9.2	4.6	3.5	1.9	1.7	0.0	0.0	
Увс	30643	3.0	3.8	2.4	2.5	1.6	0.0	3.2	3.0	1.7	0.5	3.9	2.0	0.0	1.6	0.0	2.6	4.4	4.3	10.4	3.9	0.0	10.3	
Хөвд	33726	2.4	5.9	0.3	0.9	1.6	2.2	1.3	2.3	0.9	1.7	1.2	2.3	0.0	5.8	3.2	2.8	3.1	4.2	0.0	1.4	6.7	2.6	
Хөвсгөл	50652	3.4	9.2	0.4	4.5	0.0	1.2	2.9	4.3	1.2	3.6	0.0	1.7	0.0	9.3	3.0	1.5	2.9	3.6	2.7	1.7	14.0	3.3	
Хэнтий	22677	1.4	3.6	6.1	0.4	1.5	0.0	1.2	1.9	0.5	0.5	1.7	0.0	0.0	1.4	0.0	1.0	1.6	6.3	1.7	0.0	0.0	0.0	
Дархан-Уул	26914	3.1	0.4	5.2	6.4	8.7	1.6	3.1	5.8	5.6	3.1	0.8	4.1	0.0	1.2	4.7	1.3	5.9	3.4	0.0	3.5	0.0	0.0	
Улаанбаатар	290040	48.9	1.8	20.2	59.1	52.5	36.5	66.3	50.6	58.9	62.2	66.9	59.3	77.2	59.9	64.6	39.9	37.9	42.7	44.9	63.8	14.2	47.3	
Орхон	27840	4.2	0.6	25.0	4.0	5.8	12.3	2.5	4.2	3.6	4.2	3.7	2.3	0.0	1.3	4.4	1.4	5.0	3.2	1.6	3.4	0.0	0.0	
Говьсүмбэр	3910	0.5	0.2	3.2	0.1	1.4	1.0	0.5	0.3	0.5	0.0	0.5	0.8	0.0	0.0	0.0	1.3	0.5	0.2	1.0	0.0	0.0	0.0	

Хүснэгт 7. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, насны бүлэг, ажил мэргэжлийн ангиллаар

Насны бүлэг	Ажиллагчид-бүгд		Ажил мэргэжлийн ангилал, (%)										
	Тоо	Хувь	Хууль тогтоогч, төрийн ба төрийн бус байгууллагын удирдах ажилтан, менежер	Мэргэжилтэн	Инженер, техникийн ажилтан	Бичиг хэргийн туслах ажилтан	Үйлчилгээний ажилтан ба дэлгүүр зах зээл дээр худалдаа эрхлэгч	Хөдөө аж ахуй, загасны аж ахуйн ажилтан	Үйлдвэр, худалдааны ажилчин	Машин тоног төхөөрөм-жийн операторч, угсрагч	Энгийн ажил мэргэжил	Бусад	
15 ба түүнээс дээш насны хүн ам	933859	100.0	5.0	12.6	4.2	1.8	13.0	39.4	10.4	8.1	5.4	0.1	
Насны бүлгээр	15 - 19	38849.5	4.2	0.5	0.5	1.0	0.2	7.7	78.5	5.7	1.4	4.5	0.0
	20 - 24	99564.5	10.7	2.5	9.8	4.5	1.5	14.0	48.7	9.6	5.2	4.0	0.2
	25 - 29	137264	14.7	4.2	16.6	4.7	1.9	11.6	40.1	10.2	6.9	3.7	0.1
	30 - 34	139100	14.9	3.7	12.5	3.7	1.9	13.0	38.5	12.2	9.0	5.4	0.1
	35 - 39	141547	15.2	6.1	13.2	4.2	1.8	15.5	34.1	10.6	8.4	5.9	0.2
	40 - 44	129272	13.8	6.6	13.2	4.7	1.7	15.4	28.1	13.3	10.3	6.6	0.1
	45 - 49	117060	12.6	5.6	13.9	4.6	3.0	15.0	29.0	10.8	10.8	7.3	0.0
	50 - 54	72214	7.7	7.3	13.6	5.0	2.3	10.5	34.9	9.0	10.4	7.0	0.0
	55 - 59	31974	3.4	8.5	12.3	4.2	0.3	8.0	47.3	8.2	7.8	3.4	0.0
	60 - 64	13347	1.4	9.4	6.6	1.9	1.5	4.2	68.1	2.6	3.6	2.1	0.0
	65 - 69	8593.07	0.9	1.0	3.3	0.0	0.0	4.0	87.9	0.0	1.7	2.1	0.0
	70 +	5073	0.5	1.5	5.2	0.0	0.0	0.0	91.3	2.0	0.0	0.0	0.0
Хөдөлмөрийн насны хүн ам (16-59)	902324	100.0	5.1	12.8	4.3	1.9	13.3	37.9	10.7	8.4	5.5	0.1	

Хүснэгт 8. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, ажил мэргэжлийн ангилал, бүс, байршил, аймаг, нийслэлээр

Байршил, бүс, аймаг нийслэлээр	Ажиллагчдын тоо-бүгд	Ажил мэргэжлийн ангилалаар, (%)										
		Хууль тогтоогч, төрийн ба төрийн бус байгууллагын удирдах ажилтан, менежер	Мэргэжилтэн	Инженер, техникийн ажилтан	Бичиг хэргийн туслах ажилтан	Үйлчилгээний ажилтан ба дэлгүүр зах зээл дээр худалдаа эрхлэгч	Хөдөө аж ахуй, загасны аж ахуйн ажилтан	Үйлдвэр, худалдааны ажилчин	Машин тоног төхөөрөм- жийн операторч, угсрагч	Энгийн ажил мэргэжил	Бусад	
15, түүнээс дээш насны хүн ам - бүгд	933859	46,789	117,211	38,953	17,069	121,469	367,720	97,336	76,195	50,364	751	
Байршлаар												
Хот	459475	8.0	20.7	6.4	2.8	20.9	4.2	16.8	12.8	7.2	0.2	
Хөдөө	474384	2.1	4.7	2.0	0.9	5.4	73.4	4.2	3.7	3.6	0.0	
Бүсээр												
Баруун	164134	3.0	8.3	3.7	1.0	11.4	59.4	5.6	4.4	3.2	0.0	
Хангай	233359	2.4	7.5	2.3	1.1	8.9	62.5	7.0	4.6	3.7	0.0	
Төв	180218	4.2	10.0	4.3	1.8	11.0	43.7	7.2	9.2	8.5	0.1	
Зүүн	66108	3.7	7.3	3.7	1.4	8.7	61.7	6.3	4.3	2.9	0.0	
Улаанбаатар	290040	9.1	21.8	6.0	3.0	19.4	1.7	18.9	13.3	6.7	0.1	
Аймаг/ Нийслэлээр												
Архангай	43752	2.4	6.7	2.2	1.1	6.4	73.5	3.1	2.3	2.3	0.0	
Баян-Өлгий	43980	1.6	6.3	1.5	1.3	12.4	65.5	7.5	3.7	0.2	0.0	
Баянхонгор	34962	2.2	6.6	1.3	0.5	6.3	66.8	8.9	5.5	1.9	0.0	
Булган	20550	4.3	10.4	1.9	1.1	7.3	59.3	2.4	5.7	7.6	0.0	
Говь-Алтай	25431	4.7	6.7	7.5	1.3	11.4	58.1	3.0	2.8	4.5	0.0	
Дорноговь	22326	1.2	7.7	6.2	3.1	7.9	36.4	7.5	15.4	14.6	0.0	
Дорнод	21506	3.9	8.8	3.6	0.8	13.5	54.6	4.7	7.0	3.1	0.0	
Дундговь	21770	3.7	6.5	5.4	0.0	7.9	69.3	2.4	1.2	3.6	0.0	
Завхан	30354	2.9	9.2	2.5	0.3	11.2	58.7	5.7	6.4	3.1	0.0	
Өвөрхангай	55603	1.1	3.4	2.4	0.9	6.3	74.6	5.9	3.3	2.1	0.0	
Өмнөговь	24655	3.1	7.1	3.6	1.1	12.7	59.2	4.6	5.7	1.7	1.2	
Сүхбаатар	21924	3.1	6.8	2.4	1.6	5.2	70.9	6.0	2.0	2.0	0.0	
Сэлэнгэ	36586	3.8	7.2	4.5	1.6	10.1	43.6	8.2	12.6	8.4	0.0	
Төв	44058	5.2	12.4	1.4	1.3	5.3	51.8	4.3	6.3	12.0	0.0	
Увс	30643	6.0	11.8	5.1	0.9	11.0	46.4	7.9	4.9	6.0	0.0	
Ховд	33726	1.0	8.2	3.6	1.0	10.8	64.9	3.1	4.1	3.3	0.0	
Хөвсгөл	50652	0.7	6.1	2.0	1.2	11.8	67.5	5.1	2.6	3.0	0.0	
Хэнтий	22677	4.0	6.2	5.0	1.8	7.4	59.6	8.1	4.4	3.5	0.0	
Дархан-Уул	26914	6.5	15.6	6.9	3.6	25.1	5.4	15.4	13.8	7.7	0.0	
Улаанбаатар	290040	9.1	21.8	6.0	3.0	19.4	1.7	18.9	13.3	6.7	0.1	
Орхон	27839	7.0	18.9	4.0	2.2	17.3	8.6	19.7	12.2	9.7	0.4	
Говьсүмбэр	3909	7.0	20.5	4.5	4.2	13.0	18.2	12.6	7.1	12.9	0.0	

Хүснэгт 9. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, насны бүлэг, ажил эрхлэлтийн байдлаар

Насны бүлэг	Ажиллагчдын тоо-бүгд	Ажил эрхлэлтийн байдал, %							
		Хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллагсад	Иргэний гэрээгээр ажиллагч	Ажил олгогч	Хоршооллын гишүүн	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч	Бусад	
15, түүнээс дээш насны хүн ам - бүгд	933859	345,426	37,998	11,429	729	329,750	206,733	1,793	
Насны бүлгээр	15 - 19	38850	8.0	3.9	0.0	0.0	11.5	76.3	0.3
	20 - 24	99565	31.9	5.1	0.1	0.1	25.3	37.3	0.2
	25 - 29	137264	39.6	4.6	0.3	0.0	32.8	22.5	0.2
	30 - 34	139100	36.4	4.4	1.0	0.1	38.6	19.3	0.2
	35 - 39	141547	36.9	4.3	1.8	0.0	38.0	18.7	0.3
	40 - 44	129272	42.9	4.3	1.9	0.1	38.6	12.1	0.1
	45 - 49	117060	44.4	3.9	1.3	0.2	36.4	13.8	0.0
	50 - 54	72214	43.3	3.1	2.8	0.1	36.9	13.6	0.2
	55 - 59	31974	34.9	1.3	2.1	0.3	43.0	18.4	0.0
	60 - 64	13347	19.0	0.7	1.4	0.5	46.9	29.2	2.3
	65 - 69	8593	6.2	0.0	0.0	0.0	64.2	29.6	0.0
70 +	5073	3.8	1.4	3.5	0.0	57.2	34.1	0.0	
Хөдөлмөрийн насны хүн ам (16-59)	902324	37.9	4.2	1.2	0.1	34.8	21.6	0.2	

Хүснэгт 10. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, ажил эрхлэлтийн байдал, байршил, бүс, аймаг нийслэлээр

Байршил, бүс, аймаг, нийслэл	Ажиллагчдын тоо-бүгд	Ажил эрхлэлтийн байдлаар, (%)						
		Хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллагсад	Иргэний гэрээгээр ажиллагч	Ажил олгогч	Хоршооллын гишүүн	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч	Бусад
15, түүнээс дээш насны хүн ам - бүгд	933859	345,426	37,998	11,429	729	329,750	206,733	1,793
Байршлаар								
Хот	459475	58.3	6.4	2.2	0.1	28.3	4.4	0.3
Хөдөө	474384	16.3	1.8	0.3	0.1	42.1	39.3	0.1
Бүсээр								
Баруун	164134	21.3	3.9	0.8	0.2	38.3	35.1	0.4
Хангай	233359	21.4	2.3	0.2	0.1	38.2	37.7	0.1
Төв	180218	34.8	4.2	0.9	0.0	38.5	21.4	0.2
Зүүн	66108	26.0	3.5	0.3	0.0	47.1	23.0	0.1
Улаанбаатар	290040	62.2	5.7	2.7	0.1	26.6	2.5	0.2
Аймаг/ Нийслэлээр								
Архангай	43752	16.6	2.3	0.2	0.0	39.8	41.1	0.0
Баян-Өлгий	43980	18.2	2.7	0.3	0.0	34.5	44.1	0.2
Баянхонгор	34962	16.7	0.5	0.0	0.0	48.4	34.4	0.0
Булган	20550	27.2	2.2	0.4	0.5	40.6	29.1	0.0
Говь-Алтай	25431	25.6	4.4	3.0	0.9	34.9	31.2	0.0
Дорноговь	22326	40.0	6.4	0.9	0.0	33.8	18.4	0.5
Дорнод	21506	32.8	1.8	0.4	0.0	65.0	0.0	0.0
Дундговь	21770	15.0	6.7	2.4	0.0	37.9	38.0	0.0
Завхан	30354	20.0	1.1	0.0	0.0	45.9	33.0	0.0
Өвөрхангай	55603	11.1	0.5	0.0	0.0	40.6	47.8	0.0
Өмнөговь	24655	20.6	5.7	0.6	0.0	37.2	35.9	0.0
Сүхбаатар	21924	20.3	4.4	0.0	0.0	39.9	35.0	0.4
Сэлэнгэ	36586	37.5	4.5	0.5	0.0	46.9	10.6	0.0
Төв	44058	31.9	0.5	0.5	0.0	36.1	30.5	0.5
Увс	30643	23.2	8.9	1.4	0.3	40.7	24.4	1.1
Ховд	33726	21.8	3.2	0.0	0.0	36.7	37.7	0.6
Хөвсгөл	50652	15.1	1.8	0.5	0.2	35.0	47.2	0.2
Хэнтий	22677	25.0	4.2	0.5	0.0	37.0	33.3	0.0
Дархан-Уул	26914	56.1	4.5	0.3	0.0	39.1	0.0	0.0
Улаанбаатар	290,040	62.2	5.7	2.7	0.1	26.6	2.5	0.2
Орхон	27,840	62.9	8.8	0.0	0.0	22.6	5.3	0.4
Говьсүмбэр	3,910	67.8	4.3	4.3	0.0	22.2	1.4	0.0

Хүснэгт 11. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, насны бүлэг, аж ахуй нэгж, байгууллагын төрлөөр

Насны бүлэг	Ажиллагчдын тоо - бүгд	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын төрлөөр, (%)					
		Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар	Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар	Төсөвт байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Хувийн аж ахуйн нэгж	
15, түүнээс дээш насны хүн ам - бүгд	933,859	4.1	0.5	17.9	1.1	76.4	
Насны бүлгээр	15 - 19	38,850	0.2	0.0	2.1	0.2	97.4
	20 - 24	99,565	2.3	0.1	10.0	0.6	87.0
	25 - 29	137,264	3.3	0.3	17.0	1.4	78.0
	30 - 34	139,100	4.5	0.2	16.8	1.1	77.3
	35 - 39	141,547	4.3	0.8	17.6	1.0	76.3
	40 - 44	129,272	5.1	0.6	22.2	1.2	71.0
	45 - 49	117,060	6.6	1.2	23.0	1.1	68.1
	50 - 54	72,214	4.6	0.9	27.6	1.1	65.9
	55 - 59	31,974	3.7	0.7	22.1	1.1	72.4
	60 - 64	13,347	0.0	0.0	13.8	3.0	83.1
	65 - 69	8,593	0.0	0.0	2.2	0.0	97.8
	70 +	5,073	0.0	0.0	3.8	0.0	96.2
Хөдөлмөрийн насны хүн ам (16-59)	902,324	4.2	0.5	18.3	1.1	75.9	

Хүснэгт 12. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, байршил, бүс, аймаг нийслэл, аж ахуйн нэгж, байгууллагын төрлөөр

Байршил, бүс, аймаг, нийслэл		Ажиллагчдын тоо - бүгд	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын төрлөөр, (%)				
			Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар	Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар	Төсөвт байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Хувийн аж ахуйн нэгж
Бүгд		933859	4.1	0.5	17.9	1.1	76.4
Байршлаар	Хот	459475	6.1	0.7	25.3	1.9	66.0
	Хөдөө	474384	2.1	0.4	10.8	0.2	86.5
Бүсээр	Баруун	164134	0.9	0.2	17.3	1.2	80.4
	Хангай	233359	3.3	0.5	12.6	0.5	83.1
	Төв	180218	6.1	1.3	17.8	0.7	74.1
	Зүүн	66108	4.3	0.6	17.9	0.7	76.5
	Улаанбаатар	290040	5.2	0.2	22.5	1.8	70.3
Аймаг/ Нийслэлээр	Архангай	43,752	0.7	0.6	12.7	0.7	85.3
	Баян-Өлгий	43,980	1.2	0.0	14.1	0.3	84.4
	Баянхонгор	34,962	0.7	0.6	12.6	0.3	85.8
	Булган	20,550	0.4	0.3	19.9	0.0	79.4
	Говь-Алтай	25,431	0.7	1.0	22.4	1.2	74.7
	Дорноговь	22,326	11.0	0.8	21.3	0.9	66.0
	Дорнод	21,506	2.3	1.4	26.9	0.4	69.0
	Дундговь	21,770	0.0	0.0	13.2	1.2	85.6
	Завхан	30,354	1.1	0.0	15.0	0.7	83.2
	Өвөрхангай	55,603	0.3	0.4	8.3	0.1	90.9
	Өмнөговь	24,655	0.5	1.1	12.2	0.0	86.2
	Сүхбаатар	21,924	0.8	0.4	9.9	1.6	87.3
	Сэлэнгэ	36,586	9.1	0.9	13.8	0.9	75.3
	Төв	44,058	4.0	1.1	21.7	0.3	72.9
	Увс	30,643	1.3	0.0	19.2	2.8	76.7
	Ховд	33,726	0.2	0.4	17.7	1.4	80.3
	Хөвсгөл	50,652	0.0	0.3	9.3	1.1	89.3
	Хэнтий	22,677	9.5	0.0	17.2	0.0	73.3
	Дархан-Уул	26,914	8.7	2.0	21.5	1.0	66.8
	Улаанбаатар	290,040	5.2	0.2	22.5	1.8	70.3
Орхон	27,840	24.9	1.2	21.7	0.4	51.8	
Говьсүмбэр	3,910	26.1	11.0	28.0	1.4	33.5	

Хүснэгт 13. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, салбар, аж ахуйн нэгж, байгууллагын төрлөөр

Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал	Ажиллагчдын тоо - бүгд	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын төрлөөр, (%)				
		Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар	Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар	Төсөвт байгууллага	Төрийн бус байгууллага	Хувийн аж ахуйн нэгж
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт	373672	0.0	0.0	0.2	0.0	99.8
Уул уурхай, олборлолт	22828	33.7	3.2	1.1	0.0	62.0
Боловсруулах үйлдвэр	54045	6.1	0.3	1.2	0.2	92.2
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	12564	61.5	7.5	13.5	0.5	17.0
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэгээ	6100	28.6	30.5	16.4	1.2	23.3
Барилга	43996	2.7	0.8	2.0	0.4	94.1
Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	113029	0.3	0.0	0.2	0.2	99.3
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	59935	17.4	0.5	6.7	0.5	74.9
Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	19948	1.5	0.0	3.2	0.0	95.3
Мэдээлэл, холбоо	10932	18.2	1.0	11.3	0.7	68.8
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	13852	6.5	0.0	4.3	3.1	86.1
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	368	0.0	0.0	22.8	0.0	77.2
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	7454	1.5	0.0	57.3	4.7	36.5
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	9327	1.1	2.8	16.5	3.6	76.0
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журам	55152	1.4	0.2	96.2	0.4	1.8
Боловсрол	69267	0.8	0.0	90.4	0.9	7.9
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	34993	2.1	0.0	82.8	2.5	12.6
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	6356	3.0	1.7	66.8	0.0	28.5
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	15427	0.0	0.0	3.4	21.6	75.0
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	1799	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	2815	0.0	0.0	0.0	96.5	3.5
15 ба дээш насны хүн ам	933859	4.1	0.5	17.9	1.1	76.4

Хүснэгт 14. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, салбар, ажил мэргэжлийн ангиллаар

Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал	Ажиллагчдын тоо - бүгд	Аж ахуйн нэгж, байгууллагын төрлөөр, (%)									
		Хууль тогтоогч, төрийн ба төрийн бус байгууллагын удирдах аж	Мэргэжилтэн	Инженер, техникийн ажилтан	Бичиг хэргийн туслах ажилтан	Худалдаа, үйлчилгээний ажилтан	Хөдөө аж ахуй, загасны аж ахуйн ажилтан	Үйлдвэрийн ажилчид	Машин тоног төхөөрөмжийн операторч, угсрагч	Энгийн ажил мэргэжил	Бусад
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт	373672	0.8	0.1	0.4	0.0	0.5	99.7	0.9	1.7	7.4	0.0
Уул уурхай, олборлолт	22828	2.5	2.3	0.9	1.8	0.7	0.0	9.1	6.6	6.8	0.0
Боловсруулах үйлдвэр	54045	10.8	3.4	2.9	6.5	1.5	0.0	33.3	7.3	5.1	48.3
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	12564	1.2	2.5	2.9	3.5	0.4	0.0	4.5	3.0	0.4	0.0
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэгээ	6100	0.7	0.2	0.7	2.3	0.1	0.0	0.9	1.4	5.6	0.0
Барилга	43996	7.6	4.0	2.6	2.2	1.2	0.1	25.0	3.8	10.8	0.0
Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	113029	21.5	4.3	2.8	11.9	60.6	0.0	11.9	2.3	15.6	0.0
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	59935	1.8	2.4	2.5	13.8	2.6	0.0	2.5	57.1	7.7	0.0
Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	19948	6.2	0.6	0.4	4.9	9.6	0.0	1.1	0.3	4.6	0.0
Мэдээлэл, холбоо	10932	3.6	3.1	3.3	5.9	0.2	0.0	1.7	1.3	1.0	0.0
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	13852	3.2	6.0	5.5	9.4	0.8	0.0	0.0	0.1	0.8	0.0
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	368	0.2	0.1	0.2	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	7454	1.6	3.8	3.4	1.4	0.3	0.0	0.2	0.2	0.0	0.0
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	9327	3.7	1.6	1.3	1.6	2.8	0.0	0.4	0.2	1.9	0.0
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журам	55152	19.0	10.9	27.8	16.5	7.5	0.1	1.2	6.9	7.8	0.0
Боловсрол	69267	6.8	36.5	16.9	12.7	3.2	0.0	0.5	2.5	16.1	0.0
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	34993	2.8	13.8	21.1	3.7	3.1	0.0	0.7	2.6	4.5	0.0
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	6356	1.8	2.2	1.4	0.7	0.7	0.0	0.6	0.7	0.9	0.0
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	15427	3.2	0.9	2.8	0.8	4.0	0.1	4.9	0.9	1.9	13.7
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	1799	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.4	0.5	1.1	38.0
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	2815	1.0	1.3	0.2	0.0	0.1	0.0	0.2	0.6	0.0	0.0
Дүн	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	Тоо	933859	46789	117211	38953	17069	121469	367720	97336	76195	50364

Хүснэгт 15. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, боловсролын түвшин, салбараар

Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал	Ажиллагчдын тоо - бүгд	Боловсролын тї вшингээр,%							
		Боловсролгүй	Бага	Суурь	Бүрэн дунд	Мэргэжлийн анхан шатны	Дипломын дээд, тусгай мэргэжлийн дунд	Дээд / бакалавар	Магистр ба түүнээс дээш
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт	373672	94.6	91.4	68.4	28.7	21.1	10.5	2.9	3.8
Уул уурхай, олборлолт	22828	0.6	1.4	2.1	2.7	4.3	1.5	3.5	1.7
Боловсруулах үйлдвэр	54045	0.4	0.8	3.6	8.8	8.7	8.6	4.8	6.0
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	12564	0.0	0.0	0.8	1.1	3.0	2.2	2.5	2.5
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэгээ	6100	0.0	0.3	0.6	0.9	1.1	0.7	0.4	1.9
Барилга	43996	1.1	0.8	3.7	6.9	10.1	3.9	3.9	6.6
Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	113029	1.0	1.3	7.1	18.0	13.1	15.4	16.1	9.0
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	59935	0.0	0.8	4.3	11.4	11.6	5.8	4.0	0.8
Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	19948	0.4	0.8	1.4	3.4	2.2	2.3	2.1	0.0
Мэдээлэл, холбоо	10932	0.0	0.1	0.3	1.0	0.8	1.8	3.4	3.6
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	13852	0.0	0.1	0.3	0.6	0.3	1.9	6.2	5.8
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	368	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.2	0.0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	7454	0.0	0.0	0.0	0.3	0.5	2.6	2.2	4.0
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	9327	0.3	0.2	0.4	1.2	1.2	1.2	2.1	0.9
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журам	55152	0.4	0.3	2.2	5.0	6.7	11.6	13.5	9.5
Боловсрол	69267	0.0	1.0	1.9	3.8	6.0	15.7	21.8	28.7
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	34993	0.6	0.3	1.3	2.5	5.6	10.4	6.7	10.7
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	6356	0.0	0.1	0.4	0.8	0.0	1.4	1.2	0.0
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	15427	0.6	0.2	1.1	2.4	3.3	1.3	1.7	2.9
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	1799	0.0	0.1	0.1	0.4	0.1	0.1	0.0	0.0
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	2815	0.0	0.0	0.0	0.1	0.3	1.0	0.8	1.6
Дүн	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	Тоо	933859	25448	110792	207537	268363	65425	106649	138696

Хүснэгт 16. Тухайн үед ажил эрхэлсэн хүн амын тоо, салбар, ажил эрхлэлтийн байдлаар

Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал	Ажиллагчдын тоо - бүгд	Ажил эрхлэлтийн байдлаар (%)						
		Хөдөлмө-рийн гэрээгээр ажиллагчид	Иргэний гэрээгээр ажиллагч	Ажил олгогч	Хоршоол-лын гишүүн	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч	Бусад
ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт	373672	1.0	7.8	0.7	24.6	54.3	90.9	5.5
Уул уурхай, олборлолт	22828	4.7	2.4	2.4	0.0	1.4	0.3	0.0
Боловсруулах аж үйлдвэр	54045	8.9	10.7	7.0	25.3	5.0	0.8	4.3
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	12564	3.5	1.3	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0
Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэгээ	6100	1.5	0.2	0.6	0.0	0.3	0.2	0.0
Барилга	43996	6.5	19.3	14.8	0.0	3.6	0.3	5.8
Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	113029	6.5	25.7	27.2	19.2	19.6	6.1	5.4
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	59935	6.0	3.8	0.8	0.0	11.0	0.7	4.1
Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	19948	3.0	13.3	7.9	0.0	0.8	0.2	18.1
Мэдээлэл, холбоо	10932	2.4	1.0	5.1	17.7	0.4	0.0	0.0
Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	13852	3.6	1.8	3.9	13.2	0.1	0.0	0.0
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	368	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	7454	1.9	0.5	2.4	0.0	0.2	0.0	0.0
Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	9327	2.0	2.5	6.6	0.0	0.2	0.0	4.3
Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журам	55152	15.6	0.2	4.6	0.0	0.1	0.1	24.1
Боловсрол	69267	19.6	1.3	5.8	0.0	0.1	0.0	0.0
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	34993	9.8	0.8	5.3	0.0	0.1	0.0	3.5
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	6356	1.5	0.5	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	15427	1.2	6.0	3.2	0.0	2.2	0.3	20.9
Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	1799	0.0	0.7	0.0	0.0	0.3	0.1	0.0
Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	2815	0.7	0.2	0.9	0.0	0.0	0.0	4.0
Дүн	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	Тоо	933859	345426	37998	11429	729	329750	206733

Хүснэгт 17. Тухайн үед эрхэлсэн хүн амын тоо, боловсролын түвшин, ажил эрхлэлтийн байдлаар

Боловсролын түвшин	Ажиллагчдын тоо - бүгд	Ажил эрхлэлтийн байдлаар (%)							
		Хөдөлмө- рийн гэрээгээр ажиллаг- чид	Иргэний гэрээгээр ажиллагч	Ажил олгогч	Хоршоол- лын гишүүн	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	Өрхийн бизнест цалин хөлсгүй оролцогч	Бусад	
Бүгд, %	100.0	37.0	4.1	1.2	0.1	35.3	22.1	0.2	
Боловсролгүй	25448	0.2	2.2	0.0	0.0	3.1	6.5	3.5	
Бага	110792	1.2	5.5	0.8	0.0	16.0	25.1	5.5	
Бүрэн бус дунд	207537	8.5	22.6	2.5	0.0	28.7	36.1	0.0	
Бүрэн дунд	268363	27.2	41.4	10.8	46.8	32.5	24.0	23.1	
Мэргэжлийн анхан шатны	65425	8.5	11.5	3.8	12.7	7.6	2.8	16.3	
Тусгай мэргэжлийн/ бүрэн бус дээд	106649	20.2	9.0	22.8	17.7	7.2	3.1	16.5	
Дээд	138697	31.6	6.8	50.2	22.8	4.8	2.3	35.1	
Мастер болон түүнээс дээш	10947	2.6	1.0	9.1	0.0	0.1	0.1	0.0	
Дүн	%	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	Тоо	933859	345426	37998	11429	729	329750	206733	1794

Хүснэгт 18. Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний хэлтэст
бүртгүүлсэн ба бүртгүүлээгүй ажилгүйчүүдийн тоо, насны бүлэг, хүйсээр

Насны бүлэг, хүйсээр		Нийт ажилгүйчүүд	Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний хэлтэст, %	
			Бүртгүүлсэн	Бүртгүүлээгүй
Бүгд		104200	22.0	78.0
Насны бүлгээр	15 - 19	5267	14.8	85.2
	20 - 24	20306	18.4	81.6
	25 - 29	19841	24.7	75.3
	30 - 34	13599	25.0	75.0
	35 - 39	14094	30.1	69.9
	40 - 44	13078	22.1	77.9
	45 - 49	9599	16.0	84.0
	50 - 54	6325	15.7	84.3
	55 - 59	2091	24.2	75.8
Хүйс	Эрэгтэй	52410	20.8	79.2
	Эмэгтэй	51790	23.4	76.6
16-59 насны хүн ам		104200	22973	81227

**Хүснэгт 19. Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний хэлтэст
бүртгүүлсэн ба бүртгүүлээгүй ажилгүйчүүдийн тоо, бүс, аймаг,
нийслэлээр**

Бүс, аймаг, нийслэл		Нийт ажилгүйчүүд	Хөдөлмөр халамжийн үйлчилгээний хэлтэст, %	
			Бүртгүүлсэн	Бүртгүүлээгүй
Бүсээр	Баруун	15680	39.2	60.8
	Хангай	21994	26.6	73.4
	Төв	17016	20.9	79.1
	Зүүн	7469	29.2	70.8
	Улаанбаатар	42042	12.4	87.6
Аймаг/ Нийслэлээр	Архангай	565	51.0	49.0
	Баян-Өлгий	672	33.2	66.8
	Баянхонгор	280	34.5	65.5
	Булган	3477	70.9	29.1
	Говь-Алтай	2247	49.0	51.0
	Дорноговь	3785	28.0	72.0
	Дорнод	376	33.3	66.7
	Дундговь	1465	18.4	81.6
	Завхан	1687	42.2	57.8
	Өвөрхангай	1977	10.5	89.5
	Өмнөговь	1419	53.9	46.1
	Сүхбаатар	3028	37.4	62.6
	Сэлэнгэ	1123	28.1	71.9
	Төв	2554	28.8	71.2
	Увс	6136	46.4	53.6
	Ховд	4938	25.7	74.3
	Хөвсгөл	3816	31.0	69.0
	Хэнтий	4064	22.8	77.2
	Дархан-Уул	5620	3.2	96.8
	Улаанбаатар	42042	12.4	87.6
Орхон	11879	13.6	86.4	
Говьсүмбэр	1049	21.8	78.2	
Дүн		104200	22.0	78.0

Хүснэгт 20. Сүүлийн 30 хоногт ажил хайсан болон хайгаагүй ажилгүйчүүдийн тоо, насны бүлэг, хүйсээр

Насны бүлэг		Бүгд			Үүнээс:					
		Хүний тоо	Үүнээс, %		Эрэгтэй			Эмэгтэй		
			Ажил хайсан	Ажил хайгаагүй	Бүгд	Үүнээс, %		Ацаа	Үүнээс, %	
						Ажил хайсан	Ажил хайгаагүй		Ажил хайсан	Ажил хайгаагүй
Бүгд		104200	50.3	49.7	52410	54.9	45.1	51790	56.6	43.4
Насны бүлгээр	15 - 19	5267	55.2	44.8	2908	43.7	56.3	2359	56.5	43.5
	20 - 24	20306	53.6	46.4	10888	63.0	37.0	9418	65.5	34.5
	25 - 29	19841	46.9	53.1	9299	62.4	37.6	10542	56.1	43.9
	30 - 34	13599	42.2	57.8	5739	48.6	51.4	7859	73.4	26.6
	35 - 39	14094	49.4	50.6	6961	54.4	45.6	7133	54.5	45.5
	40 - 44	13078	52.0	48.0	6799	53.7	46.3	6278	51.8	48.2
	45 - 49	9599	49.3	50.7	4732	51.1	48.8	4867	41.8	58.2
	50 - 54	6325	50.2	49.8	3176	46.3	53.7	3150	27.9	72.1
	55 - 59	2091	91.2	8.8	1907	38.7	61.3	184	50.9	49.1

Хүснэгт 21. Сүүлийн 30 хоногт ажил хайгаагүй ажилгүйчүүдийн тоо, насны бүлэг, хүйс, ажил хангаагүй гол шалтгаанаар

Насны бүлэг, байршил, хүйсээр		Ажил хайгаагүй хүн- бүгд	Үүнээс: Ажил хайгаагүй гол шалтгаанаар, (%)										
			Ажил олдохгүй байх гэж бодсон	Улирлаас шалтгаалсан	Мэргэжил дадлага байхгүй	Гэрийн ажилтай	Суралцаж байсан	Хүсээгүй	Тэтгэвэрт	Цалин бага учраас	Ажил олгогчийн шалгуурт тэнцэхгүй тул	Өвчтэн, өндөр настан асарсан	Бусад
Бүгд		46071	59.7	5.0	7.6	7.8	1.8	2.0	0.2	2.6	11.5	1.2	0.6
Насны бүлгээр	15 - 19	2664	72.5	4.1	14.3	2.3	4.1	0.0	0.0	0.0	2.7	0.0	0.0
	20 - 24	7274	55.1	3.8	17.7	8.2	4.9	1.3	0.0	1.5	7.5	0.0	0.0
	25 - 29	8116	58.4	2.3	8.1	14.9	2.9	1.1	0.0	3.0	7.1	1.1	1.1
	30 - 34	5040	54.8	7.1	9.1	8.8	2.0	7.6	0.0	5.6	3.2	0.0	1.8
	35 - 39	6421	63.3	7.9	7.2	6.1	0.0	3.6	0.0	2.7	5.9	1.7	1.6
	40 - 44	6176	64.1	5.4	4.2	5.5	0.0	0.9	0.0	1.5	17.0	1.4	0.0
	45 - 49	5145	51.5	8.8	0.0	7.1	0.0	1.1	0.0	6.1	20.5	4.9	0.0
	50 - 54	3976	65.9	0.0	0.0	5.0	0.0	0.0	0.0	0.0	29.1	0.0	0.0
55 - 59	1259	61.2	7.6	0.0	0.0	0.0	0.0	7.2	0.0	24.0	0.0	0.0	
Хот	Эрэгтэй	15403	57.6	9.0	9.9	1.7	1.0	1.3	0.0	3.6	13.5	1.8	0.6
	Эмэгтэй	15986	44.9	1.9	7.6	15.9	4.0	1.2	0.5	4.1	17.6	1.7	0.6
	Бүгд	31390	51.1	5.4	8.8	8.9	2.6	1.2	0.3	3.8	15.6	1.7	0.6
Хөдөө	Эрэгтэй	8213	79.1	5.0	3.2	3.4	1.7	3.4	0.0	0.0	3.1	0.0	1.1
	Эмэгтэй	6468	77.0	2.3	7.6	8.0	0.0	3.8	0.0	0.0	1.3	0.0	0.0
	Бүгд	14681	78.2	4.3	5.1	5.5	0.0	3.6	0.0	0.0	2.8	0.0	0.5

Хүснэгт 22. Байнгын идэвхтэй хүн амын тоо, насны бүлэг, хүйс, салбараар

Насны бүлэг/ Хүйсээр		Байнгын идэвхтэй хүн ам	Үүнээс: Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбараар, (%)																				
			ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт	Уул уурхай, олборлолт	Боловсруулах үйлдвэр	Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэгээ	Барилга	Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	Мэдээлэл, холбоо	Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журам	Боловсрол	Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа
Бүгд		924341	39.2	2.5	5.9	1.4	0.6	4.9	12.2	6.5	2.0	1.1	1.5	0.1	0.8	1.0	6.0	7.6	3.8	0.7	1.7	0.2	0.3
Насны бүлгээр	15 - 19	30251	79.0	1.2	3.8	0.0	0.0	3.5	3.1	1.9	3.1	0.7	0.0	0.3	0.0	0.0	1.4	0.3	0.9	0.3	0.5	0.0	0.0
	20 - 24	98287	48.8	2.7	5.6	0.7	0.2	6.0	9.6	4.8	3.7	1.2	3.3	0.0	0.4	1.1	3.6	4.2	1.5	0.9	1.6	0.1	0.0
	25 - 29	137649	40.8	2.3	6.9	1.1	0.1	3.6	10.1	7.0	2.3	1.7	2.1	0.1	0.8	1.1	7.4	8.0	2.5	0.4	1.4	0.0	0.3
	30 - 34	140280	39.3	2.7	6.3	1.5	0.4	5.4	12.4	6.8	1.6	0.7	1.7	0.0	1.0	1.0	6.4	6.6	3.0	0.8	1.8	0.2	0.4
	35 - 39	142291	34.4	2.9	5.9	1.6	0.8	5.1	15.4	6.9	2.1	1.2	1.6	0.0	0.9	0.9	4.9	8.0	4.1	0.7	1.9	0.3	0.4
	40 - 44	129102	28.4	2.9	6.2	1.8	1.1	5.6	16.4	7.1	2.3	1.7	1.0	0.1	0.5	1.2	6.9	8.9	5.0	0.5	1.8	0.3	0.3
	45 - 49	117937	29.4	2.9	6.1	1.7	1.4	5.5	14.3	8.2	1.7	1.0	0.9	0.1	1.1	0.7	7.5	8.1	6.2	0.9	1.3	0.4	0.6
	50 - 54	72143	34.9	1.7	5.8	1.4	1.0	4.1	9.9	7.3	1.2	0.8	1.0	0.0	0.4	1.2	7.3	13.4	5.9	0.6	2.0	0.0	0.1
	55 - 59	31488	45.2	2.2	3.5	1.9	0.0	3.9	8.9	5.1	0.6	0.3	0.6	0.0	1.4	1.0	6.3	11.0	3.9	1.3	2.6	0.0	0.3
	60 - 64	12580	69.8	0.7	0.9	0.6	0.0	1.4	5.6	1.9	0.0	0.0	0.5	0.0	2.3	0.0	4.3	5.2	3.7	1.5	1.6	0.0	0.0
65 - 69	07684	87.7	0.0	2.1	0.0	0.0	1.1	3.5	1.9	1.2	0.0	0.0	0.0	2.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
70 +	04648	90.5	0.0	0.0	0.0	0.0	1.5	0.0	2.2	0.0	0.0	0.0	0.0	2.2	0.0	0.0	2.0	0.0	0.0	0.0	1.6	0.0	0.0
16-59	897829	38.0	2.6	6.0	1.4	0.6	5.0	12.4	6.7	2.1	1.2	1.5	0.1	0.8	1.0	6.1	7.8	3.8	0.7	1.7	0.2	0.3	
Хүйсээр	Эмэгтэй	482059	40.5	3.7	5.4	2	0.8	7.2	9.2	10.3	1	1.2	1.2	0.1	0.9	1	7.3	4	1.4	0.6	1.7	0.2	0.3
	Эрэгтэй	442282	37.9	1.2	6.4	0.6	0.5	2.3	15.4	2.4	3.2	1.1	1.9	0	0.8	0.9	4.6	11.6	6.4	0.8	1.6	0.1	0.3

Хүснэгт 23. Байнгын идэвхтэй хүн амын тоо, бүс, аймаг, нийслэлээр

Бүсээр/Аймаг нийслэл	Байнгын идэвхтэй хүн ам	Үүнээс: Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбараар, (%)																				
		ХАА, ан агнуур, ойн аж ахуйн, загас барилт	Уул уурхай, олборлолт	Боловсруулах үйлдвэр	Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын хангамж	Усан хангамж, бохир ус, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэгээ	Барилга	Бөөний, жижиглэн худалдаа, машин мотоциклийн засвар үйлчилгээ	Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	Байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйл ажиллагаа	Мэдээлэл, холбоо	Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	Мэргэжлийн шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	Захиргааны болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журам	Боловсрол	Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	Хүн хөслөн ажиллуулдаг ерхийн үйл ажиллагаа	Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа
Хүн амын тоо - бүгд	924341	39.2	2.5	5.9	1.4	0.6	4.9	12.2	6.5	2.0	1.1	1.5	0.1	0.8	1.0	6.0	7.6	3.8	0.7	1.7	0.2	0.3
Бүсээр																						
Баруун	157924	58.5	0.5	2.1	0.5	0.4	2.8	9.8	2.5	0.7	0.6	1.4	0.0	0.7	0.3	4.9	8.6	3.6	0.5	1.2	0.1	0.3
Хангай	231059	62.9	4.0	3.9	0.8	0.5	1.6	7.4	2.7	1.1	0.3	0.7	0.0	0.5	0.4	3.4	6.0	2.4	0.4	0.6	0.2	0.2
Төв	177033	44.7	3.7	5.0	1.6	0.8	3.3	9.6	7.8	1.0	0.6	0.9	0.0	0.4	0.5	7.5	7.4	3.0	0.6	1.0	0.4	0.2
Зүүн	65014	60.0	3.0	1.8	1.2	0.4	1.8	6.5	1.5	1.4	1.0	0.7	0.1	0.3	0.6	6.9	5.5	5.3	1.1	0.8	0.1	0.0
Улаанбаатар	293311	2.4	1.6	10.8	2.2	0.8	10.1	19.9	12.1	4.3	2.5	2.8	0.1	1.6	2.1	7.6	9.0	5.1	1.0	3.4	0.1	0.5
Аймаг/ Нийслэлээр																						
Архангай	43575	73.3	0.2	1.7	0.7	0.4	1.7	5.4	1.0	0.6	0.0	0.7	0.0	0.4	0.0	3.8	6.1	2.5	0.9	0.2	0.0	0.4
Баян-Өлгий	38917	62.5	0.4	1.4	0.7	0.3	3.5	8.8	2.3	1.6	0.6	1.0	0.0	1.1	0.0	3.5	8.7	2.3	0.4	0.9	0.0	0.0
Баянхонгор	34962	67.1	4.6	2.5	1.1	0.6	0.3	4.9	2.9	0.0	1.0	1.1	0.0	0.3	0.0	4.1	4.7	3.2	0.2	0.8	0.3	0.3
Булган	20209	66.5	1.3	2.3	0.3	0.0	1.9	3.6	2.3	0.8	0.0	0.4	0.0	0.4	0.8	6.6	9.7	1.9	0.4	0.8	0.0	0.0
Говь-Алтай	24971	56.8	0.3	0.5	0.6	1.6	1.7	9.2	1.3	0.4	0.9	1.7	0.3	0.3	0.3	8.8	10.0	3.8	0.0	0.9	0.0	0.6
Дорноговь	22330	36.8	4.7	1.7	1.3	1.7	5.3	7.1	16.5	0.9	1.3	0.8	0.0	0.0	0.4	10.9	4.7	3.7	1.3	0.9	0.0	0.0
Дорнод	21508	53.0	0.0	1.9	1.3	0.4	0.9	6.6	2.9	2.1	1.3	0.0	0.0	0.4	1.4	13.3	8.6	2.6	2.5	0.4	0.4	0.0
Дундговь	21362	70.6	0.0	3.1	0.6	0.0	0.6	9.2	0.0	0.0	0.0	0.6	0.0	0.6	0.0	4.3	4.9	3.1	1.2	0.0	0.0	1.2
Завхан	30354	59.0	0.4	3.6	0.0	0.0	0.7	13.4	4.4	0.3	0.0	2.1	0.0	0.4	0.0	4.3	7.2	2.8	0.0	1.4	0.0	0.0
Өвөрхангай	55621	73.8	2.8	3.8	0.5	0.0	0.5	5.9	2.5	1.0	0.0	0.6	0.2	0.0	0.2	3.2	3.6	0.9	0.2	0.2	0.0	0.1
Өмнөговь	21758	61.5	4.0	1.3	1.2	0.0	0.0	7.5	2.6	0.7	0.7	0.0	0.0	0.0	1.3	6.0	4.7	3.1	0.0	2.1	3.3	0.0
Сүхбаатар	20608	68.1	2.6	2.5	1.3	0.9	1.7	3.0	0.5	1.7	0.9	2.1	0.4	0.0	0.4	5.0	2.5	3.9	0.4	2.1	0.0	0.0
Сэлэнгэ	36986	46.4	6.6	7.2	1.3	0.5	2.6	7.3	9.1	1.2	1.1	1.0	0.0	0.0	0.0	5.4	6.0	2.2	0.9	0.7	0.0	0.5
Төв	42787	52.7	0.3	2.8	0.7	1.8	4.3	5.7	6.0	0.6	0.3	0.5	0.0	0.7	0.0	12.1	8.0	2.6	0.3	0.6	0.0	0.0
Увс	30284	46.3	1.5	4.3	0.7	0.0	5.9	10.8	2.3	0.0	1.0	1.3	0.0	0.4	0.0	4.6	10.3	5.1	2.1	2.4	0.0	1.0
Ховд	33398	65.5	0.2	0.9	0.6	0.4	1.9	7.5	2.0	1.0	0.2	1.0	0.0	1.1	0.9	4.6	7.0	4.2	0.0	0.4	0.4	0.2
Хөвсгөл	48960	67.7	0.2	5.0	0.0	0.2	2.4	9.4	1.4	1.5	0.0	0.5	0.0	1.4	0.6	1.7	4.1	2.4	0.3	0.5	0.5	0.2
Хэнтий	22898	59.4	6.1	1.0	0.8	0.0	2.7	9.4	1.3	0.4	0.8	0.0	0.0	0.5	0.0	2.5	5.4	9.2	0.5	0.0	0.0	0.0
Дархан-Уул	27678	7.0	4.3	13.1	3.9	0.3	5.3	23.2	12.1	2.6	0.3	2.0	0.0	0.7	1.6	2.6	14.7	4.3	0.0	2.0	0.0	0.0
Улаанбаатар	293311	2.4	1.6	10.8	2.2	0.8	10.1	19.9	12.1	4.3	2.5	2.8	0.1	1.6	2.1	7.6	9.0	5.1	1.0	3.4	0.1	0.5
Орхон	27733	8.6	20.3	8.5	2.6	2.7	4.0	16.4	7.7	3.0	1.4	1.1	0.0	0.4	1.5	2.9	12.9	4.1	0.4	1.5	0.0	0.0
Говьсүмбэр	4131	17.2	19.1	1.3	4.2	1.5	5.4	7.9	7.8	0.0	1.2	2.8	0.0	0.0	0.0	18.0	8.1	1.5	1.5	2.5	0.0	0.0
16-59 насныхан	897829	38.0	2.6	6.0	1.4	0.6	5.0	12.4	6.7	2.1	1.2	1.5	0.1	0.8	1.0	6.1	7.8	3.8	0.7	1.7	0.2	0.3

